

MAJ MY HUMAIDAN

AERØ MANIFESTET

Om længslen efter et andet familieliv

GYLDENDAL

Maj My Humaidan (f. 1982) er forfatter, journalist og mor til fire. Da hendes børn var små, valgte hun og hendes mand at flytte til Ærø og hjemmeskole og hjemmepasse dem. Det gjorde de i tre år. Sammen afholdt de løbende retreats og familielejre. Maj My Humaidan fortæller i sine foredrag, samt på sin blog og i sin podcast *Livsmanifestet* om familiens normkritiske måde at leve på.

ÆRØ
MANIFESTET

MAJ MY HUMAIDAN

AERO
Ø
MANIFESTET

Om længslen efter et andet familieliv

GYLDENDAL

AU Library,
Campus Emdrup (DPB)

Det er ikke
en enkelt
og enkelt
at få et
et ved
et ved

Til min søster, Tata, og hendes søn, Alvar: to af denne brydningstids fyrtårne, der ændrer verden ved aldrig at gå på kompromis med det, der er vigtigst af alt, nemlig kærligheden.

2013

Jeg står i entréen med mine tre børn, vi har søvn i øjene, morgenmaden ligger spredt på spisebordet bag os, vi bevæger os i kviksand. "På med jeres sko, termojakker, husk madkasserne, kom! – vi skal af sted." Min ældste på fem tager cykelhjelmen på, finder sin grønne BMX og ser målrettet frem for sig, mens han sætter sig på sadlen. Tvillingerne på to år løfter jeg op i ladcyklen én for én, jeg lægger et tæppe over deres knæ, vi kører af sted. Det er en efterårsmorgen, lyset er lavthængende og gyldent som citrin, det er min yndlingsårstid, og jeg vil så gerne køre langsomt, pege på træer og huse undervejs og fortælle om alt mellem himmel og jord, men ikke nu, det når vi ikke. Jeg kender det her maskineri, vi er et tandhjul i noget langt større, bevægelserne sidder i vores kroppe, alligevel famler jeg – altid denne toven. Børnehavens jernport er tung og kold mod mine fingre, der er et mylder indenfor. Jeg hænger jakkerne op, hjælper sko af deres fødder, søger øjenkontakt, men undgår den i sidste øjeblik. Hølst et kort farvel, har jeg lært, og så er der mine børns små næver mod vinkevinduet og mig, der vender ryggen til for endnu en gang at synke gråden, som jeg går bort fra deres forundrede blikke.

Det er den samme mur, jeg løber ind i, den samme frustration, jeg lægger låg på, mens bølgen af afmagt sluger

mig og råber: "Du kan ikke følge med!" Der er mit arbejde, der ikke er meningsløst, men heller ikke føles som meningen, der er huset mellem de naboer, der ikke har tid til at lære os at kende, der er alle de blanke biler, der kører forbi, og glimtet af succes, når jeg holder den nyeste iPhone, giver mine børn dyrt tøj på, er slank, selvom jeg har født tvillinger. Der er en jagende fornemmelse af, at vi alligevel aldrig har nok, og lyden af noget dybt indeni, der hvisker: Det er ikke lykken, det her. Det var aldrig min plan, at jeg skulle have så travlt.

2019

Jeg rydder op efter frokosten: rugbrød, agurkestænger og postevand, men mine ben kan ikke stå meget længere, jeg kan ikke bære flere konflikter eller mere tvivl, jeg kunne græde, jeg må sove, jeg kunne krakelere. Jeg drømte om at leve i en landsby, én, hvor vi var der for hinanden, jeg sagde det igen og igen, men i min virkelighed nu er det bare mig, der står her alene, og jeg aner ikke, hvordan jeg kan samle mine fire børn omkring mig i denne her hverdag, hvor vi hjemmeskoler og hjemmepasser, de løber fra trampolinen til Nintendoen, mens jeg leder efter momentum, jeg vil så gerne skabe sammenhængskraft og kunne sige "Det er sådan, vi gør, unger! Her er vejen frem", men jeg er overvældet af at træde stien selv, jeg er inderligt i tvivl om, om det her liv overhovedet er muligt. Alligevel kan jeg endnu se drømmen for mig: Kristian og jeg, der bevæger os igennem livet med vores børn, skulder ved skulder, alle de delte oplevelser, havet, himlen, græsset under vores fødder. Det er det, jeg vil, jeg vil skabe et liv, hvor vi ikke hver dag spredes for alle vinde i dagtilbud, skole og på job, jeg vil være sammen, bruge min tid med dem, jeg elsker, jeg vil være den største brik i mine børns barndom.

2022

Børnene går i skole, og jeg savner at være sammen med dem fra morgen til aften, jeg tror, at jeg for altid vil bevæge mig på kanten af det krystalglas, som er vores moderne samfund. På den ene side venter en bundløs afgrund, den består af adskillelse, savn, små ansigter, der græder, uden at jeg kan se dem, og mine børns nysgerrighed, der tæmmes helt uden omtanke i et udmattet skolesystem. På den anden side hviler drømmen: mig og mine børn arm i arm, langsomme morgener, dybe samtaler og uendelig frihed. For nu balancerer jeg imellem de to. Jeg siger: Den eneste grund til, at jeg sender mine børn i skole, er, at jeg ikke kan holde ud at have dem hjemme. Jeg siger også: Jeg vil fortryde det en dag, hvis ikke jeg gør mit bedste. Gør jeg mit bedste nu?

DEL 1

Introduzione

In questo esercizio si vuole esplorare come la nostra società e le sue istituzioni sono attualmente disposte a fornire spazi di crescita e di sviluppo per i giovani. In particolare si vuole comprendere se i giovani sono considerati come un gruppo di persone che ha bisogno di protezione e di guida, oppure se sono visti come una forza di innovazione e di cambiamento. Si vuole anche comprendere se i giovani sono considerati come un gruppo di persone che ha bisogno di protezione e di guida, oppure se sono visti come una forza di innovazione e di cambiamento. Si vuole anche comprendere se i giovani sono considerati come un gruppo di persone che ha bisogno di protezione e di guida, oppure se sono visti come una forza di innovazione e di cambiamento. Si vuole anche comprendere se i giovani sono considerati come un gruppo di persone che ha bisogno di protezione e di guida, oppure se sono visti come una forza di innovazione e di cambiamento. Si vuole anche comprendere se i giovani sono considerati come un gruppo di persone che ha bisogno di protezione e di guida, oppure se sono visti come una forza di innovazione e di cambiamento. Si vuole anche comprendere se i giovani sono considerati come un gruppo di persone che ha bisogno di protezione e di guida, oppure se sono visti come una forza di innovazione e di cambiamento. Si vuole anche comprendere se i giovani sono considerati come un gruppo di persone che ha bisogno di protezione e di guida, oppure se sono visti come una forza di innovazione e di cambiamento.

2012, juni

“Du ser godt ud, Maj.” Min veninde holder sin ene hånd mod mit øre, hun taler til mig gennem larmen. Hun dufter af den samme Kenzoparfume, som hun har brugt siden gymnasiet, stemmen er mørk og varm: “Det er en dejlig fest.” Hendes ansigt er helt åbent, som er hun klar til at modtage mig, men hun ved ikke, hvad jeg kommer med. Indeni er jeg som en sårskorpe, der er revet af, en livmoder, der er sunket, jeg kæmper for at skjule det blottede kød.

Jeg ser mig omkring. Rundt om tre langborde i Kristians og min spisestue sidder vores familie og venner og er i fuld gang med at fejre min 30-års fødselsdag. De taler højt og griner, jeg betragter min bror, idet han lægger hovedet tilbage og smiler stort, hans ansigt stråler i lyset. Men ser jeg ikke også træt og overvældet ud? har jeg lyst til at spørge min veninde og sender hende et undersøgende blik. Mon min mor eller søster kan se, at jeg snart ikke kan

holde til mere? Jeg er iført en sort, tætsiddende kjole, og mit lange hår er bleget næsten platinblond efter utallige timers gåture med bæresele og barnevogn igennem de seneste måneder. Jeg smiler og gør mig umage, men selve det at holde en fest og have så mange mennesker omkring mig er for meget alene af den grund, at jeg er mor til to ni uger gamle babyer. Ilja, vores són, ligger på min venstre arm, og Live, vores datter, sover ved Kristian. Og så er der deres storebror, Storm, der er tre et halvt, han sidder på skødet af min svigermor og vipper med fodderne.

Det er midsommer, og her sidder vi, flaget er hejst i haven, vinden løfter det let. Mon gæsterne bemærker min glatte hud, den flade mave, at tvillingerne lever af min mælk? Eller ser de, at min mave i virkeligheden er blød og eftergivende under kjolens faste stof, at jeg trænger til at sove i dagevis, men i søvnen er plaget af en uro, der afholder mig fra at give slip? I så mange stunder føler jeg mig snydt, moderskabet er det mest ensomme, jeg har oplevet, jeg, som troede, at det skulle være en bro mellem mit lille liv og selve meningen med det hele. Hele tiden er jeg i tvivl om, om den virkelighed, jeg befinder mig i, er fantastisk eller forfærdelig. Når jeg ser på mig selv i spejlet, spørger jeg, om det virkelig er mig derinde? Er jeg gået i stykker, kan det ses? I små glimt skimter jeg et enormt potentiale i mit liv, det er de stråler af lys, der slipper ind, når babyer-

ne smiler, eller deres storebrors krop læner sig mod min, mens vi sidder sammen og læser en bog, men det er, som om jeg ikke rigtigt kan gribte om det. Jeg mærker også lyset, når Kristian siger, at han elsker mig, selvom alt er helt ufatteligt *for meget* lige nu. Så tænker jeg: Hvor forkælet og utiltalende af mig at synes, at det er hårdt, det er jo bare moderskabet, det er gjort milliarder af gange før. Men når mørket falder på, og den lange, uforudsigelige nat strækker sig foran mig, mærker jeg bølger af angst skylle ind over mit rystede væsen, jeg er bange for aldrig at blive mig selv igen og lige så bange for ikke at være til stede i nuet. Jeg lukker øjnene, der bliver mørkt, og for mit indre øre hører jeg andre kvinder hviske: "Nyd det, mens de er små, det er så hurtigt forbi."

Måske forventede jeg, at børnene ville komme med svar, at noget afgørende ville blive repareret, og noget andet begynde, når de lå levende i min favn. Jeg havde forestillet mig, hvordan vi ville løfte i flok, *it takes a village*, siger de, men det viste sig, at børnene bare skal være en tilføjelse, de skal tilpasse sig alt det, der kom før dem. Jeg lærte hurtigt, at intet egentlig bør forandres, bare fordi jeg er blevet mor, snart skal jeg klare det samme arbejde og tjene den samme løn, Kristian skal lave flere hits og blive mere berømt, vi skal se ud som før, træde ud i verden som før, føle det samme begær. Det er hver enkelt familie for sig, nogle gange

tænker jeg endda: Er vi også i konkurrence med hinanden? Handler det om at klæde børnene pænest på, lægge flest puslespil, gå de længste ture i skoven? Kom børnene ud fra mit pulserende kød blot for at bevæge sig ubemærket ind i den forjagede stemning, der hersker overalt omkring os? Var det udstyret og titlen som mor, der var selve pointen?

Min veninde lægger en hånd mod min skulder, da hun rækker ud efter en skål med jordbær, jeg smiler hurtigt til hende, men føler mig utilgængelig selv her blandt mine nærmeste. Hele tiden registrerer jeg fornemmelsen af, at moderskabet i sin essens er evnen til at pakke sig selv væk, at både jeg og mine børn skal skæres til for at passe ind. Men mine børn er små, selv min ældste søn er kun lidt længere end en hovedpude, hans runde tær og de bløde negle, den fugtige nakke, når han sparker dynen af og i søvne vender sig mod sin far. Er det ikke nok, bare det at være et menneske?

Jeg forsøger at trække vejret dybt, egentlig vil jeg jo så gerne lande i min krop, åbne mig og være til stede, men jeg ved ikke, hvordan jeg skal placere mig imellem verden udenfor og mit eget indre. Jeg tænker: Engang i tidernes morgen må moderskabet have set meget anderledes ud.

2012, september

Vi bor i et stort og lidt skævt gulmalet hus i Svendborg. Vi flyttede hertil fra København, da Storm var halvandet, siden blev hans to søskende født med 12 minutters mellemrum, og hver time kører regionaltoget for enden af vores have, jeg tror, det var derfor, vi havde råd til at købe så skønt et hjem. Om sommeren spiser vi på terrassen, resten af året sidder vi ved spisebordet, hvor regnen falder på ovenlys-vinduet, der svæver over os som en kikkert mod himlen. Gulvet er gammelt, nogle steder er borebillernes riller så dybe, at støvsugeren har svært ved at trække krummer op derfra. Jeg kan lide de spor, årtierne har sat, de ligner furerne under mine øjne og striberne på min mave, men når jeg trækker tøjet af foran det store spejl på badeværelset og kigger – bare et splitsekund – på min forrevne krop, fyldes jeg alligevel af skam og afsky, og jeg suger maven ind og prøver at få kroppen til at ligne sig selv, fra før jeg blev mor. Så dækker jeg mig hurtigt til igen, tager tøj på, der er købt til at skjule mit forfald og fremhæve det, der endnu fungerer, jeg hanker op i mig selv og dvæler ikke ved det tabte, men pudser i stedet vinduer og sætter blomster i store, keramiske vaser, åbner døren med et smil.

Når vores venner og søskende kommer på besøg fra København og Aarhus i weekender og ferier, er det for at

koble fra på landet, som de siger. Hver fredag eftermiddag samler der sig et tårn af rejsetasker i entréen, mens høje stemmer fylder huset, vores gæster sover på madrasser i forskellig stand og med sengetøj, som jeg vasker, når de er taget hjem. Ofte er vi ti under samme tag, lyden af børnenes leg blander sig med de voksnes samtaler, men der er også barnegråd, og snart skal de små spise, skiftes og i seng. Vi har vin og oste, nybagt brød og espresso, men jeg kæmper for at putte børnene, og de falder ikke i søvn, for jeg giver mig ikke hen til dem, de kan mærke, at jeg er på vej væk. Med høj puls løber jeg op og ned ad trappen til et barn, der har tabt sin sut, eller et andet, som skal have en tår mælk fra mig, og jeg kan høre stemmerne nedenunder, jeg ser for mig, hvordan de skåler, som de sidder der omkring det lange bord på terrassen, over dem kravler vinrankerne, der dufter af græs og olivenolie. Jeg vugger et barn i mine arme og tænker, at jeg har drømt om de her aftener, jeg ville servere rustikke pastaretter og grine ubekymret, sparke skoene af under bordet, fortælle spændende nyt, føle mig lykkelig og forbundet. I de fantasier ville der være friskpresset limonade i karafler på bordet, og mine børn ville lege i nærheden, indtil de faldt i søvn med et smil på læben, men i virkeligheden når jeg kun lige at fornemme duften af citrontræerne, inden jeg igen er alene, nogen har brug for mig, jeg skynder mig. Jeg er alle steder og ingen

steder, men uanset hvor jeg er, føler jeg mig alene og har lyst til at skrige ad Kristian og de andre, at de skal fucke af, for det her er ikke drømmen. Forældreskabet er fremmedgørende, og vi er ikke længere de samme, hverken Kristian eller jeg, det er, som om vores venner ikke kan se dem, vi er blevet, for de har aldrig stået, hvor vi står.

2013, februar

Kristian er med i Masterchef, og vi padler lidt herhjemme, særligt mig og ungerne. I de uger, hvor han filmer, er Kristian væk mandag til torsdag, og i de mellemliggende dage øver han sig hver aften på de udfordringer, der venter i næste program. Twillingerne er knap et år, og Storm er fyldt fire for nogle måneder siden, jeg og de to små går til rytmik og i mødregruppe, Storm går i børnehave.

“Så vinker vi farvel til far,” siger jeg, men jeg vinker ikke selv, jeg er så vred, at jeg kunne smadre noget, jeg kunne smadre alt i vores hjem, som han cykler der på vej mod toget, jeg har lyst til at løbe efter ham og skrige, om han ikke kan se, at det er for meget for mig, at han er nødt til at blive hjemme? På samme tid er det mig, der siger “Selvfølgelig skal du sige ja, det er en god mulighed,” når endnu et

produktionsselskab ringer og spørger, om han har tid. På de dage, hvor børnene har særligt meget brug for mig og ikke kan sidde alene i to minutter, hvor de græder utrøsteligt i timevis, uden at jeg kan holde dem begge på én gang, der bliver jeg presset så langt ud, at jeg får lyst til at kaste børnene langt væk, jeg får lyst til at lade dem græde, mens jeg holder mig for ørerne, jeg får lyst til at smække en dør, så væggene slår revner. Så jeg vinker ikke, når Kristian sætter sig op på sin cykel, jeg vender vreden indad, hvorfor kan jeg ikke bare få det til at fungere? Og jeg vender den ud, for hvordan helvede kan han tage af sted på den måde, hvad er det for noget? *Er det sådan, vi gør?* Den ene forælder tager væk for at holde systemet i gang, mens den anden holder børnene i live og løber dobbelt så stærkt? Jeg tænker på, at alle de andre mødre kan finde ud af at være alene med deres børn i dagevis. Hvorfor kan jeg så ikke? Er det min selvmedlidenhed, min manglende vilje til at ofre mig, *er det mit ego?* Ville jeg have bedre held med moderskabet, hvis jeg skrællede alt andet væk og kun var mor? Kan jeg lære ikke at længes efter andet end det?

Når jeg har råbt ad mine bittesmå børn, græder jeg og siger undskyld, jeg lægger mig ved dem i sengen og dufter til deres brystkasser, der hæver og sænker sig ganske roligt nu. Så hvisker jeg i deres ører, at jeg er så ked af, at jeg råbte ad dem, noget gik i stykker inden i mig, jeg føler mig sikker

på, at jeg har ødelagt dem, og griber forsigtigt med mine hænder om deres bløde fødder under dynen, jeg varmer tærne mellem mine fingre, mens jeg spørger mig selv, om det er dovenskab, der bremser mig? Kan alle andre mødre da ikke lige netop både-og? Jeg ser dem gå på arbejde, ser dem i pænt tøj sammen med deres børn, jeg ser dem på vej til træningscentret, og jeg ser, at de med store smil sender deres mænd på weekend 'med drengene'. Græder de aldrig om natten? spørger jeg mig selv, er det kun mig, der altid skal have ondt af mig selv? Mens deres ansigter er glatte som lagner i vinden, presser jeg mine øjenbryn sammen, jeg, der synes, det hele er alt for voldsomt, jeg, der ikke kan få mig selv ned i de samme skabeloner, som alle andre ser ud til at trives i.

2013, februar

Kristian har været på optagelse i København siden i forgårs, og der er to dage, til han kommer hjem. Live og Ilja er snot-forkølede, jeg har næsten konstant to børn på skødet, og når Storm er hjemme, føles det som en umulig ligning.

Nu er det aften igen. Jeg løber fra den ene seng til den anden, ammer og trøster, og netop som Live og Ilja begge

er faldet i søvn, og jeg vil læse lidt for Storm, give ham den nærhed, han har klaret sig uden hele dagen, begynder den ene af de to små at hoste, så den anden, og først kaster den ene op, dernæst begynder den anden at græde, jeg må råbe til deres storebror gennem larmen, at jeg ikke kan putte ham lige nu alligevel, og inden jeg endelig når ind til ham, er han faldet i søvn. Jeg sætter mig på knæ ved hans seng, kysser hans pande, kører min pegefinger ned over næsen, læberne, den runde hage, lægger min hånd på hans bryst, hvisker godnat og undskyld. Jeg er vred og ulykkelig og beslutter at ringe til min mor for at bede om hendes hjælp. "Tjo," svarer hun tøvende, da jeg spørger, om hun kan komme og hjælpe mig i morgen, for nu kan jeg ikke mere, siger jeg, jeg tror ikke, mine arme kan løfte to børn på samme tid én gang til, jeg kan ikke genkende mig selv, der er så lidt tilbage af det gode. Og jeg kan høre på min mor, at det ikke passer hende ret godt, der er selvfølgelig arbejdet, men jeg får også fornemmelsen af, at hun egentlig synes, det var lidt irriterende at skulle tage turen fra Aarhus til Svendborg for at hjælpe med mine børn, jeg har jo selv valgt at få dem. "Men det skal jeg nok," siger hun til sidst, og jeg siger: "Tusind, tusind tak, mor, det sætter jeg stor pris på. Nogle gange har man brug for sin mor."

Hun ankommer fra morgenstunden, og med det samme bliver jeg i tvivl om, om det egentlig er en aflastning,

der er så meget andet, der pludselig fylder, når man får besøg. Sammen går vi med tvillingevognen ind til byen og tilbage igen med udsigt over sundet. Vi taler mest om mine søskende og deres studier, jeg undgår at tale om mig selv, for det kan nok komme til at lyde, som om jeg synes, jeg har det hårdt, og da vi er hjemme igen, skifter vi børnenes bleer side om side, og jeg siger alt for mange gange "tak for hjælpen", det er jo mine børns bleer, og jeg bliver skamfuld. Jeg laver frokost til os, mens Ilja og Live ligger for sig selv på et tæppe, og min mor står ved vinduet og ser ud i haven. Det er roligt og koldt derude, jeg har sat musik på i køkkenet, og nu, hvor det går godt, ville jeg sådan ønske, at jeg ikke havde ringet efter hende. Jeg kunne sagtens have klaret denne her dag selv, tænker jeg, det føles forkert at have bedt hende om at komme bare for at gå en tur med mig. Senere står vi i haven med hvert vores barn i arme- ne og ser op mod trækronerne, og min mor henter Storm i børnehaven, mens jeg varmer den lasagne, som Kristian lavede til os, inden han tog af sted. Mens vi spiser, har jeg flere gange lyst til at undskynde for den kaotiske stemning, de to mindste kaster med maden, og Storm spiser stadig med fingrene, selvom han er fire år. Da jeg rækker panisk ud for at stoppe Iljas fedtede hånd fra at trække i sin mors bløde sweater, får jeg lyst til at råbe: Stop nu for hel-

vede, alle sammen!, men jeg sukker i stedet og mærker den klump i halsen, som presser sig på.

Min mor rydder op i køkkenet, mens jeg fylder badekarret og klæder børnene af. De skal i bad alle tre, de trænger virkelig, og Live og Ilja glider nemt i karret, derfor er det rart at være to voksne, særligt når de skal op igen, og man er nødt til at bruge begge hænder til at løfte den ene op, inden man tager den næste. Min mor står i døren bag mig. "Så er der ryddet op," siger hun. "Jeg kører hjem nu, Maj, jeg har brug for lige at lande et øjeblik i sofaen, inden jeg skal i seng og op i morgen klokken halv seks." Jeg mærker mit hjerte hamre i brystet, vil hun efterlade mig her? "Kan du vente et øjeblik, mor, så skynder jeg mig at få børnene op, mens du er her." Stilhed, og så fortryder jeg min indsigtelse, hun skal ikke tro, at det bliver nemt, når hun er kørt. "Nej, ved du hvad, de har ikke fået skyllet hår endnu, du kan bare tage af sted." Med ryggen til hende siger jeg farvel, mine tanker løber løbsk, jeg prøver at regne ud, hvornår hun er hjemme i Aarhus. Klokken er 18, turen tager halvanden, maks. to timer, så har hun da god tid, tænker jeg, og mine tanker stopper ikke der, pludselig får jeg så travlt, jeg har brug for at tale med Kristian eller min søster for at få styr på de følelser, der tæsker igennem mig som stød fra et elhegn. Mine hænder ryster, da jeg løfter børne-

ne op og sætter dem på det store håndklæde på gulvet. "Så," siger jeg, "nu tørrer jeg jer, og bagefter går vi op og sover."

Min mormor var et lille skvat, sådan har vi altid sagt i et kærligt tonefald, og hun var et skvat, et højt og kønt og selv-optaget skvat, ikke af ond mening, men det var hun. Min mor var ni, da hun blev overladt til at tage sig af sig selv og sin seksårige lillesøster, efter at deres far faldt ned fra et tag og døde. Dengang boede de i Australien, og her var det meningen, at de skulle være blevet, men den amputerede familie vendte tilbage til Danmark, og som 15-årig mødte min mor den unge arkitektstuderende, der skulle blive min far. Han var en kreativ og omsorgsfuld ung mand, der tog hende med ned igennem Europa i sin gule 2CV, han lærte hende om kunsthistorie og arkitektur, og hun sad med sine lange brune ben udstrakt og fodderne i forruden, mens højre hånd hvilede med en cigaret i det åbne vindue. Men i løbet af få år blev min far syg med gigt og kroniske smerter, jeg tror, at livet i det hele taget var krævende for hans følsomme sjæl, og han begyndte at drikke. De fik tre børn, han ordnede vasketøjet, og evig og altid skulle vi høre om det vasketøj, alt andet stod min mor for. Som årene gik, drak min far mere, og i takt med at vi børn blev ældre, trak min mor sig fra sit hjem. Hun gik til yoga og foredrag, og så, da min lillebror var 18, fik han kræft, min søster var to

år yngre, og jeg, der er den ældste, kom hjem fra New York, hvor jeg havde gemt mig i nogle år. "Tit sker alting på én gang," siger min mor ofte, og sådan var det også, da min far døde af en aggressiv kræftform, der sandsynligvis var forårsaget af alkohol og rygning, inden min bror nåede at blive rask. Tre måneder gik der, fra min far tog til lægen med smerter i hals og bryst, til han åndede ud hjemme i det hus, han havde tegnet til min mor og sig selv, og vi åbnede vinduerne og sendte ham af sted med lige dele lettelse og sorg.

Nu kan min mor ikke mere, i hvert fald vil hun ikke. Sådan tænker jeg altid: at nu er det hele en overvindelse for hende. Det at skulle køre for at være sammen med sine børnebørn eller at have besøg af dem i mere end de første par timer, hvor de er sjove at være sammen med – det er grundlæggende for meget. Jeg forstår det, jeg står på skuldrene af mange og ikke mindst af min mor, der gjorde det så meget bedre end sin egen mor. Alligevel græder jeg ned i pudsen her til aften, jeg græder, fordi jeg heller ikke kan mere lige nu.

2013, maj

Live og Ilja er fyldt et år og skal begynde i vuggestue. Den første morgen, de skal være der uden Kristian eller mig, sidder jeg på gulvet på deres stue, 'Bjerget', mens mine to små børn kravler på mit skød. De har været her mange gange, når jeg har afleveret eller hentet Storm, der går i børnehaven ved siden af, så de kender stedet. Jeg læner mig frem og siger til dem, at "nu går jeg snart, og så skal I blive her hos Dorte og Linette", og jeg gentager ordene lidt højere, mens jeg ser dem begge i øjnene på skift, for jeg er nødt til at mene det, siger jeg til mig selv, ellers kan de ikke stole på mig en anden gang. De tror jo, at de skal med mig hjem igen om lidt. Det er ubekvemt for mig at tale på den måde til mine børn foran pædagogerne, jeg tænker, at de synes, jeg er blødsøden eller en kontrolfreak. Et par af dem har før sagt til mig, at korte afleveringer er de bedste, og måske har de fornemmet på det seneste, at noget i mig synes, at mine børn ikke burde være her overhovedet.

Jeg rejser mig og går mod døren, hvert skridt føles som en sindssyge, jeg træder ned i gulvet under mine fodder. Mine børn kan jo ikke engang løbe efter mig, de kan ikke kalde med andet end deres gråd, de sidder bare der på deres blenumser og ser forvirret efter mig, da jeg vender mig og vinker. Jeg tøver lidt for længe, for jeg har læst, at børn

skal være 18 måneder, før de kognitivt er i stand til at skabe indre billeder af deres omsorgspersoner, indtil da 'forsvinder' vi, når vi ikke er hos dem. Når jeg har forladt dem, ved Live og Ilja ikke, om jeg nogensinde vender tilbage, når jeg lukker døren, kan de ikke huske mit ansigt, så har de blot en navnløs længsel. Mon den er alt, de har?

Jeg holder gråden tilbage, til jeg når parkeringspladsen, hvor jeg slår armene omkring mig selv og hulker, så min krop rykker i stød. En anden forælder kommer gående med sit barn, jeg slår blikket ned og fortsætter ud på fortovet, hvor foråret bryder igennem skyerne, og solen med ét skinner skarpt. Min vejtrækning bliver roligere, jeg retter mig op, tørrer tårerne væk med ærmet, blinker nogle gange og ser, at jeg er helt alene. Endelig. Nu er vi en flok om at passe mine børn, tænker jeg for mig selv, det har jeg jo sukket efter: aflastning, tid til at lave andet end at være mor, nu skal jeg for alvor fordybe mig i mit arbejde og nyde mine børn, når jeg ser dem igen. Men i næste øjeblik føler jeg kun savn og smerte, for mit moderskab har været én lang søgen efter netop en flok, og nu, hvor mine børn er omgivet af andre voksne, er jeg ikke velkommen til at være med. Aflastningen foregår ikke i kærlighed, den er en økonomisk udveksling – pædagogernes tid for mine penge, og min tid til arbejdsmarkedet. Der er noget, der ikke stemmer.

2013, august

“Vi plejer at være glade for, at børnene kommer alle ugens dage, ellers oplever vi, at det er svært for dem at blive en del af fællesskabet.” Børnehavelederen ser skiftevis på Kristian og mig, vi sidder på hendes kontor i den private børnehave, hvor Storm er begyndt for nogle uger siden. Vi har specifikt ledt efter et sted, der kan rumme hans sensitive og nysgerrige sind, og kører 12 kilometer hver vej, for at han kan gå her. “Hvorfor er det vigtigt for jer, at børnene kommer mest muligt?” spørger jeg. Jeg har i et par måneder læst stadigt mere intenst om muligheden for at hjemmepasse og hjemmeskole mine børn. I min læsning er jeg stødt på en dansk kvinde, der blogger om sin hverdag i Valby med fire børn, der ikke går i skole, men derimod er *unschooled*, hvilket betyder, at de ikke følger noget pensum, men derimod mener, at al læring er lige værdifuld. Siden har jeg læst hundredvis af indlæg på amerikanske, engelske og australske blogs, og jeg føler, at min verden er eksploderet indefra. Forleden ankom en stor pakke med litteratur om hjemmeskoling fra England, og jeg har læst i timevis, men mest af alt siddet med bøgerne trykket mod brystet og mærket den sandhed, som jeg føler, de bærer på.

Børnehavelederen retter sig op og ser på mig. “Ja- men de andre børn kan godt blive usikre på Storm, hvis

han ikke er her hver dag, for så er han ikke én, man regner med i legene,” siger hun. Jeg kan godt lide hende. Hun har en indiskutabel menneskelig kvalitet og taler til børnene i øjenhøjde, men jeg kan også mærke, at det simpelthen ikke er rigtigt, hvad hun siger. Jeg oplever de fleste børn som fleksible væsner, der sagtens kan navigere i, at deres venner har forskellige rytmer. Jeg siger til hende, at jeg ikke er enig, og ser ned på mine hænder for at give hende plads til at mærke efter, inden jeg atter tager ordet: “Jeg oplever, at det dér er en historie, vi fortæller os selv, og jeg tror, at den er dominerende i vores samfund, fordi det passer arbejdsmarkedet rigtig godt, hvis vi tror på, at børnene af sociale årsager har bedst af at være i institution alle dage, for på den måde kan vi tjene penge og betale skat. Men i vores familie vil vi gerne have vores børn hjemme, når de har brug for det, og vores arbejde tillader det.” Der er stille i rummet, indtil Kristian, i en imødekommen tone, supplerer: “For os er børnehaven et tilvalg, og vi bruger den, som det giver mening i vores hverdag.”

Jeg ved, at ordene rammer hende et ømt sted, det kan jeg se. Jeg ved også, at hun har oplevet det ultimative tab, hun har mistet sin søn i en ulykke, og jeg forestiller mig, at det må have efterladt hende med en følsomhed over for den måde, vi har konstrueret vores samfund på. Man føler nok aldrig, at man har haft tilstrækkeligt tid med sine børn,

men det er særligt svært at nærme sig den følelse i vores kultur, hvor selvstændighed og adskillelse er en del af velfærdspakken. Et par dage senere trækker hun mig til side på legepladsen: "Jeg har ikke før oplevet, at der var nogen, der så sådan på deres børns hverdag. Det gjorde indtryk," siger hun.

2013, september

"Jeg vil gerne have mine hænder mere i jorden," siger Kristian en dag, hvor vi står og samler valnødder i haven, mens børnene leger i sandkassen nogle meter væk. Han fortæller, at han har planer om at bygge nogle højbede og dyrke grøntsager i dem. Jeg har overhovedet ikke det drive, der er rigeligt med børnene, huset og arbejdet, synes jeg, men det med jorden lyder så sundt og godt, at jeg nikker og smiler. Vores valnøddetræ er gammelt og stort, og i år har det givet et helt vanvittigt udbytte, omrent 65 kilo vejer vi os frem til, og da Kristian og Storm beslutter at lave en lille bod ude ved vejen for på den måde at omsætte nødderne til både tikroner og kontakt med de naboer, der kommer forbi, forstår jeg, at Kristian er i gang med at skabe sammenhængs-

kraft mellem sig selv, jorden og de mennesker, der bor i vores nærmiljø.

Da jeg lidt senere står ved det store vindue i stuen med en kop te og betragter Storm række papirspiser til de naboer, der stopper for at handle, bliver jeg ramt af en stærk følelse af ømhed: min lille dreng. Tænk, at han står der, selvstændig, stolt og bevidst, den samme dreng, der kom ud til mig for snart fem år siden og gjorde mig til mor. Han blev født om eftermiddagen, omrent samme tid som nu, solen var gået ned, og jeg var knap ved bevidsthed efter en lang fødsel. Tænk, hvad kvindekroppen kan præstere, tænker jeg nu, retter ryggen og smiler for mig selv ved synet af Storm, der hopper af begejstring i sin flyverdragt derude, han griner til Kristian. På den aften, hans livs første, græd han, mindes jeg, og ikke kun det livsbekræftende skrig, som alle forældre håber at høre, men en utrøstelig gråd, der fortsatte i timer, dage, uger og måneder. Den første nat tog jordemødrene ham ind på deres kontor, de sagde, at jeg skulle hvile lidt, men jeg fandt ingen hvile, jeg lå og stirrede ud i luften og hørte mit barn græde gennem væggene, indtil jeg rejste mig og gik ned ad gangen i den hvide frotteskjorte og de løse strømper, hen til kontoret, hvor min søn lå og kaldte – hvem kunne han kalde på andre end mig? Gennem ruden så jeg en jordemoder lægge en hånd på min søns mave og skynde sig videre. Jeg, derimod, var langsom

og prøvede forsigtigt min krop af, mens jeg spurgte for hver bevægelse: Sig mig, er du her endnu? Jeg skubbede døren ind og nikkede undskyldende til de to jordemødre, der sad og skrev journaler, jeg gik bag om dem, tog mit barn op fra krybben og var med ét i beredskab, jeg var en løve, jeg var ubetinget kærlighed, et våben mod alt, der kunne gøre ham ondt. Med min dreng mod skulderen hviskede jeg til jordemødrene: "Jeg tager ham med mig," og så lidt højere: "Hvis han græder, skal han jo græde hos mig."

Natten var skifergrå, jeg så den gennem vinduet på stuen, lige siden vi ankom til hospitalet samme formiddag, havde det været regnfuldt og mørkt. Nu satte jeg mig på sengen med ryggen mod den kolde væg, mit underliv var ømt, alt var ømt, jeg kæmpede for at finde en behagelig stilling på gummimadrassen, der knirkede, hver gang jeg bevægede mig. Til sidst gav jeg op, min søn græd utrøsteligt, så jeg åbnede skjorten og kiggede undersøgende på det lille ansigt, den åbne mund og de lukkede øjne og lagde ham til brystet, der allerede var rødt og hullet. Hurtigt blev gråden til hiksten og siden små grynt, jeg aede det bløde hår på hans hoved og tænkte, at her sidder jeg med mit barn, han er kun få timer gammel, tænk, at man kan være så ny. Jeg ville holde fast i øjeblikket, fæstne erfaringen til et evighedskammer inden i mig, men mærkede, at jeg var alt for træt, og vidste, at disse timer ville blive til spor uden hol-

depunkter i min erindring. Endeligsov han, jeg skubbede min pegefinger ind i hans knyttede hånd, trak vejret, mærkede sekunderne som oceaner af tid, lagde hovedet tilbage mod væggen ogsov selv for første gang, siden jeg blev mor. Jeg drømte: Jeg er en mor, tiden bevæger sig gennem mig, fra nu af gælder det om at fange den.

2013, oktober

Nogle uger efter Storms fødsel fandt jeg, gennem internetsøgninger, et forum for mødre, der skrev om bæreseler, samsøvning og sensitivitet. Mange af dem havde selv haft babyer, der græd meget, og de forstod, hvor sårbar jeg var. Det blev dem, jeg lænede mig ind i, mens mit moderskab tog form, og jeg formede mig til at være en mor, der bar min søn i lange, vævede stykker stof, jeg blev en mor, dersov med ham ved min side og ammede uden forbehold. Vores fællesskab var online, men det følted meget virkelig alligevel, og jeg delte ting med dem, som jeg ikke delte med andre.

I det samme forum var der en kvinde, der gik hjemme med sine børn og havde gjort det i årevis. Hun irriterede mig altid, og jeg håbede med mellemrum, at hun en dag

ville stoppe med at hjemmepasse eller i hvert fald med at dukke op i de samme debattråde som mig. Når hun deltog, var hun sød og forstående, men jeg syntes også, at hun ofte var bedrevidende, det var, som om hun altid havde det rigtige svar. Nu, fire år senere og med en børneflok på tre, skriver jeg til hende i en privat besked og spørger, hvordan det kan være, at hendes børn ikke går i institution. Hun er uddannet journalist ligesom mig, *har du ikke også en masse andet, du gerne vil?* Jeg håber, hun sender et svar, som jeg ikke kan relatere til, og jeg håber samtidig, at hendes indsigter giver mig det mod, jeg har manglet indtil nu. Hun svarer allerede samme aften, at årene med små børn aldrig kommer tilbage, og det er derfor, hun har sat alt andet på pause. Jeg sværger, at hun er det mest provokerende menneske i verden.

Alligevel sker det oftere, at jeg tager mine børn med hjem igen fra den integrerede institution om morgenens. Så undskylder jeg over for personalet og ryster på hovedet, mens jeg siger, at vi har haft en hård nat, og at jeg egentlig er i tvivl om, om børnene har lidt feber. Jeg græder, mens jeg går hjem med klapvognen foran mig, og undskylder over for mine børn, fordi jeg er så rodet et menneske, der ikke kan holde mig til planen. Samtidig når børnene er syge i ugevis, fordi de smitter hinanden, bliver jeg så presset, at jeg føler, jeg er lige ved at dø. Jeg oversvømmes af

selvmedlidenhed, spiser chokolade dagen lang, taler i korte sætninger og vrisser ad børnene, hvis de ikke vil sove, lige-som jeg vrisser ad Kristian, der gør sit bedste, men ikke nok, for at støtte mig. Dér ser jeg vuggestuen for det, den prøver at være: adskillelseeskulturens landsby, det eneste sted, der kan give mig en pause. Dén er min familie, de kloge koner i mit netværk, den er erfaringens arnested, bålpladsen, hvor vi samles for at udveksle oplevelser og længsler. Men pointen er, at den ikke lukker mig ind i fællesskabet, vi er ikke sammen om mine børn i den landsby, jeg må ikke være der, jeg skal efterlade dem. Vi deler kun flygtigt oplysninger på vej ind og ud ad døren, de foretrækker, at jeg skynder mig væk, de har ikke tid til mine spørgsmål, mine hundredvis af spørgsmål, og de har ikke overskud til mine følelser, mine uendeligt mange følelser.

Jeg tænker igen og igen, at det aldrig var meningen, at vi enten skulle aflevere vores børn til fremmede mennesker, der ikke har tid til at tage dem på skødet, eller være helt alene med dem derhjemme og hver for sig. Jeg tænker, at det var meningen, at vi skulle være fælles om at løse opgaverne, løfte ansvaret, høste frugten. Jeg tænker, at jeg så gerne vil dele min kærlighed og mine ressourcer, jeg vil knokle og gøre mig umage, jeg vil gå i døden med følelsen af, at jeg gjorde mit bedste. Men jeg spørger også mig selv: Har vores samfund plads til sådan én som mig, der hverken

trives med at være alene med mine børn eller helt alene uden dem?

2013, oktober

Jeg afleverer børnene i regnvejret, regnen skyller snot og tårer væk, jeg har slået revner indeni, min flod er løbet tør, min orlov er ved at løbe ud, og mine børn har vænnet sig til at gå i vuggestue. Det føles som en slags afmatning, nu orker vi ikke at kæmpe imod længere. Børnene er stærke, siger jeg til mig selv og andre, vi har tilpasset os uden at gå i stykker. Ingen tænker jo, at jeg er på afveje, når jeg afleverer dem, pædagogerne nærmest griner ad mig, hvis jeg siger, at jeg synes, det er svært at give slip. De kan vel se, hvor lettet jeg også er, alle ved, at det er nemmere for nervesystemet at sidde foran computeren i otte timer end at være alene med sine børn. Der er dele af mig, som for evigt vil søge den lette løsning, og sådan er det jo med daginstitutionen på mange planer: Vi er som kultur enige om, at den er både rigtig og nødvendig, rar og uundgåelig, og den historie skriver jeg under på, hver gang jeg går tomhændet derfra.

I seks måneder har jeg haft orlov fra mit job på den lokale avis, mens jeg har skrevet en biografi om en kendt

dansk skuespiller, nu har jeg afleveret manuskriptet og skal tilbage til avisens. Så er det slut med at sidde derhjemme og administrere min tid, det er både godt og skidt. Jeg har købt en taske i kernelæder og taget mit bedste tøj på, mine kollegaer spørger, om jeg er glad for at slippe ud blandt mennesker igen, jeg tænker, at jeg føler mig lidt fremmed nu, måske afstanden altid kun bliver større og aldrig mindre.

Opgaverne er overskuelige, der er fast løn og betalt ferie, der er en bundklang af forudsigelighed og konformitet. Snart begynder jeg at bruge en lille time midt på dagen på at sidde i solen og spise min frokost, mens jeg lytter til byens lyde. Jeg ser blomsterhandleren binde buketter og apotekerens sætte medicin på hylderne, indimellem går et menneske forbi og smiler til mig, jeg, som bare sidder der og kigger. Til gengæld holder jeg ikke frokostpause med mine kollegaer, jeg ved ikke hvorfor, jeg er bare ikke så god til smalltalk, og tonen er lidt hård, sådan som den jo tit er. Det kræver meget af mig at passe ind, endnu mere, synes jeg, efter at jeg er blevet mor.

En dag begynder jeg at købe ind i min frokostpause, så sparar jeg den halve time, når jeg har fri. Efter nogle måneder laver jeg en aftale med min redaktør om, at jeg må færdiggøre eventuelle hængepartier hjemmefra, og jeg får et login, så jeg kan aflevere mine artikler om aftenen, mens jeg løber mellem computeren og børnene, der hele tiden

giver lyd i babyalarmen. Jeg begynder at sige tak for i dag klokken 14 og nærmest halser hen til vuggestuen. Åh, hvilken lykke, omfavnelsen foran pædagogerne, hurtig øjenkontakt med mine børn i garderoben, glæden ved at have et lille barn i hver hånd ud gennem døren. Sammen henter vi Storm i børnehaven, og på vejen hjem hører vi Michael Jackson på båndoptageren i den gamle Ford Galaxy, vi råber "hiii hiii!", og Storm skifter til båndet med Kim Larsens Greatest Hits, han kan teksten til *Midt om Natten* og *Hvis din far gi'r dig lov udenad*, det er en fest, jeg har begejstring ud i fingerspidserne. "Se jer lige!" råber jeg i bakspejlet til Live og Ilja og vender hovedet og kigger på Storm, der sidder ved min side, jeg lægger en hånd på hans lår. "Se, hvor dejlige I er, det er ikke til at fatte!"

Derhjemme sparker vi til røde og brune blade i haven og hopper i vandpytter, men jeg mister også pusten. Jeg observerer mig selv udefra, hvordan jeg bevæger mig fra hoveddør til institution, på arbejde og tilbage igen, og når vi kommer hjem, er jeg træt, her i haven har jeg lyst til at gemme mig for mine elskede børn, som jeg har længtes efter hele dagen. Det er en genkendelig, nærmest ufrivilig mekanisme, sådan gjorde min egen mor også, og sådan gør jeg nu: Jeg falder omkuld i sofaen fredag eftermiddag og gruer for weekenden med min familie, samtidig gruer jeg for mandag, jeg sukker over dårlig søvn, siger dybt for-

udsigelige sætninger om forkølelse og madplaner til mine kollegaer, jeg taler om arbejde, trækker maven ind, køber dyre vinterstøvler til små fødder. Jeg føler ikke, der er tid til at mærke efter i bare et øjeblik, timerne æder hinanden, og pludselig er der gået en uge igen. Jeg savner at føle mig rigtigt i live, jeg har mine børn vævet på indersiden af mine øjenlåg, men når jeg slår øjnene op, er der så meget andet. Det er, som om jeg lever to liv, og det er ét for meget.

Da mine forældre var unge, sagde min mor til min stresede far, der knap nok opdagede, at hun havde født deres tredje barn, om ikke de skulle sælge det dyre hus i Aarhus og købe en billig gård i Sønderjylland i stedet. "Så kunne han have et atelier og lave sin kunst der, og jeg kunne tage vikarvagter på sygehuset," fortæller hun mig, da vi taler i telefonen, og jeg har sukket og sagt, at jeg synes, det er komplettest at have børn i vores samfund. Hun drømte om at bo billigt, arbejde mindre og få fem børn, siger hun blidt. Om sommeren ville hun udleje værelser til turister, der ville gå får på marken, og "ved fælles hjælp kunne vi anlægge en køkkenhave. Jeg drømte om at deles om opgaverne, så ingen sled sig op," forklarer hun. Men min far arbejdede videre som arkitekt, min mor knoklede på sygehuset, de tog lån i Magasin op til jul, og vi kørte til Frankrig i sommerferien år efter år. Der var ingen pauser, det var alle for sig

selv, også børnene skulle klare sig selv, vi havde husnøgler i blomsterkummen ved hoveddøren og toastbrød i maven, og de voksne sagde, at de ikke kunne følge med. Der var altid noget, som krævede deres opmærksomhed, verden drejede hurtigere, end deres ben var i stand til at løbe.

Det levede liv er politisk, tænker jeg, mens jeg står i haven mellem børnenes kroppe og ser bladene hvirvle i vinden. I givet fald er mit liv lige nu hverken en kommentar eller en indsigelse, det er nærmere en stiltiende accept. Jeg begynder at mærke, at uanset hvor smertefuldt opgøret må blive, så foretrækker jeg dog det.

2014, januar

En aften, da børnene sover, sætter Kristian og jeg os over for hinanden for at tage en snak. Mellem os har vi en stak karton, en sprittusch, to rabarbersodavand og drømmen om et anderledes liv. Vi ved, at vi er oppe imod drømmens vrangside: frygten for alt det, der kan gå galt, hvis vi griber ud efter den. Det er nogle uger siden, jeg for første gang, i en indskudt sætning, nævnte, at jeg måske har lyst til at opsige mit faste job og i stedet skrive flere biografier. Mere

faglig fordybelse og bedre tid til vores familie, som jeg forklarer. Helt konkret føles det, som om overskrifterne i min hverdag river mig i hver sin retning, og jeg tror, at jeg snart går i stykker.

Kristian sætter musik på, mens mørket lægger sig som en tehætte over vinduerne. Rummet er mættet af noget skæbnesvanger, mine håndflader er klamme. Tør vi slippe vores eneste faste indtægt og gå ned ad en vej, vi ikke kender? Det er spørgsmålet, som vi har besluttet at brainstorme over i de næste timer. Kristian er rapper og musikproducer og har levet af sin musik, siden han var 21, men hans indtægt er swingende, så mit faste job har været et anker, siden jeg blev ansat forrige år. "Tre børn, ejendomsskat og ingen opsparing som sikkerhedsnet, det er da en god idé med i hvert fald én fast indtægt." Sådan har både Kristian og vores nærmeste familie sagt, når jeg har nævnt mine overvejelser, og deres forbehold lyder rigtige, men inden i mig falder ordene til gulvet og opløses, jeg kan simpelthen ikke fokusere blikket på den frygt, der spænder luften ud imellem os: Hvad er det, I siger, jeg skal være bange for? Pensionsordning, fast løn og stigende renter? Jeg fnyser indvendigt, privilegeret arrogance, tænker jeg, hvem kan love os noget som helst? Jeg har min bror, der var ved at dø af kræft, da vi var unge, og jeg har min far, som jeg slet ikke har længere, for han døde, inden jeg blev mor. Jeg ken-

der til pludselig sygdom og overtræk på alle konti, og jeg er sikker på, at livet er til for at blive levet mest muligt. Hvorfor så ikke tage chancer og få så meget med, som jeg kan?

Kristian og jeg skåler i sodavand, inden jeg utålmodigt stiller flasken fra mig og siger: "Hvad er egentlig det værste, der kan ske, hvis jeg siger mit job op?" Jeg tager et stykke karton og trækker proppen af en tusch, klar til at nedfælde pointer, geniale idéer eller plusser og minusser. Han tænker sig om et øjeblik, inden han ser på mig med et løftet øjenbryn: "At vi bliver nødt til at sælge huset?" Vi ser os omkring. Her er skønt: det store køkken-alrum med tre meter til loftet, de sprossede vinduer, stuerne og den rigelige plads til de fester, vi har holdt, og de gæster, der kommer til os. Men at opgive en drøm så inderlig som at være mere sammen med hinanden for at holde fast i dét? Det er, som om noget åbenbarer sig for os begge. Er dét det værste, der kan ske? At vi skal nedjustere vores komfort og måske bo til leje? Jeg sætter proppen på tuschen, og det bliver det eneste møde, vi holder om det spørgsmål.

2014, marts

Jeg sidder på mit arbejdsværelse oppe under taget, jeg er nu freelancer og skriver på en bog, der ikke er et drømmeprojekt, men som jeg bliver lønnet for at skrive. Jeg bestemmer selv over min tid, men mærker igen og igen, at jeg stadig ikke kan løfte mine vinger, jeg er fri, men ikke så fri, som jeg havde håbet. Arbejdssdagene tåger for mig, jeg vil hente børnene tidligt, men bliver sløv foran computeren og ender med at hente dem senere end planlagt. Jeg smører en mad og koger vand til te, skærer et stykke kage, drikker et glas saft, tænker konstant på penge, regningerne gennem brevsprækken rammer mig i maven, jeg får kvalme, lægger dem væk, bunken vokser. Jeg banker på hos Kristian, der laver musik, og spørger, om han har det godt, snakker et øjeblik om ganske lidt, mens tankerne flyder, jeg mister fokus, jeg kunne sove dagen lang.

Om natten bliver jeg vækket så ofte af børn, at jeg nogle gange er i tvivl om, om jeg sover overhovedet. En nat står jeg på det lille toilet ved siden af soveværelset og hvisker til mit omrids i det mørke spejl: "Hvad har jeg gjort?" I den dunkle refleksion kan jeg se en ung pige, der er en voksen kvinde, som drømmer om at forandre noget, men ikke ved hvad. Fastlåstheden er en konstruktion, og jeg kan ikke finde ud. Måske er det, fordi jeg altid har troet, at en enkelt,

afgørende beslutning kan ændre mit liv, sådan som jeg har set det i film og læst det i bøger. Jeg er en mor i provinsen, der har sagt mit job op, jeg har *gjort noget*, og alting står blafrende i vinden, alligevel har intet øjensynligt ændret sig, jeg er lige så ensom, som jeg plejer at være, og jeg aner ikke, hvor jeg er på vej hen, hvilken fod jeg skal sætte forrest. Som jeg står her foran spejlet og ser ind bag øjnene, flimrer den erkendelse, at der må mere til.

2014, april

Der er stille i huset, børnene er af sted, jeg vil gøre øjeblikket og arbejde intenst, så jeg senere kan rydde op, sætte en dej over, gå i mit eget tempo ned til vuggestuen, nyde farverne, måske tale i telefon med min søster undervejs. Jeg vil tale om den afstand, jeg synes, der er opstået overalt omkring mig, siden jeg sagde mit job op. "Det, jeg gjorde, da jeg sagde op, var at bevæge mig et skridt nærmere noget, der føltes sandt," vil jeg sige, "og alligevel er afstanden vokset, fordi bevægelsen har gjort mig opmærksom på nogle langt mere nuancerede drømme, der indebærer flere til- og fravalg." Men jeg er i tvivl om, om min søster vil forstå, for jeg synes, det er nogle ensomme overvejelser, jeg går med.

Jeg rejser mig fra min stol ved skrivebordet og ser ud på haven, hvor den gule gynge vugger formåsløst i vinden. "Jeg begynder at fornemme," vil jeg fortsætte, "at det, jeg drømmer om, ikke er et konkret mål, men nærmere en form for væren, og jeg ved instinktivt, at den væren har jeg ikke adgang til endnu." Gyngen burde mine børn sidde på, tænker jeg, jeg ville skubbe dem på skift og møde deres begjstrede blikke med et smil, men jeg kan ikke legemliggøre min drøm, for jeg har aldrig set nogen gøre det før mig. "Desværre er det sådan, at jeg ikke er i stand til at skabe en form, medmindre jeg har en model at gøre det efter," vil jeg sige, og min søster vil nikke, for jeg tror heller ikke, hun ved, hvordan man gør den slags: griber ud efter drømme, man knap nok tør forestille sig.

Men som jeg står her på mit kontor oppe under taget, ved jeg, at jeg er nødt til at turde begynde at forestille mig det, så jeg sætter mig igen og læser om hjemmeundervisning og tilknytningsteori. Jeg sidder her, mens mine børn er i institution, og fordyber mig i litteratur om familier, der er sammen hver dag, jeg ser dem for mig, prøver at forestille mig, at det er min familie, der går gennem skoven uden noget mål. Jo mere, jeg erfarer, jo mere tændes jeg, der opstår en desperation og akuthed i at træffe det næste valg, men samtidig denne tilbageholdenhed: Hvor er jeg på vej hen, og tør jeg?

2014, maj

For godt to år siden, i januar 2012, var Kristian og jeg på Ærø i et enkelt døgn. Han havde givet mig turen i julegave, og jeg rejste af sted med tre hjerter bag brystet, for kun ti uger senere havde jeg termin med vores tvillinger. Turen til Ærø var vores sidste dybe indånding i tosomhed, Storm vinkede farvel fra kajen med sine bedsteforældre, og vi stod på dækket af Ærøfærgen i den kolde, fugtige luft og så, hvordan alting blev mindre, vi holdt i hånd, jeg havde vanter på. I Ærøskøbing indlogerede vi os på det eneste åbne hotel og spiste aftensmad på hotellets restaurant, der var os og kun én anden gæst den aften. Stilheden var allestedsnærværende, samtidig var det, som om der var liv overalt.

I januarmørket gik vi ture gennem byen, vi så stearinlys i de små, sprossede vinduer, jeg kunne næsten ikke tro, at der rent faktisk fandtes mennesker, der levede så fint. De ærøboer, vi mødte på vores vej, smilede og nikkede til os, og på byens ene café fik vi varmen og talte om rimfosten, der lå som sølv over øen, det var, som om alting glimtede på den sagte, nærmest dæmpede vis, som kulden kommer med. Næste morgen stod vi i vinduet på hotellet og så mod havnen, hvor lyset langsomt skiftede fra orange til pink, mens solen stod op, og på færgen hjem lovede vi hinanden,

at hvis vi nogensinde fik tid til at blive gift og holde en bryllupsfest, så ville vi gøre det på Ærø.

Nu er vi midt i maj godt to år senere, og Kristian og jeg har inviteret 80 mennesker fra vores liv til en storstået bryllupsfest, der skal strække sig over de næste tre dage. På færgen står vi sammen og ser ud over det blikstille hav, mens vi nærmer os Ærø, hvor det hele skal foregå. Efter middagen den første aften serverer vi champagne og romkugler fra en lokal bager til dessert, inden vi af en erfaren shaman bliver guidet ud på en trommerejse, hvor vi bag lukkede øjne og til lyden af trommens rytmiske puls bevæger os ind i en skov for at møde et dyr, som vi vil lære noget af. Efterfølgende ser jeg min onkel stå som forstenet mellem bordene, han rækker ud og griber omkring min skulder, mens han med insisterende stemme messer "Jeg mødte en ræv ... Jeg mødte en ræv," og åh, hvor er det forløsende, rørende og sjovt, jeg griner kærligt og giver ham et kram, mens jeg i et splitsekund rammes af det ubegribelige omfang af erfaringer, der gemmer sig mellem mig og ham, min fars storebror, der har kendt mig, siden jeg blev født. Dagen efter bliver vi gift i Ærøskøbing Kirke, min veninde spiller violin under vielsen, et ærøsk kor synger *Se, nu stiger solen af havets skød*, og bagefter danser vi gennem byens smalle, brostensbelagte gader med et hornorkester i front. Min brudekjole er i lysegrå silke med broderier, Kristian er

i et lyst jakkesæt, og ligesom mange af gæsterne har han en stråhat på, som han kaster op i luften og griber igen. "Jeg har aldrig prøvet noget lignende," hører jeg min tante råbe, mens jeg svæver af sted med min mor i den ene hånd og min søster i den anden, bag os følger først Kristian og hans bror og dernæst alle de andre gæster som et brusende hav gennem de små gader, øboerne hænger ud ad vinduerne eller står på deres trappetrin foran de små byhuse, de vinke og klapper. Tænk sig, to svaner svømmer forbi, idet vi samles i badehotellets lille have, hvor kagen står klar, og en forbipasserende udbryder "Jeg tror, de er ved at lave en film, så svanerne har de sikkert bestilt," og Kristian og jeg knækker sammen af grin.

Efter hovedretten slår Kristian på glasset, og vi rejser os og fortæller, at hele processen med at arrangere festen på Ærø har overbevist os om, at vores børn skal vokse op her. Der bliver stille, et par chokerede grin i den smukke sal, jeg kaster mit hår bagover og smiler stort: "Ja, undskyld, men vi har brug for at komme lidt længere væk!" Forløsende grin, nogle rykker sig på deres stole. Kristian siger, at vi har været så mange dage på Ærø i det seneste år, at vi til sidst ikke kunne forestille os at sige farvel igen. "Lad os udbringe en skål for Ærø!" siger han. Alle rejser sig og skåler, jeg kan mærke bekymring og begejstring summe i luften som en elektrisk ladning.

Samme aften siger min mor i sin tale "Det har været overvældende for et konfliktsky menneske som mig at være din mor," og da himlen senere er helt sort, sender vi 80 lanterner af sted, og mens vi ser dem flyve som stjerner, forestiller vi os det liv, der venter forude.

DEL 2

2015, maj

Da vi står op, den første morgen efter at vi er flyttet til Ærø, ser vi, at der sidder skiftevis danske og ærøske flag i hækken langs vores nye hjem. Det ærøske flag er trefarvet, gult, grønt og rødt, og blev angiveligt skabt i begyndelsen af 1600-tallet af en ung hertug, der arvede øen efter sin far. Nu vajer det i vinden foran vores hus, nu er vi en del af øens historie, og alle disse menneskeliv, sejlskibe og stolte traditioner er vi kommet for at lære om og bidrage til. Sammen med børnene står Kristian og jeg og betragter flagene og velkomsten, som er så fysisk i det øjeblik, og jeg kan se på børnenes ansigter, at de også er benovede, noget lignende har ingen af os vist oplevet før. Jeg tror nok, at jeg ved, hvem der har sat dem der i de tidlige morgentimer, nemlig vores nye nabo, Peder, som også var den første til at række ud, da vi havde en annonce i lokalavisen, hvor vi søgte et hus.

Vi besøgte Peder og hans familie, da vi var på øen for at lede efter et sted at bo, vi havde fyldt handskerummet med postkort, hvor vi fortalte om os selv og afslutningsvis opfordrede: "Hvis I overvejer at sælge jeres dejlige hjem, hører vi meget gerne fra jer." Peder og han kone, Kirsten, der begge er jævnaldrende med Kristian og mig, gav vores børn køreture i traktoren og serverede saftevand og is, mens de fortalte os om livet på øen. Alt virkede på samme tid stolt og ydmygt, de sjove tilnavne, som mange får sådan et lille sted – Anders-Papir og Arne-Hollænder for eksempel – og måden, man passer på hinanden uden at tænke noget særligt om det. Nu er vi deres naboer, havudsigten er fuldstændig vild fra det her sted, der er bare blåt, så langt øjet rækker, jeg har en drøm om at se mine børn løbe rundt i gummistøvler på denne gårdsplads, jeg har en drøm om at tage nogle skridt, der leder min familie og mig endnu tættere på hinanden. Senere samme dag, da jeg tømmer flyttekasser i stuen, og Kristian sætter møbler på plads med hjælp fra sine forældre, banker det på havedøren. Jeg kan se et ældre ægtepar stå derude, de træder et skridt tilbage, da jeg nærmer mig. Kvinden har en buket blomster i favnen, som hun rækker mig, idet Kristian kommer og stiller sig ved min side. "Velkommen til området," siger manden og giver Kristian en gylden konvolut, mens kvinden hurtigt siger, at blomsterne er noget af det første fra haven i

år. De fortæller, at de hedder Bente og Christen og bor på den hvide gård lige nede i svinget, han peger skråt bagud. I konvolutten ligger en invitation til deres guldbryllup, som skal afholdes tre måneder senere. Vi inviterer dem indenfor, men de takker nej og siger, at vi skal komme til kaffe hos dem i stedet, "så kan vi fortælle jer om området," siger Christen tilfreds. "Jeg er vokset op lige dernede." Han peger igen, denne gang mod vores genbo, nogle hundrede meter fra den gård, han bor på nu. Ét eller andet ved det her gør mig fuldkommen henrykt, har den mand gået rundt her og fulgt med i alt, der er sket på dette lille sted, i hele sit liv? Jeg kan pludselig ikke komme i tanke om noget mere forbilledligt, jeg har lyst til at kaste armene i vejret og råbe: Hurra!

2015, maj

"Hvad ville du sige, hvis vi skulle have et barn til?" Kristian lægger hovedet på skrå og ser afventende på sin mor, der netop har ryddet op i køkkenet, mens han og jeg under stor tumult har forsøgt at putte Storm på seks og Live og Ilja på tre i deres nye værelser. Nu sover de i stedet alle side om side i den store seng i vores soveværelse, selv faldt jeg også i

søvn i et øjeblik, lå viklet ind i ben og arme og trykkede min kølige næse mod børnenes lune pander, hørte deres tunge vejrtrækning og vidste, at nu er der ro i de næste par timer.

Udenfor er maj måned en uforudsigelig vekslen mellem kølig regn og årets første varme dage, lysende grønt dukker frem overalt, langs vejen vugger tulipaner i vinden, og om morgenens folder de deres blade ud, de er som glaskugler, der stråler i solen. Kristians mor tøver, mens hun hænger et viskestykke på krogen ved køkkenskabet. "Det ved jeg sørme ikke," siger hun så neutralt som muligt. "Måske det ville blive lidt meget?" Kristian griner og træder et skridt nærmere hende. "Ja, det bliver det uden tvivl, men sådan kommer det altså til at være." Hans mor ser forvirret på ham, jeg står i døren og har hurtigt rystet sønnen af mig, jeg smiler lidt nervøst, mit hjerte banker hårdt. "Hvad mener I?" griner hun og ser fra den ene til den anden. "Vi havde ikke kun møbler med, da vi flyttede til Ærø," siger Kristian, "der var også et vinterbarn i bagagen." Hans mor slår ud med armene, hun omfavner ham og griner hele tiden. "Neeeej, Maj!" siger hun så på sit syngende fynske, hun har tårer i øjnene og rækker ud efter mig, hun ryster på hovedet og ønsker os tillykke. "Nu tror jeg ikke, I kan overraske mig mere," siger hun. Jeg siger, at det nok bliver svært, og sætter vand over til te: "Men nu lover vi også at stoppe!"

2015, juni

Ærø er som et hvidt lærred, vores drømme former sig som akvarel, der løber i vinden, hver dag bliver vi klogere på, hvem vi er. Vi står op og ser os nysgerrigt omkring, alt føles som muligheder, der bare venter på, at vi griber dem. Selv når børnene skændes, eller jeg udmattet falder om i sofaen, skal jeg blot se på mine omgivelser, for at mit system slapper af. Der er havet og solen udenfor og alle de nuancer, som følger med herind, og jeg har brugt lang tid på at udarbejde en farveplan for hele huset, her er rosa, blå og gule vægge, vi har lagt kelimtæpper på gulvene og bygget en stor seng til Live og Iljas værelse, her ligger de om eftermiddagen og hører lydbøger eller snakker.

Om aftenen ligger jeg på siden i sengen med en pude mellem mine ben og kigger på trappens gelænder i mahogni, den mørkebrune farve mod den blågrå væg og sådan, som begge dele skifter nuance med solens gang over himlen. Jeg falder i søvn med det indre billede af lys og skygge, der danser foran mig, en hånd på min mave, der allerede runder en smule.

2015, juni

Der ligger en privatejet børnehave fire kilometer fra vores nye hjem, som er indrettet i en gammel, hvidkalket villa, og køkkenet er husets oprindelige køkken, der er en slagbænk under vinduet, hvor børnene sidder med deres madpakker, som de må spise, når de har lyst. Der er også en lille stue med to sofaer og en bogreol og en større stue med puslespil og togbaner, og ovenpå er der et Duplo- og Barbierum under skråvæggene. Jeg synes, det er en skøn og hyggelig børnehave, det passer mig godt, at rammerne giver følelsen af et hjem, jeg kan lide, at man skal op ad en snoet trappe for at komme til morgensamling, at børn og voksne sidder udenfor ved store, tunge egetræsborde og spiser frugt om eftermiddagen. Legepladsen er også skøn, der er træhytter og en gammel jolle i den store, grønne have, og stedets eneste mandlige medarbejder går hver dag med værktøj og en håndfuld unger i hælene og optimerer. Senest har han bygget et lille, åbent hus, der ligger med front mod sandkassen og på den måde er en oplagt butik, der får sine varer fra sandet. I bunden af legepladsen, hvor børnene kan svinge sig i reb fra træerne eller hvile i bolsjestribede hængekøjer, er der en låge, som leder ind til 'naboens have', hvor der er både bålplads og skurvogn.

Minna, der startede børnehaven tilbage i 1999, og som stadig ejer og driver den, taler og griner højt. Jeg føler, at hun forstår børnene, hun er ikke bleg for at stå i korte shorts og undertrøje og sprøjte koldt vand på 25 nøgne, hvinnende unger med en haveslange i sommervarmen eller at finde de store malerpensler frem og lave kunst, selvom det kan ses på fliserne i månedsvise. Jeg tror, hun forstår, at børn er her for at sanse, opleve og føle livet, og hvis stedet er andet end perfekt, nægter jeg at mærke det, for her er det kompromis, jeg har ledt efter så længe: en hverdag, hvor jeg ikke skal tage det fulde ansvar for mine børn og opgive alt andet i mit liv, men heller ikke skal aflevere dem et sted, der føles hjerteløst og ligegyldigt. Vi er så heldige, at alle tre børn kan begynde allerede ugen efter, at vi flytter til Ærø, på den måde kan Storm nå at møde en del af de børn, han skal gå i skole med efter sommerferien, og jeg kan komme på plads i huset, inden min mave bliver stor.

Jeg samler alle mine æg i én kurv: dette ønske om den vidunderlige børnehave, drømmen om et næsten bekymringsfrit liv, hvor jeg ville kunne arbejde, være alene og fordybe mig uden dårlig samvittighed og hente glade, velstimulerede børn nogle timer senere. Men der sker det, der ikke måtte ske: Det er stadig svært at aflevere mine børn, for selvom legepladsen er smuk, og huset idyllisk, er det jo fremmede voksne, der tager imod, de får løn for at være

her, og jeg er ret sikker på, at de ikke har samme viden om tilknytning, som jeg har, at de ikke har den tålmodighed og nysgerrighed, som jeg er kommet til at synes, at alle fortjener at blive mødt af. Jeg afleverer modvilligt mine børn, eller: Jeg afleverer dem med den splittelse, der er blevet kendtegnende for mit liv, og som jeg ofte tænker, måske er kendtegnende for et samfund, hvor vi har nedprioriteret omsorgen i så mange år, at vi snart ikke ved, hvad det vil sige at være her for hinanden. Flere gange cykler jeg grædende hjem fra afleveringen, fordi jeg ikke synes, de voksne tager sig tid til at møde mine børn på en ordentlig måde. Jeg føler også, at de skynder på mig, de opfordrer mig til at vende ryggen til og gå væk fra mine børn, der ikke selv har valgt at blive forladt.

2015, juli

I stalden står der stadig flyttekasser, som vi ikke har fået tømt, og jeg har besluttet at få det gjort, før sommerferien begynder. I første omgang henter Kristian de kasser, der indeholder bøger, ind til mig, og pludselig sidder jeg med en stak af de bøger, jeg købte hjem fra udlandet for nogle år siden, da hele min verden var fyldt af overvejelser om at

hjemmeundervise mine børn. Jeg bladrer og læser, dykker for en stund ned i nogle af de tanker, der ansporedes meget af det, der siden er sket i vores liv. Om nogle måneder skal Storm begynde i skole, jeg kan høre, at det for mange er en glædelig overgang, men for mig er det endnu en bro, som jeg krydser med både splittelse og forhåbning. En del af mig ville ønske, jeg kunne løfte mine børn ud af de systemer, de er placeret i, samtidig er jeg lettet over, at vi har fundet en skole, som jeg tror, er god.

Jeg vender nogle sider i en bog og mærker, hvorfor jeg er nervøs for at sende Storm af sted. Det synes soleklart for mig, at hvert enkelt menneske fødes med en stor nysgerrighed og lyst til at udvikle sig, men medierne beretter næsten dagligt om børn, der har skolevægring, angst og stress; små børn og unge mennesker, der burde folde sig ud i deres eget tempo og glæde sig til hver eneste ny dag, men som ikke kan overskue at stå ud af sengen om morgenens. Se bare på barnets første måneder, tænker jeg og lægger en hånd på min mave, der rummer et helt nyt liv: Allerede i løbet af timerne efter fødslen relaterer den nyfødte sig til sine forældre, ligesom den i tiden derefter øver sig i at kommunikere, spise og senere kravle og gå. Så kommer de år, som vi som samfund har besluttet at kalde 'børnehavealderen', fordi vi har glemt, at børn ikke er skabt til systemet, men derimod er her i deres egen ret. Det er de år, hvor barnet vi-

dereudvikler alt fra motorik over evnen til at skabe relationer, indgå kompromiser og tænke mere abstrakt. Alt det vil barnet lære i sit eget tempo, hvis det er i trygge rammer og har plads til at folde sig ud. Jeg tager endnu en bog fra stakken og bladrer fraværende i den, mine tanker forgrener sig. Barnet har ikke behov for hverken fremmede voksne eller læringsplaner for at udvikle sig, tænker jeg. Heller ikke når det fylder seks, selvom vi har skabt en fortælling om, at det er et skelsættende år, hvor helt nye behov opstår, hvorfor det nødvendigvis – *naturligvis* – må i skole. Jeg ryster på hovedet. Hvad har vi så travlt med? Børn udvikler sig jo i deres eget tempo og i relation til de mennesker, de er omgivet af, men med ét begynder vi at kalde dem 'skolebørn', vi taler om, at skolens vigtigste opgave er at lære børnene det, de får brug for, når de skal skabe et godt voksenliv, men hvordan ved vi, hvad de får brug for i år-et-eller-andet om lang tid, og er de ikke allerede i fuld gang med at lære på livet løs? Svaret er "Jo, de er i fuld gang", alt andet ville svare til at påstå, at børn ikke kan lære at gå, medmindre de er i en vuggestue.

Jeg vender den ene af bøgerne om, den er skrevet af en far, der hjemmeunderviser sine drenge i USA, på bagsiden er et billede af hans to sønner på omtrent seks og ni år, der går gennem skoven, det er et billede, der rummer alle mine drømme, fordi drengene ser så frie og trygge ud. Snart har

jeg fire børn og ved, at de vil lære glimrende uden et ensrettet pensum, jeg tror, at deres vigtigste evne er *evnen til at mærke*, hvad der giver mening for dem, og jeg er bange for, at de mister netop den, at de mister deres kompas, hvis de alt for mange gange får at vide, hvad de bør interessere sig for, og hvordan de er rigtige eller forkerte.

Jeg strækker mig, trækker vejret dybt, min lænd er øm, og mit hoved ved at trille af, dét, der tynger mig, er, at jeg ikke kender et rigtigt svar eller en rigtig vej at gå. Uanset hvad jeg gør herfra, betaler enten jeg eller mine børn en høj pris. Når jeg er bange for at sende Storm i skole, er det, fordi jeg frygter, at hans medfødte initiativ, nysgerrighed og kreativitet bliver slæt itu af den samlebåndskultur med tidlige tests og belønningssmileys, som fylder mere og mere i vores skolesystem. Jeg gruer for, hvad der vil ske med hans livsenergi, dét, de kalder *chi* i Kina, hvis han får at vide, at han skal sidde stille, eller hvis han bliver skældt ud, fordi han ikke kan gøre sig selv lille nok til at passe ind i den måde at lære på, vi alle sammen har vænnet os så meget til, at vi tænker: "Det kan alle da!" Paradokset er, at jeg tror, at man, hvis man er god til at gå i skole, risikerer at miste det initiativ og den idérigdom, vi senere vil kritisere vores store børn for ikke længere at besidde. Jeg vil så gerne udskyde min søns oplevelse af at skulle målrettes noget eller nogen uden for sig selv og vender hele tiden tilbage til

spørgsmålet: Hvordan kan jeg som mor styre ham uden om de arbitrale kasser, som vi alle sammen hugger en hæl og klipper en tå for at passe ind i? Og kan jeg gøre det uden at skulle give afkald på mine ambitioner for mig selv?

Jeg har glædet mig til at sætte vores bøger ind i reolen, og jeg sorterer de fleste alfabetisk, men nogle stiller jeg tematisk, for eksempel står alle titlerne om pædagogik og indlæring sammen, ligesom vores mange såkaldt spirituelle titler står side om side. Jeg lader hånden løbe hen over bogryggene og tænker, at når jeg trives og har det godt, så er jeg også nysgerrig, videbegærlig og modtagelig, jeg opsøger viden, når jeg har brug for den. Jeg har sat en ære i at fortælle ungerne, at jeg ikke fik lært tysk i skolen, men at jeg ved, at det nok skal komme med raketfart, hvis jeg en dag får brug for at kunne det. Jeg lærte ikke tysk, fordi jeg var optaget af andre ting, for eksempel syede jeg tøj til min søster og mig selv, da jeg var 12 år gammel. Jeg ser ned ad mit bløde graviditetstøj og smiler ved tanken om alt det, jeg kreerede dengang: jakker med for og bukser med lommer, jeg kan huske, hvordan jeg lå på mit værelse og tegnede mønstre med lyserødt kridt på stoffet, hvor ubærligt det var, hvis fløjlen vendte modsat på den ene bukseben, fordi jeg havde været uopmærksom et øjeblik. Det virker usandsynligt for mig, at alle på otte år har behov for at kunne de samme ting, og det, vi blåstempler som vigtig viden i folke-

skolen, synes jeg, er et meget snævert felt. Måske nogle af de otteårige ville blomstre ved at fordybe sig i madlavning, poesi eller dyrevelfærd, måske de ganske enkelt ikke lige i dette øjeblik er optaget af at holde rigtigt på en blyant, tælle til 40 eller sidde stille. Jeg hører om hjemmeskolede børn, der først sent lærer at skrive, men som i en alder af 11 har opsat Shakespeareforestillinger med deres venner i rollerne, eller som bruger timevis hver dag på at fiske. Selv anskuet fra en kapitalistisk vinkel er vores skole en dum model: Forskning peger på, at 60 procent af de jobs, vores børn kommer til at besidde, ikke findes endnu. I det lys synes det både arrogant og selvmodsigende, at vi er så fir-kantede omkring, hvad de skal lære og hvornår. Men mine længsler handler ikke om jobs eller anerkendelse, de handler om at give mine børn spillerum til at blive de mennesker, de helst selv vil være. Hvad med, om vi lyttede til dem og havde tillid til, at de ved, hvad de taler om, når de taler om sig selv?

Jeg sætter mig på hug og skubber alle vores Astrid Lindgren-titler ind på næstnederste hylde, hvor børnene kan nå dem, og da jeg ser den gamle, slidte udgave af *Vi har det dejligt i Bulderby*, husker jeg et afsnit, der gjorde indtryk på Storm, sidst vi læste det sammen, han og jeg. Jeg lader øjnene løbe ned ad den gullige side, til jeg finder det: "Da Lasse for flere år siden begyndte at gå i skole, kunne han

ikke sidde stille et øjeblik. Så sagde frøkenen, at han ikke var skolemoden endnu. Hun sendte ham hjem med besked om, at han kunne komme igen næste år. Han trængte til at lege lidt mere først, sagde hun.” Da Storm hørte det, spurgte han mig, om han også gerne måtte lege videre et år mere, hvis han havde brug for det, og jeg ville så gerne have svaret ja, men blev stille et øjeblik, mens jeg afvejede mine muligheder. Hvad er det, vi har gjort siden dengang, tænker jeg nu, hvornår fik vi så travlt? Jeg forsøger at forestille mig, om forældrene i Bulderby mon blev meget ærgerlige, da Lasse kom hjem efter den første dag, om de marcherede op til skolen og krævede, at frøkenen omstødte sin beslutning, så deres søn ikke skulle komme bagud? Næ, tænker jeg, det var vel ikke et stort problem, hans søskende var jo derhjemme alligevel, og jeg får akut lyst til at hente alle mine børn, holde dem tæt ind til mig og sige, at de aldrig skal hjemmefra igen, medmindre de har lyst.

Lille, store Storm, tænker jeg og mærker en knugende fornemmelse i brystet, jeg synes, verden er så firkantet, og han så rund. Han fyldte seks i januar, og hver dag observerer jeg, at han lærer nye færdigheder og opsøger voksne omkring sig med utallige spørgsmål, han behøver ingen mødetider eller overordnede retningslinjer, for ham ligger livet åbent, han overvejer slet ikke, om noget er rigtigt eller forkert.

Jeg rejser mig fra gulvet, øm i lænd og ben, og træder et skridt tilbage. Papkasserne er tømt, jeg ser på bøgerne: al den tid og omhu, der ligger i de ord, tænker jeg. Tid og omhu, det er det, jeg ønsker at forbinde med mine børns barndom.

2015, oktober

Da vi besluttede at flytte til Ærø, var det blandt andet på grund af friskolen, som har hjemme i Ærøskøbings fine, gamle skolebygning i rødsten og med tegltag. Intet er overdådigt, og skolens økonomi er presset, men den udstråler nærvær og mod, væggene i klasselokalerne er malet af forældre på arbejdssdage i løbet af året, og alle familier er tilknyttet rengøringshold, der skiftes til at gøre rent. "Det har jeg ikke noget imod," sagde jeg til Kristian, da jeg første gang havde talt i telefon med skolens leder. "Jeg gør med glæde rent, og måske kan jeg også melde ind med forløb om skrivning for de lidt ældre klasser." Jeg vil gøre stort set alt for at have en god fornemmelse i maven, når Storm til august bliver skoleelev.

Børnehaveklassen og 1. klasse på friskolen hedder Merkur, derefter følger Venus, som er 2. og 3. klasse, så Jor-

den, og videre hele vejen op i klassetrin, længere og længere væk fra solen, helt ud til Jupiter, hvor der lige nu kun er en enkelt elev. "Skolen er stadig så ung, at de store klasser er meget små," sagde lederen, da Kristian og jeg en dag sidste år tog turen til Ærø for at tale med hende. Hun fortalte om de horoskoper, børnene får lagt i løbet af det første år, og om yoga- og meditationstimer på alle klassetrin, og hun viste os rundt i de forskellige lokaler, hvor vi så de yngste elevers 'indre sol-malerier', som de laver i starten af skoleåret for at formidle, hvordan de føler indeni. Jeg var solgt til stanglakrids, både over, at der rent faktisk er forældre her på lille Ærø midt i det sydfynske øhav, som er med på noget så flippet, og over, at lærerne tydeligvis brænder for deres arbejde. Hun kunne se det på mig, lederen, jeg var nærmest elektrisk. "Det er ikke uden udfordringer," sagde hun som for at foregribe den skuffelse, en begejstring som min uundgåeligt vil blive afløst af på et tidspunkt. "En lille skole som vores skal også finde sin plads, men jeg har store visioner, og det vigtigste er, at der kommer elever til og forældre som jer, der kan byde ind med ny energi."

Da Storm begynder på skolen efter sommerferien, er der, til vores overraskelse, kommet en ny leder i mellemtiden, men vi er lige motiverede af den grund og deltager i den traditionelle første skoledag, hvor elever, forældre og lærere holder i hånd med det mål at nå hele vejen rundt om

bygningen. Det lykkes lige præcis, og én af de lærere, der har været med helt fra start, siger ud over forsamlingen, at aldrig før har de været så mange, og der lyder jubelråb og klapsalver mod den blå himmel. Jeg melder mig ind i skolebestyrelsen, Storm finder sin plads i det nye skoleliv, og samtidig finder han ikke sin plads, siger hans klasselærer, der fortæller, at han har svært ved at sidde i rundkreds og holde koncentrationen i timerne. Jeg er den mor, der har siddet til så mange sommerfester og fortalt, at jeg synes, det er håbløst, at børn skal kunne sidde stille i timevis; jeg er den mor, der synes, at en bro bygget af lego kan indeholde lige så vigtig læring som at kunne alfabetet udenad. Nu er jeg her, hvordan forholder jeg mig til det?

De første måneder er hurtigt forbi, så begynder Storm indimellem at sige om morgen'en, at han er syg, ligesom Live og Ilja også beder om at blive hjemme med mig de fleste dage. Den hverdag, der siges at være så overskuelig med børn i institutioner, er for mig både kompleks og tidskrævende. Vi tager fridage, mens jeg prøver at slippe følelsen af at gå glip af den tid, der skulle være dedikeret til mit arbejde. Vi tager fridage, mens jeg fortæller mig selv, at vi ikke behøver at lave lektier med Storm, når han er hjemme. Hele tiden udvider jeg min forståelse af, hvad der er vigtigt, og hvor lidt der i virkeligheden er rigtigt og forkert. Jeg tester, hvor meget jeg kan slippe kontrollen med mine

børn, uden at de vælter, og hvor mange af mine forventninger til mig selv jeg kan slippe, uden at jeg forsvinder helt. "Skide være med lektier," råber jeg, "hvem vil med op i bækken og drikke varm kakao?" Jeg kan mærke mig selv gå i en stadigt større radius om de kasser, der står og venter på mine børn, det er de samme kasser, jeg selv har forsøgt at smyge mig uden om det meste af mit liv.

2015, december

I min mave vokser et liv, og den pige, der svømmer derinde, har jeg ventet i årevis, hun viste sig for mig, allerede da Live og Ilja var få måneder, det var, som om hun sagde: "Jeg flyver blandt stjernerne, indtil I har tid." Når jeg ligger på gulvet og lytter til børnene, som lægger puslespil omkring mig, mens de taler, griner og skændes i en uendelig strøm, fornemmer jeg, at deres lilleøster skal lede mig hjem til mig selv.

Der er en ro i denne graviditet, som jeg ikke har kendt før, der er en vished, som ranker min ryg og stilner min tankestrøm. Jeg vil føde på vores badeværelse, hvor jeg har malet væggene mørk rosa og loftet isblåt, min mave er rund og spændt, børnene lægger deres hænder på den

og mærker livet derinde, og en dag mærker jeg et skifte i min krop. Kristian ringer efter min søster, der kommer fra Aarhus for at være vores jordemoder, han afleverer børnene hos et vennepar, hvor de kan overnatte, og jeg spiser surdejsbrød med pålægschokolade, ser dagen mørkne og tænder lys i vinduet. Min søster og Kristian fylder karret, mens jeg sidder på en yogabold og trækker vejret igennem veerne, og min søster ringer efter øens garvede jordemor, der kommer for at stå hende bi. Min søster er min klippe fra første åndedrag, hun er så blid og stærk på samme tid, og Kristian er min mand, til denne fødsel behøver han ikke være andet, det er hverken første gang eller tvillinger, han kan blot være til stede og støtte mig.

Det lille nye liv kommer ud i vandet, hendes hud er gylden, øjnene blinker mod mig, og derinde er hele universet, jeg sidder med hende i det varme vand længe og ser helt derind, og derinde er jeg. Kristian venter tålmodigt, han aer mit hår og støtter min arm, og så får han hende op til sig. Jeg træder op af vandet og ser dem sidde tæt sammen, mens jeg lægger mig i den store seng, hvor min søster pakker mig ind i dyner, og snart har jeg også det lille nye liv i min favn, jeg vågner kun indimellem for at se, om det virkelig er sandt, Juno, nu er du her. Nu er vi her alle sammen. Nu er jeg her også.

2016, marts

Foråret er kommet tidligt, nattefrosten har været væk i flere uger, og Kristian går i timevis hver dag og anlægger vores kommende køkkenhave. Iført sin mørkeblå hættetrøje og sine solide støvler vender han jorden med en spade og fræser de områder, hvor vores afgrøder snart vil spire og gro, i vores vindueskarme står Potter med bittesmå artiskokker, porrer og grønkål, som skal plantes ud senere. Ofte sover Juno på fire måneder sin middagslur i barnevognen i nærheden af Kristian, tæt nok på til at han kan høre, når hun vågner. Fra mit vindue kan jeg se, når det sker, så hiver han handskerne af og tager hende op i sin favn, han lægger sin kølige kind mod hendes varme, smiler og bærer hende ind til mig, der efterhånden bruger hvert eneste åndehul på at skrive på den blog, jeg har begyndt. Jeg skriver om vores familieliv og alt det, jeg synes, er skævt i vores samtid, og flere og flere læser med. Mange aftener skriver jeg, når de tre ældste er faldet i søvn, med Juno liggende svøbt i sin dyne ved siden af mig, over for mig sidder Kristian i den mørkebrune stol under standerlampen og læser om selv-forsyning, biodynamik og naturlig godtning. Det fylder mig med respekt, at han endnu en gang tør åbne et nyt kapitel og tilegne sig viden. "Enten kan man blive ved med at gøre

det, man allerede er god til, eller også kan man vove pelsen og blive elev igen,” siger han med gnist i øjnene.

På det seneste har Kristian også flere gange sagt, at vi ikke først og fremmest skal leve et bekvemt liv, men derimod give hverdagen alt, hvad vi har. Ordene falder typisk, når han har afleveret de tre ældste i institution og hjemme igen står ved siden af mig og Juno, der ligger på gulvet sammen og pludrer. “Der er så meget, man kan fortryde,” siger han og sætter koppen fra sig på sofabordet, inden han lægger sig hos os, “men man fortryder ikke, hvis man har gjort sig umage, og vores børn er børn i så kort tid.” Han ved ikke, hvad konsekvensen af hans ord skal være, siger han, “men jeg føler stærkt, at det ikke er nu, vi skal sløse med vores tid”, og han taler lige ind i det ømme punkt i mig. Så aer han Juno på hovedet, kysser mig på panden, griber kaffekoppen og går ud i haven, jeg strækker hals og ser ham stå dér og betragte den brune jord i formiddagssolen, mens han misser med øjnene.

Ofte undrer det mig, at vi mennesker taler om ’naturen og os’. Vi er jo natur, og det er nok den følelse af forbundethed, tænker jeg med Junos bløde hånd i min, der har ramt Kristian på en måde, som måske kan bygge endnu en bro mellem ham og mig. I weekenden, mens børnene hopper på trampolin eller bygger togbaner indenfor, harver han marken i naboenes røde traktor. Han har sorte fingre alle

dage, han dufter af muld og blade, og der er noget i hans blik: en fornemmelse af mening. Det blik vil jeg også gerne have, jeg leder stadig.

2016, november

Mine drenge er begyndt at løbe barfodet rundt om huset fem til ti gange hver aften inden sengetid. De smider alt andet end deres underbuks og løber på det kolde grus, det våde græs, de bidende fliser og kommer ind igen med røde kinder og et helt andet tilstedevær, som om sansningerne har trukket dem tilbage i deres kroppe. Jeg har hørt, at jordens overflade er elektrisk ladet og fyldt med elektroner, der er gode for vores helbred. Nogle siger, vi bliver mere syge, fordi vi går med sko, der har tykke gummisåler, og ikke tager imod denne overflod, jeg øver mig i at tage skoene af, men det går bedst om sommeren. Nu har jeg besluttet at løbe med drengene om aftenen, og jeg får Live med, hun gyser ved tanken, men er hurtigt den forreste i feltet. Kristian står med Juno i det store vindue i stuen og vinker til os, når vi løber forbi, jeg slår armene ud og mærker den kølige luft under mine fødder, i mine lunger, jeg kalder ud

til børnene "Hvor er vi seje, at vi gør det her!" og de råber tilbage: "Men du er godt nok langsom, mor!"

2017, april

Jeg kommer gående ned ad gangen på vej mod Storms klasseselokale, da jeg overhører en forælder fra bestyrelsen og en lærer tale sammen om en dreng fra Storms klasse, der endnu ikke kan læse. Jeg kan høre, at de overvejer, om han skal gå året om, men det forstår jeg ikke, Storm har kun lige knækket læsekoden, og det her er jo en skole, hvor vi ser børnene i et holistisk lys, er det ikke? Jeg får hjertebanken, skubber døren op til Storms klasse, tager hans stribede skoletaske af knagen, finder hans hue og vanter og kalder på ham, hånd i hånd går vi ud i skolegården, hele tiden kredser mine tanker om det samme: Det barn, de talte om derinde, har ikke lyst til at gå en klasse om, det ved jeg uden at spørge. Han er en social dreng, der er knyttet til sine venner, han er nysgerrig og sjov og bygger vildt komplicerede legouniverser derhjemme med sine søskende. Han spiller fodbold og cykler uden problemer ni kilometer til skole i silende regn. Når han er på besøg hos os, bliver jeg altid så glad, netop fordi han er et anderledes barn, der hviler i

sig selv, han følger opmærksomt med i, hvad jeg laver, og kommer med overraskende input. Jeg har længe tænkt, at han med al sandsynlighed udvikler sig asyntont i forhold til den standardiserede indlæringskultur, skolerne repræsenterer. Fra bestyrelsesarbejdet ved jeg, at en del forældre er bekymrede for børnenes faglige niveau, de vil have mere fokus på det boglige og mindre fokus på alt det, Kristian og jeg i sin tid faldt for: det langsomelige, indre arbejde, kreativiteten og det, der ikke kan måles. Nu bliver jeg forvirret og ved pludselig ikke, hvad jeg selv mener eller tror på. Nogle børn trives bedst med den ene type skole, andre med den anden, men betyder det, at man kan være forkert, eller er det mig, der er naiv, når jeg mener, at vi bør rumme dem alle?

Om eftermiddagen trækker jeg Kristian til side og ser ham lige i øjnene. "Jeg synes ikke, det er den bedste løsning for Storm at gå i skole," siger jeg og er mere følelsesladet, end jeg havde regnet med, tårerne løber ned ad mine kinder. "Jeg kan godt forstå, at nogle forældre er bange for, at deres børn ikke lærer nok, men jeg bliver bange for, at vores dreng ikke får lov til at være sig selv og udvikle sig i sit eget tempo," siger jeg og strækker armene ud i afmagt. "Hvad er det lige, han skal lære, og hvorfor er det så vigtigt, hvornår det sker?" Kristian trækker mig ind til sig og siger, at han er

enig. "Lad os lige se det an," siger han og tilføjer så: "Jeg kan ikke få øje på et alternativ."

Jeg får lyst til at råbe gennem min gråd, at det er, som om vi ikke kan slippe ud, hvor er døren, og tør jeg åbne den, hvis den viser sig?

2017, maj

Foråret kommer med skræppende fugle, der trækker over himlen og lander på markerne omkring os, det kommer med duften af grene, der springer ud, og farver, der mætter mine øjne, så jeg må lukke og åbne dem igen og igen. Og dagene føles anderledes, noget åbner sig i mig, en sidste dæmning braser, der er blot frihed og mod på min vej, nu er jeg klar.

2017, maj

Vi står helt stille, Kristian og jeg, med vores rygge mod de flødefarvede skabe i det lille køkken, hvor børnene på fredage spiser frokost omkring klapbordet, mens Kristian med

teatralsk tonefald serverer 'gåsevin' til rugbrødsmadderne, og de griner højt. Jeg ved, at i dette køkken har kvinder lavet mad i mere end 100 år, og jeg ved, at de første beboere her på toppen af denne bakke, der munder ud ved stranden, levede meget forskelligt fra os. Her er lavet mange måltider for knappe midler og siden overdådige middage, da københavnere købte gården som ferieejendom, inden den igen blev hjem for en ærøsk familie, der boede her, indtil vi bankede på og spurgte, om de ville sælge til os. Jeg har fået fortalt, at her i sin tid boede folk, som levede udelukkende af markens afgrøder, deres børn legede på den jord, hvor mine børn nu leger, og historien er, at to brødre, for 100 år siden, byggede hver sin lille gård side om side med fem hektar til hver. Vi bor i den ene, og i den anden bor Kirsten, hendes gård er hendes barndomshjem, for Kirstens far var den ene af de to brødre. Kirsten er over 80, høj og slank og har en vidunderligt skinger stemme, der passer perfekt til hendes curler-krøllede hår og ranke skikkelse. Når vi kommer forbi, og det gør vi tit, laver hun ærøpandekager med svesker til os, så sidder vi omkring bordet i det lille køkken, hvor døren står på klem til fadeburet, og taler om i dag og engang for længe siden. Hendes søn, der bor nogle kilometer herfra, har fortalt mig, at han, da han var barn og ikke ejede hverken varmt tøj eller gode sko, gik til skole i al slags vejr, også i sne og frost. For hvad var alternativet? Når han

fortæller om sin opvækst, synes jeg, der er stolthed at spore i hans blå øjne, men også en beskedenhed, der kommer fra en verden, der for mig er nærmest romantisk, men som har præget hans liv, og som han har arbejdet hårdt for at skåne sine egne børn for. Det fylder mig med ydmyghed, at jeg kommer her og tror, jeg ved noget, når jeg i virkeligheden ved ganske lidt.

Som vi står her, på køkkenet i vores lille gård, hvor vi på overfladen har alt, vi er varme og mætte, føler jeg, at vi har givet noget vigtigt i bytte for den komfort, og jeg længes. Kristian rømmer sig og ser ud mod havet, der er mørkegråt, og jeg begynder at tale: "Jeg synes ikke, at skolen er den bedste mulighed for vores familie lige nu," siger jeg. Kristian nikker, og endelig, endelig taler vi om det, jeg længe har ønsket mig: at tage børnene hjem. Det vælter ud af mig, først dæmpet, for det er ikke en samtale for små ører, men jeg har svært ved at holde min stemme nede og må kæmpe imod trangen til at fare ind i stuen, hvor børnene sidder på gulvet og leger, og råbe, at snart ændrer vores liv sig radikalt. "Nu gör vi det! Nu tør vi godt!" vil jeg udbryde, mens jeg slår armene ud. "I skal være hjemme sammen med far og mig i stedet for at gå i børnehave og skole! Vi skal ikke sige farvel hver morgen!" *Vi skal leve anderledes end alle, vi kender, fordi jeg ikke kan holde til andet*, vil jeg hviske for mig selv.

Men først skal Kristian og jeg mærke, hvor vi står. Det er mig, der siger mest, og jeg har sagt det hele før, men ikke så tydeligt som nu. Jeg har talt om, at børnene skal være hos os, at skolerne ikke er i tråd med det, verden har brug for, at børnehaven er en løgn, vi fortæller os selv, fordi vi ikke kan overskue andet. Men indtil i dag har jeg ikke helt turdet stole på mine egne ord. Det er, som om vi har løftet låget til den samme kiste med visdom før og hver gang lukket det igen, fordi vi ikke anede, hvad vi skulle stille op med det, vi så. Men nu er låget fløjet helt af, og indholdet lyser mig lige op i ansigtet, jeg siger til Kristian, at jeg vil være sammen med vores børn hver dag, jeg vil hjemmeundervise og hjemmepasse og finde ud af, hvordan det er at være en familie, når man ikke skal sige farvel til hinanden hver dag. Kristian tager en dyb indånding og fletter sine fingre, som han altid gør, når noget kræver stor overvejelse, så siger han: "Okay, lad os begynde med sommerferien og forestille os, hvordan det vil være, hvis den fortsætter for altid. Men vi venter med at sige noget til børnene, til de seks uger er gået, og så ser vi, hvad der sker." Jeg nikker. Det synes jeg lyder rimeligt, sommerferien begynder lige om lidt.

Der går et par dage, og jeg sidder i bilen med alle fire børn på vej hjem fra børnehave og skole. Vi hører høj musik og stopper ved en mark, ruller vinduerne ned, slukker musikken og kalder på kørerne, der kommer så hurtigt, de kan,

måske de tror, vi har æbler med. "Det her er det bedste, jeg ved," siger jeg i en højstemt tone, mens kørerne samler sig foran hegnet. "At være sammen med jer og have god tid." Børnene sidder bare og kigger, de er trætte efter at have været af sted siden i morges, én af dem er ved at spise den sidste frugt fra sin madpakke, en andens øjne lukker sig langsomt i. Jeg sidder et øjeblik og mærker store følelser vokse sig større. "Derfor har far og jeg besluttet, at I ikke skal gå i børnehave eller skole efter sommerferien, I skal være hjemme med os hver dag alle fire, og vi skal hygge os og lave projekter og drikke varm kakao og læse bøger." Der er helt stille, jeg holder vejret, det føles, som om vi er i et rum mellem to virkeligheder, indtil Storm siger: "Lover du det?"

2017, juni

Børnene løber nøgne hjem fra stranden, der ligger for enden af vores mark. De er mørke i huden og har fodder, der ikke er bange for tidsler. Kristian har længe sagt, at det bliver den fedeste sommer nogensinde, og jeg har ikke kunnet tro ham, men noget er under forandring i mig. Før tænkte jeg: Hvordan skal jeg fordybe mig i samværet, køkken-

haven, solens stråler og børnenes behov, hvis jeg egentlig hellere vil sidde foran min computer og skrive? Nu har Kristian og jeg besluttet, at vi ændrer vores liv, og det rykker noget fundamentalt i mig, at vi er enige. Det er en vild sætning: Vi ændrer vores liv. Ingen ved, hvad det vil sige, vi ved bare, at vi gør noget andet end før, vi drejer skarpt omkring og ser nærmere på det, vi plejer at gøre per autopilot. Vi har sagt til hinanden, at vi vil begynde med at fjerne alt, der ikke bidrager til vores drøm om at rykke tættere. Færre aftaler i kalenderen, færre forpligtelser uden for familien, flere dage med ro og forudsigelighed. Sammen vil vi forsøge at skabe et fokus, der måske kan give os en mere bæredygtig hverdag. Kristian siger, at jeg ikke er alene, men at jeg må gå Forrest, for han mærker ikke så tydeligt som jeg, hvilken vej vi skal. Det gør jeg med glæde, bare han er ved min side. Jeg ved ikke, om vi alle skal være hjemme sammen i de næste mange år, eller om det her bare er en vild idé, men sommeren kommer, og for en tid skal vi.

2017, juni

Det, jeg forestiller mig, når jeg tænker på vores nye liv, er uhåndgribeligt og ganske diffust, det er små forbifarende

billeder for mit indre blik med børn, der leger, mig, der sidder i sofaen og læser højt, os alle seks på udflugt sammen, det er noget med akvarelfarver, stearinlys i de tidlige morgentimer om vinteren, det er Kristian i køkkenhaven med jordede hænder, børn, der sår gulerødder og hypper kartofler side om side. Meget af det, jeg går og drømmer om, kræver et nærvær af mig, som jeg ved, at jeg har svært ved, og som jeg har undgået at udforske indtil nu, fordi jeg ikke har magtet det. Jeg forsvinder ofte fra suet, tit er mine tanker mest af alt i mine egne projekter. Min blog fylder meget i min bevidsthed, den er blevet det sted, hvor jeg deler alle mine overvejelser, og mens jeg sidder med børnene og bygger lego, tænker jeg på de mails, der er tikket ind fra læsere i dagens løb, eller jeg lister væk og åbner min mail igen og igen for at se, hvor mange pladser jeg har solgt til mit kommende retreat. Jeg plejer at glæde mig til mandag morgen, hvor børnene skal afleveres, fordi jeg ikke synes, jeg kan være sammen med dem uden at miste mig selv.

Sandheden er, at det nye liv, vi står over for at springe ud i, er uforståeligt for mig, jeg ved simpelthen ikke, hvad der venter os. Derfor lover jeg ingen andre end mig selv noget. Jeg lover mig selv at gøre mit bedste, men til alle andre siger jeg, at Kristian og jeg ikke ved, om hjemmelivet er det bedste for os. "Det, vi ved, er, at status quo er ret dårligt."

2017, juni

Vi har meldt Storm ud af friskolen, og alle omkring os ønsker redegørelser: Hvad med det sociale, den komplekse matematik og evnen til at ryste mobning af sig i en hårdkøgt verden? Jeg tænker for mig selv, at vi ofte glemmer, at skolen er en ganske ung institution, skolepligten i Danmark er bare 200 år gammel, og i USA, hvor to millioner børn bliver hjemmeskolet, blev skolegang også først obligatorisk i 12 uger om året for et par århundreder siden. Inden da var det en anden virkelighed, hvor børn lærte, og verden udviklede sig, helt uden skolen.

“Vi har besluttet at prøve det af som en slags orlov,” svarer Kristian og jeg. Vi siger *orlov*, men mit hjerte ráber: “Vi tager vores børn hjem, og de skal aldrig-aldrig af sted igen!” Vi formulerer det, som om vi laver en slags forsøg med vores liv, fordi vi ved, at det er sådan, de fleste tænker. “Vi er nødt til at prøve noget andet,” siger vi, mens jeg tilføjer for mig selv: Det der hamsterhjul med konstant adskillelse og travlhed, det er som sandpapir mod mit følsomme væv. Nogle gange siger jeg, at jeg føler, at mine og alle andre børn, der bliver afleveret hver eneste dag, mens deres forældre lukker hjerterne i, er som vidunderlige, magiske, farvestrålende glansbilleder oven på den kæmpestore lort af en kultur, vi har skabt. Jeg siger: “Jeg kan ikke fortsætte

sådan her, så nu gør vi noget andet uden at vide, om det vil virke, vi føler ikke, vi har andre valg.” Det står pludselig lysende klart for mig, at alternativet til at prøve noget nyt er den død, mange omkring os og i statistikkerne oplever: Den død, hvor hjertet slår videre, og det er den værste.

Vi har besøg af to af vores børns bedsteforældre, vi sidder i haven, hvor æbleblomsterne er store som prinsesseskrud i træernes kroner, der er små hårde blommer, som snart bliver lilla, og overalt spirer blomster, mens græsset gror på livet løs. Vi har arbejdet i grøntsagshaven i de seneste uger. Eller rettere: Kristian har knoklet, børnene har modvilligt lagt enkelte frø i jorden, jeg har gjort, hvad jeg kunne med Juno på hoften, mens de andre på skift har kaldt på mig. Der er gulerødder, kartofler, selleri, fennikel, radiser, salat, grønkål, romaine, squash, majs og meget mere i jorden, så meget, at jeg knap kan overskue det. Det har regnet, verden synes frodig, mit blik ser det, der er godt, jeg tør ikke fokusere på andet lige nu, vores identitet er skrøbelig som glas. Jeg er dirrende af forventning og fuldkommen spændt af angst. “Vi oplever, at skolen er for krævende for Storm, han er træt og kæmper med det faglige, så vi har lyst til at give ham en pause,” siger vi til bedsteforældrene, der sidder ved bordet i haven, hvor vi har stillet kaffe og kage frem. Kristian er solbrun, hans mørke hår når ned over skuldrene. “Herhjemme kan vi lettere fokusere

der, hvor Storm har brug for støtte,” siger han til bedste-forældrene, der lytter, men også ser forbeholdne ud, og jeg vælger ikke at se direkte på dem. “Live og Ilja vil have godt af at komme hjem i en periode, pædagogerne har ikke det store overskud, og Ilja sidder ved lågen og venter med store øjne i timevis hver dag, I har jo selv oplevet det.” De nikker. “Hvad med det faglige i forhold til Storm?” spørger de. “Ingen af jer er jo lærere, og hvis han har svært ved den del, så er det nok en stor opgave for jer at stå med?” Jeg begynder at tale, inden Kristian når at sige noget, det er mig, der har læst bøger om det her, jeg har brug for at lukke samtalen. Den verden, der har åbenbaret sig for mig, siden jeg begyndte at læse om hjemmeskoling for flere år siden, skal først nu til at være min. Giv mig fred til at slå rødder, før jeg skal aflægge rapport, har jeg lyst til at vrisse. Jeg forklarer, at de hjemmeskolere, vi har været i kontakt med både herhjemme og i udlandet, fortæller, at deres børn har nemt ved at lære, fordi der er tid til deres individuelle processer. Faktisk viser adskillige undersøgelser, at hjemmeunderviste børn generelt klarer sig bedre fagligt – i USA er det endda dem, der oftest kommer på universitetet og ender med at tage en ph.d. Min talestrøm er overvældende, jeg kunne blive ved, men stopper mig selv. En af de skribenter, jeg taler om, er professor på Harvard, hun hjemmeunderviser sine børn uden pensum, fordi udenadslære ikke er godt for

noget, siger hun. "Fremtiden hungrer efter mennesker, der kan tænke selv," skrev hun den anden dag, og ordene blinder i min bevidsthed. "Derfor kommer vi også til at følge børnenes egen motivation, mens vi har dem hjemme," siger jeg, inden jeg endelig bliver stille. Bedsteforældrene ser ikke på hinanden, men smiler forsigtigt til mig og nikker igen.

Kristian og jeg har ofte truffet overraskende eller kontroversielle valg, og vi forstår, at indsigelser oftest har bund i en bekymring og et misforstået udtryk for omsorg. Men Kristian har også mærket, hvordan netop den bekymring har det med at forplante sig i ham, selv når han føler sig tillidsfuld og optimistisk, derfor siger vi for det meste mindre, end vi har på hjerte.

2017, juli

Da jeg voksede op, blev der talt om kvalitetstid i dameblade og fjernsynet. Kvalitetstid var, forstod jeg, når vi sad sammen derhjemme, forældre og børn, og spillede brætspil eller var på telttur og lavede mad over bål, men det gjorde vi sjældent, og det føltes nærmest skamfuldt, at vi bare havde tid og ikke *kvalitetstid*. Siden jeg selv blev mor, har jeg

tænkt over det med at kategorisere tiden, det harmonerer ikke rigtigt med mine erfaringer. Jeg har indtryk af, at for mine børn er tid simpelthen tid, til gengæld giver det mening at se på, hvorfor vi synes, noget tid er mere værdifuldt end andet, og hvordan vi kan få mere af den slags.

I dag hørte jeg en far skynde på sit barn på parkeringspladsen foran købmanden, sådan som jeg har skyndt på mine børn en million gange. "Tag nu den sele på!" vrissede han, og det var så fint et spejl for mig, jeg tænkte: Sådan en forælder gider jeg ikke være længere. Jeg bider ikke mig selv ind, at det stopper helt, fordi vi har taget børnene ud af deres institutioner, men jeg håber virkelig, at jeg sjældnere kommer derud, hvor jeg føler, at mine børn er i vejen, og jeg selv konstant er bagud.

2017, august

Solen bager fra en skyfri himmel, vandet ligger helt stille for enden af marken, og jeg sidder på gårdspladsen under den gule parasol med en stak bøger slået op foran mig og tager noter på min computer. Hjemmeundervisning er, med fornyet kraft, blevet min store passion, og jeg researcer på området, når jeg har tid. Der er filosofierne, alt det

følelsesmæssige, videnskaben og mine personlige visioner, og så er der det rent juridiske, der på ingen måde er det, der interesserer mig mest, men som er afgørende at forstå. I Danmark har vi ikke skolepligt, i Grundloven står der: "Alle børn i den undervisningspligtige alder har ret til fri undervisning i folkeskolen. Forældre eller værger, der selv sørger for, at børnene får en undervisning, der kan stå mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen, er ikke pligtige at lade børnene undervise i folkeskolen." Jeg tager en slurk vand og mærker taknemmeligheden over, at vi bor i et land, hvor man selv må undervise sine børn, vi har tilmed metodefrihed. I hverken Tyskland eller Sverige har de samme mulighed, der er hjemmeundervisning ikke lovligt, og i hjemmeundervisningsgrupperne på Facebook kan jeg læse, at mange af familierne herhjemme er meget forsigtige med at påberåbe sig for megen opmærksomhed, de vil hellere "gå under radaren", som de skriver. Ikke alle kommuner tolker lovgivningen på samme måde, og det kommunale tilsyn kan være en kilde til bekymring og konflikter for nogle familier. Lovgivningen omkring tilsynet med hjemmeundervisere begrænser sig til nogle få linjer i Grundloven og enkelte paragraffer i friskoleloven, og det lader til, at kommunerne har vidt forskellige måder at tolke dem på.

Kristian er gået til stranden med børnene, jeg klikker videre rundt og kan se, at nogle hjemmeskolefamilier laver ambitiøse planer for hele skoleåret og fører protokol dagligt, mens andre er mindre optagede af at dokumentere og fokuserer på at registrere børnenes trivsel over længere perioder. Undervisningsministeriet skriver på deres hjemmeside: "Elever, der forlader 9. klasse på en fri grundskole, skal have fået en undervisning, som giver dem de samme muligheder for at komme videre i uddannelsessystemet, som hvis de havde gået i folkeskolen." Det samme gælder hjemmeunderviste børn. Undervisningen skal, med andre ord, være af en kvalitet, der ikke begrænser barnets muligheder for at få en uddannelse.

Jeg ser ned mod stranden, hvor børnene og Kristian har lagt deres håndklæder på de store sten og nu er på vej ud i vandet. Kristian og jeg har skrevet til Ærø Kommune, at vi vil hjemmeundervise Storm fra august, og er blevet kaldt til et møde med skolelederen for den lokale folkeskole, en læsevejleder samt børn- og ungechefen. Ingen af dem har forudgående erfaring med hjemmeundervisning, og det slår mig, at vores samarbejde med kommunen er vigtigt, både fordi det kommer til at danne præcedens for andre, og fordi vi skal etablere rammerne for de bedst mulige forhold for os selv. Det er derfor, jeg ikke bader med de andre, jeg forbereder mig og har lavet en årsplan og en detaljeret

beskrivelse af vores drømme og kompetencer, mit ønske er at formidle vores visioner og samtidig fremlægge en tydelig plan for, hvordan vi ønsker, at samarbejdet med kommunen skal være, så det er os og ikke dem, der sætter kurSEN.

Kristian og jeg har for længst indset, at vi vil få en dårligere økonomi som hjemmeskolere. Hjemmeundervisere får ingen tilskud, og der er udgifter til undervisningsmaterialer og udflugter for ikke at tale om den tabte arbejdstdid. Jeg har hørt, at et hjemmeundervist barn sparer staten for en million kroner i løbet af grundskolen, og nogle hjemmeundervisere synes, det er håbløst, at staten må blande sig, når den ikke vil støtte deres livsstil. Men Kristian og jeg er så privilegerede, at vi nok skal klare den, og vi har set hinanden i øjnene og aftalt, at hvis det kommer dertil, hvor vi må vælge mellem ting eller tid, så vinder tiden. Vi vil hellere sælge huset, droppe vores iPhones og organisere os helt anderledes end at opgive denne drøm. Og tid, det har vi. Jeg trækker vejret, lægger hovedet tilbage og strækker armene ud i solen bag mig, jeg trykker 'send' på mailen med vores oplæg til kommunen til, hvordan vi planlægger at skrue vores nye liv sammen. Nu er der kun drømmene, håbet, sommerfuglene i min mave.

2017, september

Jeg går igennem efteråret med mine børn. Vi sparker til bladene i vejkanten og lytter til deres velkendte, tørre lyd, der hænger uløseligt sammen med de glimtende spindelvæv mellem grenene og græsset, der er vådt af dug. Vi fylde hele vejen, som vi går dér side om side, fem mennesker på 35, otte, fem og ét år, men så løber én af de femårige foran, samtidig med at en anden sakker bagud, de råber til hinanden, mens afstanden vokser. To af vores katte er fulgt efter os, det er dem, børnene råber om. "De kan ikke finde hjem igen!" lyder det panisk fra én, mens en anden ryster på hovedet og svarer, at det skal de. "De er jo katte, ellers skulle de være blevet hjemme."

Vi er på vej til naboen for at hente æg, en lille kilometer skal vi gå hver vej, og alle er draget af sted uden at have skænket turen nogen egentlige tanker. Det glæder mig så inderligt. Det glæder mig, at to af børnene har deres tøj på med vrangen udad og en enkelt også med ryggen foran, så det lille mærke sidder under hagen. Det glæder mig, at vi denne septemberdag er iført T-shirts og shorts, fordi vi har tillid til, at solen vil skinne på os, men også fordi mine børn aldrig rigtigt fryser, og måske betyder det heller ikke så meget for dem, hvis de gør. Det glæder mig, at forfængelighed stadig er ukendt land i denne barndom, mine børn møder

ingen løftede øjenbryn rettet mod deres viltre hår eller hul-lede bukser, her går naboerne selv i gammelt tøj, og de færreste har tid til at gå i bad hver dag, for det er vigtigere at pløje marken eller, som mine børn, plukke de sidste, hårde brombær og spise dem med spidse læber.

Der er høns på gårdspladsen hos Vibeke, og æggene, vi henter hos hende, har altid knaldgule blommer, vi bytter dem for squash og rødbeder fra Kristians grøntsagshave, og Vibeke fortæller om ræven, der kommer lidt for ofte i denne tid. I fjor reddede hun hanen fra at blive spist, nu render han rundt og mangler de fleste af sine halefjer, men som hun siger, så kan han jo gale endnu. Juno spørger, om hun må tjekke Vibekes postkasse, der modsat vores egen sidder i hendes højde, og hun drejer med møje og besvær den rustne nøgle. "Ingenting!"råber hun, og Vibeke nikker tilfreds. Herude er intet nyt i sandhed godt nyt, der er ingen, der har mere, end de har budgetteret med, og man ved ikke, hvad man savner, før man ser det i et butiksvindue, dem er her i øvrigt heller ingen af. Vibeke og jeg taler lidt og ikke kun om vind og vejr, men også de større linjer, hun siger, at det er en glæde, at vores børn løber rundt og larmer dagen lang. Hver uge kommer hun på sin elcykel og læser højt for børnene i en time eller halvanden og vil ikke have hverken vådt eller tørt, inden hun cykler af sted igen. Andre dage ringer vi og spørger, om hun vil komme til frokost, og det

vil hun som regel. I denne, min nye hverdag, tænker jeg tit, at der er travlt her på landet, men jeg tror, jeg ville blive overrasket, hvis jeg blev mindet om, hvor travlt jeg plejede at have det, inden vi boede her.

Vi går tilbage ad vejen, som skifter fra asfalt til jord foran nabohuset, så langt ude bor vi, at asfalten har en ende. Nabo Kirsten plejer at sige, at vi bor 'i syvende kartoffelrække', og jeg holder af, at hun siger sådan. For mig er det en luksus at være så langt væk, her er ingen lyde, der kan forstyrre den ro, jeg gerne vil finde indeni, og her er ingen, jeg kan sammenligne mig med, vi er så forskellige alle sammen og bidrager med det, vi kan. Jeg kan jo også bare tage min bil og køre til Ærøskøbing, det tager 12 minutter, og hvis jeg vil gå, tager det en time og et kvarter, bussen kører hver time, og nu om dage er den gratis. Sådan er min virkelighed, men for Kirsten er det anderledes. Ikke kun er der mere end 50 år imellem os, det er lige så meget det, at hun blev født på den lille rødstensgård, hvor hun og hendes mand og deres to børn levede af de fem hektar jord, og der bor hun endnu. Når Kirsten fortæller om sine børns barndom på øen, mindes hun, at alting var mere nært dengang. Der var små, aktive mejerier fordelt over øen og møller, der kværnede mel. I landsbyen for enden af vores vej, hvor der nu blot er en kro, der har åbent i sommerhalvåret, var der for bare 50 år siden tre købmænd af den slags, hvor suk-

ker blev skovlet fra store sække op i mindre papirsposer på en vægt, den brune sæbe stod i en tønde, og sirup tappede man fra enorme dunke til patentflasker, mens man håbede, at man ville få bare en smule på sine fingre, som man kunne slikke af. "Men nu," siger Kirsten i en tone af irritation, "nu er jeg langt væk fra alting, fordi det hele er samlet i byerne," og jeg tror, hun føler sig sat af, mens jeg med fuldt overlæg har koblet mig selv og min familie af.

Juno hopper af sted i bare ben og gule gummitøvler, og vi taler om, hvor lunt her er. Ofte blæser her, men i dag er der ikke en vind, havet ligger fladt, bladene daler lydløst, og nu ser vi, at Live står lidt længere fremme på vejen og taler med to turister, der er ved at plukke hyldebær fra de træer, der vokser ud for vores hus. Live taler højt og slår ud med armene, jeg kan høre hende sige: "Nej, vi går ikke i børnehave eller skole – altså, vi er *unschooled*. Det betyder, at vi er hjemme hver dag." "Det lyder rart," siger den ene af de to, og den anden spørger "Er det så jeres mor eller far, der underviser jer?" hvortil Live svarer, at det gør ingen, "vi har ingen lektier, men laver mange ting hele tiden." De to turister plukker videre, jeg kan se på deres tøj, at de er på cykelferie, jeg tror ikke, de ved, hvordan de skal reagere på det, Live har fortalt dem. Jeg får lyst til at løbe hen for at hjælpe hende, oversætte, om man vil, og forklare på en stille og rolig måde, at sådan lever vi, ikke for evigt måske,

men for nu, ikke fordi vi er meget religiøse eller gakkede på anden vis, det er bare den løsning, der passer os. Men min bekymring er overflødig, for Live er stolt af sit liv og fortæller videre med klar stemme, at i dag har hun lavet stjerne-løb med sine søskende, hvor man skulle gætte, hvad der var i en kasse ved at stikke hånden derind og mærke efter, og så har vi været på stranden for at kigge efter hulsten, siger hun. De to cyklister lytter og nikker, de har fyldt deres pose med de mørkerøde bær. "Hvis man koger dem med æbler, er det en fantastisk medicin mod forkølelse," forklarer de og spænder posen fast bag på cyklen. De vinker, da de kører videre, og vi andre når ikke frem, før Live kommer os i møde. Jeg henter den stige, der står under det ene æbletræ i vores forhave, og sammen går børnene og jeg hen og plukker pærerne fra Kirstens have, inden vi går ind for at spise frokost. "Jeg synes, vi er blevet så gode til at snakke med fremmede," bemærker Ilja, da vi sidder om bordet med vores madder med friskbagt leverpostej. "Det tror jeg, vi lærte i vejboden i sommer."

2017, oktober

Juno trækker sin lille dukkevogn fra stuen hen over dør-trinnet og ud i den lave efterårssol, hvor hun stiller sig og kigger på os andre, vi sidder lidt højere oppe i haven på tæpper med vores Anders And-blade og bøger. Hun vil hen til os, men vognen er for tung for hendes knap toårige krop og vælter flere gange, mens hun prøver at skubbe den foran sig. Jeg må sidde på mine hænder for ikke at rejse mig og løfte den for hende, det ville ikke tage mig andet end et par sekunder, og det falder mig meget let at servere nemme løsninger for mine børn og bilde mig selv ind, at det er godt, frem for at lade dem lære at navigere i, at livet er kuperet med modgang.

Der er meget, der er meningsfuldt ved at have børnene hjemme, tænker jeg, mens jeg trækker en sweater over hovedet. Der er til gengæld også meget, der er svært. Noget af det sværreste, synes jeg, er at fralægge mig mine egne af-dankede holdninger til *rigtigt og forkert*. Det er vildt, hvor meget det fylder i min bevidsthed, om børnenes interesser og det, de bruger deres tid på, nu også er godt nok. Det ser jeg nu, hvor jeg har taget ansvaret for deres opvækst på mig ud fra et ønske om at sætte dem fri til at være hele mennesker. Jeg farer rundt både helt konkret og i mine tanker og fører opsyn, irettesætter og ærgrer mig, når de kun gider

læse Anders And og ikke interesserer sig for at lære at spille et instrument. Det slår mig, at jeg ikke kan sætte dem fri, før jeg selv er fri, og der er længere vej, end jeg troede.

Vi kan lære vores børn alt, tænker jeg og smøger ærmerne op, vi kan lære dem, at det er vigtigt, at de får gode karakterer i skolen, at det siger noget om, hvilke mennesker de er. Vi kan lære dem, at livet handler om at løbe stærkt. Vi kan sagtens lære dem, at de ikke er gode nok, medmindre de er bedst; den følelse ligger lige under overfladen i alle, hvis omgivelser er præget af materialisme og konkurrence. Vi kan lære dem, at det er vigtigere, hvad andre synes, end hvad de selv synes. Alt det forstod jeg uden problemer, da jeg voksede op, det skete gradvist i børnehaven og i skolen og i selskab med familiemedlemmer rundet af samme kultur, der altid spurgte til præstationer, men aldrig viste interesse for mig som menneske. "Hvordan klarer du dig?" og ikke: "Hvordan har du det?"

Jeg sidder på mine hænder, mens Juno bakser med sin dukkevogn. Til sidst tager hun dukken op og bærer den med den ene arm, mens hun trækker vognen efter sig med den anden, det lykkes, og hun lægger dukken ned igen og kommer de sidste meter hen til mig. Jeg griner af stolthed, fordi hun selv løste udfordringen, det er samme glæde som den, jeg føler, når hendes søskende siger, at de er gode til noget, fordi de har øvet sig. Det har jeg skullet forstå forfra:

at man kan lære meget, hvis det kommer indefra. Jeg trækker Juno ind til mig, hun griner over hele hovedet, og jeg tænker, at jeg inderligt håber, at mine børn vil øve sig i det, de brænder for, frem for det, alle omkring dem synes, er vigtigt. Jeg har selv higet efter ros og skulderklap hele mit liv: Please, fortæl mig, at jeg er blandt de bedste, er jeg ikke også pæn og dygtig, og synes du, jeg er bedre end de andre, hvis jeg løber dobbelt så stærkt? Jeg vil så gerne vise mine børn, at de er præcis, som de skal være, men shit, hvor er det op ad bakke at være det gode eksempel, når jeg ikke selv synes, jeg gør det godt nok, når jeg hele tiden er efter mig selv. Hver dag begynder jeg næsten forfra. Jeg siger og gør ting, som taler imod det, jeg tror på, fordi det er så dybt funderet i mig. Men lige så stille lagrer det sig alligevel, at der er mange måder at være klog på, at der er utallige veje gennem livet. Jeg begynder dagen med at sige til mig selv, at jeg vil gøre mit bedste, og mere vil jeg ikke forlange, og jeg begynder at forstå, at mine børns evne til at skabe meningfulde liv ikke primært afhænger af, hvornår de lærer at læse, binde snørebånd eller regne, om de er slanke og har lige tænder. Mit blik bliver mildere, og i det bløde lys dukker nye nuancer frem.

2017, november

Solen er for længst gået ned, og det er kulsort udenfor, sådan som det er en sen novemberaften her på landet, hvor vi ikke har gadebelysning. Men inde i huset, rundt om spisebordet, sidder mine tre ældste børn og hygger sig, de er kun glade for, at det er mørkt, de har nemlig fået lov til at være sent oppe.

Hjemmeskolelivet begynder at tage form, vi har rytmer og vaner, vi har krævende dage og euforiske dage, ofte stopper jeg op og griner, når jeg ser mig omkring i det kaos, jeg er omgivet af: Det her, tænker jeg, det er jo så fedt! Noget af det bedste, jeg ved, er aftener som denne, hvor Kristian og jeg har besluttet, at børnene kan være oppe så længe, de vil, vi kalder dem 'vågnenætter'. Det stråler ud af børnene, at de føler den totale frihed. Jeg betragter dem og ser, hvordan de læner sig ind i mørket og æder minutterne med stor appetit og stadigt tungere øjenlåg, og jeg mærker, at nogle begrænsninger i mig er væk: Jeg føler mig hverken stresset eller irriteret, for i morgen sover vi nok lidt længere, vi kan tage en langsom formiddag, hvis vi vil, spille fisk over morgenmaden, lægge puslespil eller høre lydbog. Det er den frihed, jeg allerede føler mig nærmest afhængig af, og indimellem siger jeg til Kristian: "Hvordan har vi kunnet holde ud at have så travlt?" Nu ryster jeg på hovedet af

omsorg for mit tidligere jeg. Jeg har tændt stearinlys med følelsen af at oplyse selve livet med hver eneste væge, der blusser op, der står varm kakao i en kande på bordet, og vi har spist resten af de cookies, vi bagte forleden. Juno sover, så de tre store har vores opmærksomhed, de taler dæmpet og griner, og jeg smiler indforstået til Kristian, der sidder og tegner med dem ved bordet.

Mens jeg hiver nyvaskede kopper frem fra opvaskeren, falder mit blik på den enorme planche, vi malede over Afrika for et par uger siden. Over flere dage fordybede vi os i det fjerne kontinent inspireret af en malebog, Live havde fået, og nu hænger planchen over sofaen og fylder næsten hele væggen, der er lande og dyr, folkeslag, kulturer og geografi malet med akvarelfarver og beskrevet med ord i tusch. Vi har læst om Afrikas historie og set dokumentarfilm, og børnene har lavet deres eget brætspil om landenes mange forskellige flag, mens jeg igen og igen har fortalt om den gang, jeg var i Kenya og Tanzania, hvor jeg så alle de dyr, man kan drømme om. Nu hænger det hele der og lyser af fællesskab og fordybelse, og det gør mig så stolt. Jeg tænker, at en dag vil jeg tage mine børn med ud i verden, men for nu har jeg nok i det, der er lige her. Jeg sætter kopper på bordet, skænker den varme kakao, falder ned i en stol og ænser knap udmattelsen i min krop, jeg skubber den væk,

for jeg har mit fokus fæstnet på det, der er godt: ikke en frihed, ikke mange muligheder, der venter forude.

2017, november

Jeg sidder ved spisebordet, det er en weekendmorgen, og Storm har bygget en Briotogbane til sine søskende, som snor sig gennem stuen, op over sofabordet og under lænestolene. De taler alle sammen uafbrudt, men jeg hører intet, jeg læser et interview i Weekendavisen med professor i udviklingspsykologi Alison Gopnik. Hun siger: "Overalt i den vestlige verden indretter vi børnehaverne mere og mere som skoler. Det er paradoksalt, for al den nyeste forskning inden for mit felt viser, at vi burde indrette skoler mere som børnehaver." Gopnik er fortaler for fri leg og tillid til børnenes evner, og jeg har fordybet mig i flere af hendes værker. Hun synes, vi skal træde et skridt tilbage og lade børnene få barndommen igen, for deres indlæringspotentiale er uendeligt stort, når vi lader dem lære i deres eget tempo og af egen drift.

I sin bog *The Philosophical Baby* undlader Alison Gopnik med fuldt overlæg at besvare alle forældres mest påtrængende spørgsmål, nemlig: "Hvordan gør jeg min baby

lykkeligere/klogere/dygtigere?”, men hun kommer dog al-ligevel med sit bud på et svar i et interview: “Tal til dine børn, læs højt for dem, giv dem opmærksomhed, men ikke for meget, de skal ikke overvåges. Giv dem derudover et rigt miljø, som de kan lære i, hvilket fra et evolutionært synspunkt involverer meget mudder, mange slægtninge og husdyr, en sandkasse, venner, en plante, en babysitter og en guldfisk. Og selv om det er banalt, så er det mere, end mange forældre i vores samtid kan give deres børn.”

De principper, Gopnik nævner, er i høj grad dem, vi forsøger at efterleve i vores hjemmeskole. Mens jeg læser, falder mine skuldre ligesom ned, mærkeligt nok tvivler jeg ofte mere på mig selv herude på kanten, hvor mine børn tydeligvis har det godt, end jeg gjorde, da vi levede som de fleste, og mine børn savnede mig hver dag. Jeg dvæler ved det bekræftende i, at børnene for nylig er begyndt at plan-te blomster og buske på eget initiativ. Storm er tryg ved at køre traktoren sammen med Kristian, han går selv ud på marken med sit høreværn og kravler op på sædet over de enorme dæk, og Ilja ved, at når man planter squash, majs og bønner sammen, hedder det ’De tre søstre’, fordi de har godt af at stå tæt sammen. Live beder om at putte Juno, så synger hun for sin lilleøster, og de holder i hånd, og når Juno ikke sover, kravler hun hele tiden højt op og falder sjældent ned igen. Tænk, hvis disse år hjemme med os gi-

ver mine børn et mere kærligt blik på sig selv og en mere fri indstilling til, hvad der er muligt. Det er stort set alt, jeg ønsker mig.

2018, januar

Når jeg om aftenen sidder på reposen og skriver på min blog, løfter jeg indimellem fingrene fra tastaturet og lytter til børnenes tunge vejrtrækning fra værelset bag mig, jeg mærker i min krop, hvor forbundet jeg er med de små mennesker, der hver dag ser på mig, som om jeg ved alt. Men jeg ved ikke alt, og jeg tror heller ikke længere, at det er min vigtigste opgave. At skabe en dyb følelse af tilknytning, derimod, er min ambition. Jeg rækker ud efter en pude og sætter den bag ryggen, mens jeg tænker, at det alligevel er meget sigende, at jeg ikke hørte ordet tilknytning, før jeg havde været mor i en håndfuld år, og siden har jeg erfaret, at den er forudsætningen for stort set alt. Vores tilknytning er afgørende for vores evne til at indlære, bygge relationer, sætte grænser og føle selvværd, og udfordringen er, at tilknytning tager tid, man kan ikke planlægge, at den skal ske mellem klokken det og det eller sætte turbo på ved at spise slik til. At sætte tilknytning højt er ikke et ret godt match

med vores arbejdsmarked, måske det er forklaringen på, at jeg ikke havde hørt om begrebet, før jeg selv begyndte at lede. Derfor skriver jeg, når der endelig er ro i huset: Jeg er igennem de seneste års research stødt på nogle indsigtter, som jeg ville ønske, jeg havde haft længe før, og nu deler jeg dem med alle, der vil læse med. Ordene gør ondt, måske først og fremmest på mig selv, fordi de falder sent i forhold til mit eget liv: "Sundhedsstyrelsen siger, at vi skal stoppe med at fuldamme, når barnet er seks måneder, og begynde at give fast føde i stedet," skriver jeg. "Da jeg lige var blevet mor, troede jeg, at det var sandt, siden er det blevet åbenlyst for mig, at anbefalingernes primære formål er at sætte moderen fri til at forlade sit barn og tjene penge." Jeg ser frem for mig, mens fingrene venter på den næste sætning, og tænker, at jeg nogle dage har lyst til at stille mig op på en mælkekasse og råbe: Vis mig den norm i vores samtid, der ikke er opstået ud fra et ønske om at effektivisere den menneskelige skæbne med det mål at lægge flest muligt penge i statskassen, og jeg vil juble fra mit hjertes dyb! Intet af det bedste i livet kan omsættes til skattekroner eller vækst, der er oplevelser, og så er der travlhed, og de to udelukker desværre hinanden.

Teksten fortsætter: "I Danmark er vores børn, eller rettere babyer, i gennemsnit ti måneder gamle, når de begynder i vuggestue. Vi får at vide, at det er godt for dem

'at komme af sted' for at blive socialiseret og stimuleret i institutionen, og det er rart at høre, for de fleste af os lider, når vi er på barsel. En barselsorlov i Danmark er for mange det mest ensomme sted i verden, for ingen har tid til at give en hånd, måske bare sidde på gulvet og tale med den nye mor for på den måde at hjælpe hende ind i langsomheden, mens barnet vokser ind i livet. Manden er der typisk ikke, han er på arbejde og kan ikke forestille sig, at han kan undværes der, og vi kvinder plejede at støtte hinanden gennem graviditet, fødsel og barsel, men i dag har vi udelukkende øje for de mest akutte opgaver, og alt andet; alt det, der blødgør og skaber fordybelse, det, der bygger broer og stilner urolige hjerter, det har ingen tid til, hverken mødre eller mostre, søstre eller veninder, bedstefædre, brødre og nogle gange heller ikke børnenes far.

Jeg skriver og skriver, minder vælter frem, og jeg tænker, at senere må jeg redigere, så det ikke lyder så skarpt, men lige nu er jeg konsumeret af det, der er vækket til live. Jeg tænker på alle de gange, jeg har stået i København eller Svendborg med én eller to babyer og ikke anet, hvad jeg skulle stille op. De gange, jeg har sat mig på en iskold trappesten og krænget adskillige lag tøj til side for at amme mit barn midt i travle skridt og bortvendte blikke. Jeg tænker på den afmagt, hvormed jeg desperat har kastet mine indkøbsvarer ind under barnevognen og er løbet ud af bu-

tikken, mens mine børn har skreget, hvordan jeg er fortsat sådan hele vejen hjem med hjertet galopperende i brystet og mælken, der har presset ubønhørligt, hvordan jeg inden for døren endelig selv kunne falde sammen og liggende på mine knæ trække børnene ud af deres overtøj, mærke de små svedige kroppe og min egen stank af angst og sætte mig i sofaen, amme dem til ro, mens jeg selv har forsøgt at genvinde fatningen med gråden i halsen. "Du er hjemme igen, Maj, det er okay." Den slags oplevelser har jeg haft så mange af, at det efterhånden blev normalt. Jeg begyndte at internalisere det og tænke: "Dumme Maj, hvorfor gik du ud, når du vidste, det kunne ske?" Efterfølgende blev jeg altid hjemme i nogle dage, men det var lige så ubærligt – ensomhed, ensomhed, jeg blev kvalt af lyden af mine egne trin og børnenes øjne, der konstant hvilede på mig.

Det er fra traumer og længsler, savn og skam, min blog er vokset, det ser jeg nu helt klart. Jeg skriver om mine drømme, maner dem frem fra tastaturet og får indimellem ondt i hjertet, når jeg tænker på, hvor mange år der er gået, hvor stor en del af mine børns barndom jeg allerede har haft til rådighed, hvor ofte jeg har været ulykkelig frem for glad, hvor tit jeg har længtes væk, fordi jeg ikke vidste, hvordan jeg skulle være til stede.

Mit blik glider ned over beskederne i indbakken og fæstner sig ved en mail, jeg fik tidligere i dag. Den er fra en

mor, der skriver, at hun har lyst til at være mere sammen med sine børn, men at hendes mand er imod idéen, og hun tør ikke stå med hele ansvaret selv. Jeg skriver til hende, at jeg tror, vi alle sammen dybest set er klar over, at det er en misforståelse, at vi lever adskilt fra dem, vi elsker højest. Vi *har* læst bogen om de mest hyppige fortrydelser på dødslejet, men vi mærker også, at vi ikke har overskuddet til at gøre det anderledes. Vi får stress og angst og længes efter noget, vi ikke kan sætte ord på, eller måske *vil* vi ikke sætte ord på det, for så bliver vi nødt til at handle eller undertrykke endnu mere. Vi har lært, at pengene vil redde os, vores skattekroner er velfærdens byggesten, og når jeg knapper trøjen over det mælkefyldte bryst, rækker barnet til fremmede og skynder mig af sted, er jeg solidarisk, jeg er en bidragsyder. Vi kan ikke leve med åbne øjne og samtidig være i en hverdag bygget op omkring usandheder, og faktum er, at så mange lyver om det her: Der er vores egne minder fra dengang, vi selv blev afleveret, som er fyldt med fordrjede historier om nødvendighed og omsorg, og der er fortællinger om frigørelse og velstand, ligestilling og travlhed. Der er Sundhedsstyrelsens fordrjninger, der er Undervisningsministeriets, Børne- og Socialministeriets, eksperternes og i sidste ende forældrenes mange usandheder: Alle siger vi i kor, at verden bryder sammen, medmindre vi fortsætter fremad. "Børn tager kun skade af at være

i institution, hvis det er mere end otte timer dagligt,” læste jeg i et norsk studie. Hvordan i alverden finder man på den slags? Otte timer er mindst halvdelen af barnets vågne timer. Sådan skriver jeg til kvinden, og så skriver jeg, at jeg én til én genkender hendes tvivl og sårbarhed, og at jeg ikke ved, hvad der er rigtigt at gøre. “Men jeg kan sige så meget, at jeg ikke fortryder den tid, jeg har sammen med mine børn nu, heller ikke selvom den trækker tænder ud.”

Gennem vinduet ved siden af mig ser jeg, at himlen er mørknet, men over vandet svæver månen, og den kaster sit magiske sølvskær på det blanke hav. “Hvis alle levede som jer, ville verden bryde sammen,” sådan siger folk en sjælden gang imellem direkte til mig, men oftest kommer det via mine venner, hvis omgangskreds følger med i min families liv og forarges eller provokeres, eller hvem ved, om det er noget tredje, måske skærer det i deres hjerter. Jeg ville ønske, jeg kunne se dem i øjnene og svare: “Ja, jeg er klar over, at hvis alle levede, som vi gør, hvis alle var sammen med deres børn og arbejdede og forbrugte mindre, var mere selvforsynende og mærkede efter i deres hjerter, så ville det have konsekvenser for vores samfund. Sandheden er, at samfundet ville gå i stå øjeblikkeligt, hvis vi alle vågnede i morgen og lyttede til vores børns behov for tilknytning og efterkom den viden, vi i dag har om traumer. Vi ville være nødt til at løbe hinanden i møde for at finde

trøst og meningsfuldhed, fordi de substitutter, vi er blevet så afhængige af, ville ophøre med at eksistere. Vi ville være tvunget til at redefinere den måde, vi lever på, jeg tror, at vi ville få det markant bedre.” Det drømmer jeg om at få lejlighed til at svare, men nu skriver jeg det i stedet på min blog, måske nogle af dem læser med.

Jeg klapper computeren sammen og mærker den knude i maven, der altid vokser sig større, når jeg formidler det her. Én ting er, at vi allesammen lever i en adskillelseskultur, hvor vi rig som fattig sender vores børn i daginstitutioner og skoler, hvor stress, et mølædt børnesyn og akut ressourcemangel er vilkåret. En anden er de børn, der lever i dobbelt fattigdom med dårlig økonomi i den ene hånd og manglende tilknytning i den anden. For hvad med de familiier, der vitterligt ikke har råd til at prioritere at leve, som vi gør? Dem, hvor forældrene – eller *forælderen* – er tvunget til at arbejde, fordi kommunerne ikke giver økonomisk tilskud til at tage sig af sine egne børn, selvom man kan få penge for at passe andres? Politisk har vi overskud til at lave skattelettelser, opfordre til samfundssind og udstikke kvoter for kvinder i landets bestyrelser, men hvad med det grundlæggende menneskelige? tænker jeg, mens jeg ryster på hovedet, for jeg har ikke svar, jeg ser blot med åbne øjne på, at vores mulighed for at være sammen med vores børn er dikteret af, hvor vi befinner os i det økonomiske hierar-

ki. Det er en ulighed, der begynder i barndommen, og som det er næsten umuligt at udligne senere i livet. Det er ét af de emner, jeg ikke entydigt elsker at tale om, når jeg holder foredrag: den ulighed, som jeg ikke kan ændre på blot ved at inspirere til mod og bevidste valg, alt det, der synes at ligge uden for min rækkevidde.

“Hvad skal jeg stille op?” spørger forældre, der af den ene eller anden grund ikke kan gå hjemme med deres børn. “Hvordan sikrer jeg, at mit barn også får en god tilknytning og har plads til at være sig selv?” “Sig fra over for systemet,” svarer jeg, men ved godt, at det i sig selv kræver ressourcer. “Øv dig i at gøre mindre og være mere, når I er sammen, skru ned for ambitionerne, og lad timerne gå uden at nå en dyt.” Det kan jeg nemt sige, det har taget mig hele mit morderskab indtil nu, og jeg er stadig ikke i mål, men jeg har lært det her: Jeg kan ikke nå alt det, jeg gerne vil, og jeg har det bedre, når jeg ikke prøver. “Læg telefonen væk, eller sæt den på flytilstand – den stjæler os fra dem, vi elsker, mens nogle, vi ikke kender, tjener penge på vores tid. Sæt en film på med god samvittighed, og sid helt viklet sammen med ungerne i sofaen, og nyd, at de gider sidde der med dig. Servér rugbrødsmadder til aftensmad med stolthed, og sov i stedet for at scrollle,” sådan siger jeg til dem, der spørger, for søvn er vigtigt, men jeg siger det med en klump i maven, for det kræver overskud at træffe de valg.

Jeg kryber ind under min dyne side om side med alle fire børn og Kristian og lægger hovedet på pudsen med en følelse af accept. Det er svært at leve et naturligt liv i en ikke ret naturlig kultur, men jeg prøver, og nogle gange er det nok.

2018, januar

Hjemmeskolelivet er den smukkeste idé, jeg nogensinde har fået, men det slider også, og en følelse af, at det i virkeligheden er langtfra ideelt, kommer snigende. Mange dage føler jeg, at det hele flyder, vi når ikke noget af det, jeg havde håbet på, hverken aktiviteter, samvær eller fordybelse. Vi er heller ikke så harmoniske, som jeg drømte om, ofte er der skænderier mellem børnene, og under det hele syder en total overvældelse i både Kristian og mig, vi mangler luft, og tit har vi lyst til at stikke af, slippe alt, forsvinde for en stund, fordi vi ikke kan bunde i de dybder, der tilsammen udgør vores indsigter, muligheder og begrænsninger.

Jeg ser på andre hjemmeskolefamilier og kan ikke forstå, hvordan de kan være så rolige, strukturerede og nærværende, når jeg ikke kan skabe en følelse af overskud i så meget som fem minutter. Vi har haft børnene hjemme i et

halvt år, og jeg er fuldkommen overbevist om, at vi har fat i noget: Det giver mening at være sammen, vores børn har det godt. Samtidig har jeg det, når jeg er mest ærlig over for mig selv, ikke særligt godt, det er gået, som jeg havde frygtet: Vi har opdaget, at det er svært at være sammen på fuld tid i et samfund, der ikke er indrettet til det. Hvis jeg tager vare på mine børn, tager jeg ikke vare på mig selv, hvis jeg tager vare på mig selv, tager jeg ikke vare på mine børn, det er en ond spiral, og hvor ender den?

Da jeg stadig bare drømte om at leve det her liv, forestillede jeg mig eftermiddage med højtlæsning, ture på museer, langsomme morgener med lego, dukker og teselskab på stuegulvet. Jeg kunne lukke øjnene og se børnene i haven og ved havet, børnene omkring os og for sig selv, jeg var sikker på, at vi ville arbejde sammen alle seks, ordne en masse ved huset og dyrke grøntsagshaven. Jeg forventede, at vi ville tage på ekskursioner på øen, følge kreative forløb og ikke mindst mødes med grupper af hjemmeskolefamilier, hvor børnene ville få gode venskaber, og Kristian og jeg ville finde både inspiration og aflastning. Jeg drømte om at skiftes til at afholde workshops for grupper af hjemmeunderviste børn og så for mig, hvordan jeg i vores stald kunne lave avis-uge eller et forløb for dem, der gerne ville arbejde med at skrive fiktion. Så ville jeg hænge lamper fra bjælkerne og sætte et langbord derud, og vi ville være fordybe-

de og tale om litteratur eller journalistik, og en anden dag ville nogle andre forældre lave et forløb, som mine børn kunne deltage i. Jeg forventede, at alt det, jeg gav til mine børn, ville komme tilbage til mig, at min indsats ville dække mine egne behov tifold.

Intet er, som jeg havde forestillet mig.

Hver dag er vi udenfor i timevis, men børnene hopper mest på trampolin eller leger, og jeg har svært ved at motivere dem til at være sammen med os i at løfte de opgaver, der hører til vores hverdag. Måske er hverken Kristian eller jeg tålmodige nok, måske har vi simpelthen ikke evnerne til at være sammen med vores børn på en måde, der skaber et harmonisk liv. Når børnene adskillige gange har sagt nej til at hjælpe, bliver Kristian vred, eller også gør jeg, og vi siger i en bestemt tone, at det altså er en fælles opgave at lægge kartofler, og når de så alligevel kun pjatter eller, efter fem minutter, løber op på trampolinen, så giver jeg op, og noget i mig falder sammen, det er som et håb eller en ambition, der mister pusten.

Fællesskabet udgør heller ikke den favn, jeg så gerne ville læne mig ind i. Der er andre hjemmeskolefamilier, to tre stykker i alt på Sydfyn, men som regel vil vores børn ikke med på tur for at mødes med dem, de fleste af børnene er yngre end vores, og jeg tror, de fornemmer og bliver

bremset af den forventning, vi alle har til, at de skal blive venner.

Når dagen er omme, sidder jeg ofte tilbage med en uforløst fornemmelse, den ene time har taget den anden, uden at jeg har nået at danne mig et overblik. Nogle gange leger og læser børnene, så trækker jeg vejret dybt og tænker, at det her er paradis på jord, andre gange skændes de, og når jeg så siger "Kom, venner, lad os sætte os ved bordet og kigge på det her kort over Grønland, jeg tænker, vi kan lave et projekt om landets historie," stopper de med at skændes og skynder sig ud i haven og bliver der, til de tænker, at faren er drevet over, eller kan se, at jeg er optaget af andet: Juno, der skal puttes, tøjvask eller madlavning. Nogle gange gemmer jeg mig, bare så de bliver udenfor, det er ikke altid, jeg orker at være kaptajn på et storslået skib, som ingen alligevel har lyst til at gå ombord på.

Det sker, at jeg er så ud mattet, at jeg kun kan huske, at jeg ikke ville sende mine børn i skole, men hvad ville jeg så? Mine klare visioner er efterhånden så grågrumsede, at jeg knap kan forme dem i min fantasi, men kun mærke utilstrækkeligheden. Jeg tænker: Uanset hvad jeg gør, svigter jeg mine børn. Hos mig møder de træthed og tvivl. Jeg tænker også: Men er der et bedre alternativ? Er det en utopi, jeg søger, eller er vi nødt til at lede andre steder i verden for at finde det, vi savner? Hele tiden stiller jeg spørgsmålet:

Er det stadig bedst, at de er sammen med mig, eller ville det være bedre, hvis de gik i skole, og jeg bare var deres mor? Jeg får intet svar.

Ofte ved jeg ikke, hvem jeg selv er i denne parallelverden, hvem kan jeg sammenligne mig med, når jeg kun er mor? Forældreskabet er hverken vellønnet eller velanset, resultatet kan ikke måles eller vejes, der er ingen medaljer, løn, bonusordninger eller titler. At være sammen med sine børn i døgndrift er ikke noget, der afføder nysgerrighed, ingen venner spørger fuld af beundring til, hvordan man er nået så langt. Omsorg er ofte uskønt, det er rugbrødsmandader i en uendelig strøm, det er skidt og støv, snot og feber, toiletbesøg og brystbetændelse, det er konflikter, et presset sexliv og følelsen af aldrig at nå i mål. En morgen ringer jeg til min kusine og fanger hende, da hun er på vej på arbejde efter at have afleveret sine to døtre, vi er begge frustrerede og har behov for at blive hørt. "Jeg siger ikke, at de opgaver, mænd typisk klarer i hjemmet, ikke er vigtige, men de kan ikke sidestilles med dem, vi kvinder løfter," siger hun i en konstaterende tone, som jeg forestiller mig, hun også bruger i sit job som advokat. "Det, der gør det så hårdt at være mor, eller kvinde, er, at de opgaver, vi står med, meget ofte har både en følelsesmæssig karakter og en akuthed, som hverken græsslåning, olieskift eller støvsugning rummer.

Det er jo for helvede det mest krævende i hele verden, hvad end vi taler om babyer, børn eller forældre, der skal plejes.”

“Alt det ulønnede arbejde, vi kvinder står med, det æder os jo op,” istemmer jeg, og fordi mit eget liv ikke flasker sig, som jeg havde drømt om, føler jeg raseriet ulme indeni. Hvad er min titel, hvis jeg ikke har en karriere, men heller ikke kan kalde mig hjemmegående, fordi jeg jo trods alt tjener penge? Hvad har jeg at være stolt af, jeg kan vel ikke tage æren for, at jeg blev gravid uden problemer og fødte levende, raske børn? Det, jeg ved, er, at jeg hverken er helt mig selv, når jeg er adskilt fra mine børn, eller når jeg er sammen med dem.

2018, februar

Jeg er begyndt at holde foredrag. I dag skal jeg tre gange tale for et publikum i Aarhus, og jeg står i det tætpakkede lokale og har netop beskrevet mine tanker om integritet og nærvær frem for udenadslære og adskillelse. Her er jeg på hjemmebane, her kan jeg mærke, at de valg, vi har truffet, er de rigtige for os, og der er så stille i lokalet, at man kan høre, når nogen tager en mundpastil. “Der vil givetvis være huller i mine børns viden, som viser sig, når de bevæger sig

mere og mere ud i verden,” siger jeg. “Måske står min søn en dag på en bar i Japan og taler med en ny bekendt over en fadøl. Vennen nævner den franske revolution som årsag til adelens og kirkens reducerede privilegier og drager parallelle til de aktuelle klassekampe overalt i Vesten. Min søn indrømmer, forhåbentlig helt uden skam, at han godt nok ikke ved meget om den franske revolution, og måske siger han så også: ’Så der må du lige hjælpe mig.’”

Enkelte i salen griner, jeg retter ryggen og slår armene ud, som om der ikke er noget, jeg kan gøre ved det. “Sådanne sorte huller,” siger jeg og ser ud over forsamlingen af kvinder og mænd, der sidder på stolerækkerne foran mig, “vil mine børn givetvis have flere af end så mange andre. De ved uhyrligt meget om det, der interesserer dem, og tilsvarende lidt om det, der ikke gør. Med tiden vil de tilegne sig den viden, der ikke af sig selv fængede dem, men som siden viser sig nødvendig. Hjemme taler vi om skat, bæredygtighed, og hvordan man skifter dæk på en cykel. Vi spiser på budget og spiller brætspil klokken ti en ganske almindelig tirsdag, men der er meget af det, deres venner lærer i skolen, som de ikke får med, fordi det endnu ikke har været relevant. Måske sker det senere samme aften på den bar i Japan, at min søns nye bekendt åbner op om, at han er ked af det. ’Jeg ved ikke, hvad jeg skal stille op med mit liv,’ siger han med et tyngt blik, ’jeg ved slet ikke, hvem

jeg er.' Da håber jeg, at min søn vil have erfaret, at det giver mening at svare med et spørgsmål: 'Hvad siger din mavefornemmelse dig?'"

En mand i salen rykker sig på sin stol, jeg smiler til ham og fortsætter: "Min hvad?" spørger min søns nye bekendt og griber lidt febrilsk ud efter sin øl. Det er tydeligt, at han er utilpas ved ikke at vide, hvad han skal sige – i hans opvækst har manglende paratviden været det samme som dumhed. Min søn uddyber: 'Jamen jeg kan for det meste mærke indeni, hvad der er rigtigt eller forkert for mig. Det ændrer sig over tid, men jeg bruger fornemmelsen som en slags kompas.' Sådan vil min søn måske sige, fordi han har haft tid til at mærke sig selv, fordi han ikke er blevet trukket væk fra sine interesser eller presset til at præstere over evne. Han er ikke et slidt tandhjul, men har fået lov til at bevare i al fald noget af sin natur. Så skide være med, om han kan tælle til ti på spansk, eller om han ved, hvor Rusland slutter, og nabolandene tager deres begyndelse. Det ved de jo knap nok selv." Latter i lokalet, jeg noterer mig, at de fleste ser fokuseret på mig, der sidder endnu en gang de maksimale 100 mennesker i salen, og jeg har vænnet mig til, at de er meget stille under det meste af mit foredrag. "Da jeg gik i skole, var der to fag, som jeg var dygtig til, det var dansk, hvor jeg havde en særlig fornemmelse for det at skrive og læse tekster, og så var det engelsk, som jeg, gan-

ske hurtigt, talte flydende og med en dialekt, som var jeg vokset op i en piberygende familie i Oxford. Men jeg oplevede ikke at blive opmuntret af hverken mine lærere eller omgivelser i øvrigt til at fordybe mig i de to fag, systemet er nemlig sådan indrettet, at det i stedet blev alt det andet, jeg brugte min energi på, mest af alt emner, der ikke interesserede mig, og som jeg havde svært ved. Resultatet blev, at jeg brugte 80 procent af min energi i ti år på at bebrejde mig selv, at jeg ikke var god til matematik, fysik eller naturfag, og jeg græd, råbte og slog på ting, når jeg eftermiddag efter eftermiddag sad med min far ved spisebordet derhjemme og pressede min hjerne til at forsøge at forstå noget, den ikke var indstillet på at erfare endnu. Jeg læste for nylig en hjemmeskolelærer fra et andet sted i verden skrive: 'Du ser et barn, der har svært ved matematik, men er supergod til tennis, og derfor anskaffer du en matematiktutor. Jeg, derimod, ville sætte mig for at finde en fantastisk tennistræner.'"

2018, juni

Kristian skal interviewes til et tidsskrift om sin grøntsagshave, og nogle timer før journalisten ankommer med fær-

gen, siger han til mig, at han ikke ved, hvad han skal fortælle om. "De vil gerne lave historien om en rapper, der bliver landmand," forklarer han frustreret og siger, at han ikke har lyst til at åbne op, men nu er det for sent. "Hvad tror du, andre mennesker tænker, når de ser på dig og dit liv? Kan du ikke tale ud fra det?" spørger jeg, for sådan ville jeg sikkert selv gøre. Uden betænkningstid svarer han: "Det har jeg aldrig tænkt over, så det tror jeg ikke, jeg kan."

Jeg står helt stille, mens jeg ser ud over marken, hvor han er bøjet over grønkålene, jeg er nærmest i chok og tænker over, hvor stor en del af mit liv jeg har brugt på at overveje, hvad andre mon tænker om mig. Det provokerer mig, at han ikke har det sådan. Jeg tager Juno i hånden og går med hende ind mod huset. Sjældent er jeg trådt ind i et lokale uden samtidig at forsøge at aflæse de ansigter, der møder mig, tænker jeg. Sjældent har jeg truffet en beslutning eller talt højt i en forsamling uden først at forsøge at danne mig et billede af, hvilke følelser det vil afføde i de andre i rummet. Jeg ser min påklædning som en dør, der enten lukker mig ud eller ind, jeg tænker på min stemmeføring og mængden af ord som en faktor, der afgør, om jeg er for lidt eller for meget. Jeg måler og vejer mig selv og ikke med et tilgivende blik, men med et blik, der konstant ser mig som forkert.

Juno og jeg går ind i entréen, og jeg lader mig glide med ryggen mod væggen ned ved siden af hende. Jeg tager fraværende skoene af hendes fødder, mens jeg mærker efter i mig selv, er det vrede eller skam, jeg føler, nu hvor det går op for mig, at Kristian tilsyneladende aldrig har skænket det en tanke, hvad andre tænker om ham? Mit blik glider op ad væggen, der hænger ikke noget spejl her i entréen, faktisk er vores hjem nærmest fri for spejle. Det er min beslutning, jeg synes, det er opslidende at se på mig selv, og nu slår det mig, at som jeg kan beslutte ikke at have noget spejl i mit hjem, lige sådan kan jeg ændre mine tankemønstre, jeg kan grave nye veje i min hjerne ved stædigt at insistere på ikke konstant at vurdere mig selv.

Da børnene og jeg har spist frokost, lægger jeg Juno i barnevognen og går en tur for at tale i telefon med min veninde, mens Juno falder i søvn. Jeg siger frustreret, at jeg har brugt et ubegribeligt antal timer på at se mig selv med andres øjne, siden jeg blev født.“ You and me both,” svarer hun og fortæller, at hun altid har været sindssygt optaget af, hvad andre tænker om hende, men at hun til gengæld ikke har indtryk af, at hendes mand nogensinde har skænket det en tanke. Så skraldgriner hun og udbryder: “Han kan jo ligne noget, der er løgn, og gå med rank ryg ind til et direktionsmøde, mens jeg knap tør gå i brugsen uden at have mascara på.” Jeg skubber barnevognen foran mig

på de ujævne veje, triller forbi den lille mark med naboenes geder og rundt i svinget, hvor får og lam står og græsser. Jeg siger, at jeg ikke har lyst til at se andre mennesker igen, før jeg har styr på, hvad jeg tænker om mig selv, men griner så og siger, at jeg nok kommer til at være alene meget længe. Min veninde sukkes og siger, at hun har behov for at være forankret i sin krop, ellers flyver hun ud og ser sig selv med andres øjne hele tiden. "Det er derfor, jeg sidder i min lænestol eller knokler i haven, så snart jeg ikke har travlt med at arbejde, ellers kommer jeg til at fokusere for meget på, hvad andre render rundt og laver."

Alle kvinder i vores del af verden er vokset op med et sygeligt fokus på det fysiske, tænker jeg, mens min mors dameblade i 90'erne, *Beverly Hills 90210*, Kate Moss og den konstante snak om slankekure larmer bag mine øjne. "Kun få gange i mit liv har jeg følt, at jeg så rigtig ud, men jeg har jo bare været mig," siger jeg frustreret. "Jeg ville sådan ønske, jeg aldrig havde fået det ondskabsfulde blik på mig selv. Når jeg ser gamle billeder, bliver jeg vred over, at jeg gik rundt og var så fin, mens jeg syntes, at jeg var tyk og grim." Jeg kan næsten ikke bære tanken om, hvis mine døtre en dag skulle få det lige sådan." "Og jeg ville ønske, jeg ikke havde haft bøjle på mine tænder," siger min veninde, der har et perfekt smil. "Mine fortænder strittede i alle retninger, men jeg kan godt blive ked af, at nogen syntes, jeg så forkert ud."

2018, august

Mine tre ældste børn sidder omkring det gamle bord med hollandsk udtræk i Kristians lydstudie, som vi fik etableret på førstesalen i forbindelse med, at der blev lagt nyt tag på gårdenes to længer. Kristian er i haven med Juno, vi kan høre dem sludre gennem tagvinduerne, der står på klem. Studiet er lavet, hvor der var tørreløft i gamle dage, det peger ned mod havet, og fra terrassen i den ene ende kan man se hele vejen til Langelandsbroen mod øst og Fåborg mod vest, man kan se den lyse strand for enden af vores mark og de to store sten, hvor vi lægger vores håndklæder, når vi bader.

I løbet af sommeren har Kristian og jeg indrettet et område i studiet, der skal fungere som vores skolelokale. Det er et koncept, vi ikke har brugt før, men vi har besluttet at prøve noget nyt, for jeg er kørt fuldkommen død i daglige konflikter og manglende rytmer. Jeg føler, at mulighederne glider os forbi, dagene går uden holdepunkter, og jeg kan ikke skabe en nærende ramme uden en form for struktur. Samtidig falder struktur mig meget lidt naturligt.

På den ene endevæg hænger nu en gammel skoletavle, og med kridt i forskellige farver har jeg skrevet børnenes navne og en liste over det, vi skal arbejde med i dag. Der er kuglebaner, magneter og tegnesager i flettede kurve langs

væggen, der er stakkevis af bøger, og bag børnene står en reol, hvor de hver har et rum med de tegnemapper, skri-vehæfter og opgaver, som de arbejder med for tiden. Alt sammen er en del af den nye skolertyme, vi tog hul på for to uger siden, da deres kammerater begyndte i skole og børnehave efter ferien, og vi gik i gang med vores andet år som hjemmeskolere.

“Jeg lægger ud med at læse højt, og I må gerne tegne imens,” siger jeg og åbner den mappe, der ligger foran mig på bordet. Mappen indeholder hundredvis af printede sider fra et Rudolf Steiner-pensum udarbejdet til hjemmeskolebrug, som vi har købt af en kvinde i England, der har undervist sine børn efter metoden i årevis. Da børnene ikke selv gør noget for at finde deres tegnesager frem og heller ikke lader til at have ro til bare at lytte, rejser jeg mig og lægger farvekridt og blyanter fra reolen på bordet og placerer dernæst deres tegnehæfter foran dem. Live og Ilja vil have den samme farve, i løbet af ingen tid råber de ad hinanden, og Storm lukker sit hæfte og rykker sig uroligt på stolen. Jeg spørger, om alle er klar, og da ingen svarer, slår jeg op på den lektion, jeg burde have forberedt til i dag: Side 18 ud af mere end 400 med skiftevis korte vers, længere tekster, tegneøvelser, digte og opskrifter. Alt er på engelsk, og det var tanken, at jeg ville oversætte den efterfølgende dags tekst senest aftenen inden for at være

velforberedt, men jeg ender altid med i stedet at skrive på min blog eller sidde i sofaen med Kristian og i stilhed bearbejde det kaos, livet ofte føles som. Heldigvis er jeg god til engelsk, min læsning for børnene er flydende og i et fint tempo. Efterfølgende beder jeg dem gentage pointerne fra det, jeg har læst op, og siger, at i dag skal de hver især skrive et brev til den person, vi netop har læst om. Først finder vi deres skrivegrej frem fra reolen, Live går hurtigt i gang, men drengene er utilfredse. Storm siger, han synes, det er åndssvagt, han hader at skrive i hånden, og Ilja har det lige sådan, siger han. "Må jeg ikke godt bygge mit modeltog i stedet?" spørger Storm, og jeg ved ikke, hvad jeg skal svare. Jeg er splittet mellem den *unschooling*, vi har praktiseret det seneste år, hvor børnenes aktiviteter i høj grad har været styret af deres egen motivation, og så den rytme, jeg har planlagt nu, hvor Kristian eller jeg holder rummet de første timer hver dag og dernæst laver aktiviteter udenfor, inden vi samles om højtæsning og leg sidst på eftermiddagen. Jeg kan så godt lide tanken om den harmoniske rytme, som jeg har læst om og ved, at flere af vores bekendte i hjemmeskolmiljøet trives med. Virkeligheden hos os er bare, at jeg ikke formår at gennemføre det på en måde, der er overbevisende. Børnene siger mig hele tiden imod og føler, at jeg fratagger dem en frihed, de har vænnet sig til. Jeg er selv så systemkritisk, at jeg har lyst til at rose dem for deres mod,

men det kan jeg ikke lige nu, for det er så mega anstrengende. Spørgsmålet, jeg hele tiden stiller mig selv, er, om det er mig, der ikke er viljestærk eller nærværende nok, eller om mine børn er så viljestærke, at projektet er dømt til at mislykkes, medmindre jeg slipper tøjlerne helt eller alternativt tager mere styring, end jeg er i stand til. "Hva, mor, må jeg ikke godt bygge modeltog i stedet?" spørger Storm igen, og jeg synes, det er uendeligt opslidende at skulle gentage, at *nej, det må du ikke*, når jeg selv sidder her og er grundlæggende i tvivl.

"Hvad hvis vi var en landsby, der skiftedes til at hjemmeskole vores børn?" Det spørgsmål får jeg, hver gang jeg holder foredrag "Hvor skal jeg flytte hen for at finde den landsby, vi alle sammen drømmer om?" og jeg er åbenlyst ikke den rigtige at spørge. Ærø er et øsamfund med det gode sammenhold, hvor børnene løber til og fra hinanden om eftermiddagen, de gamle bager boller og kommer forbi til kaffe, der er fællesmiddage i sognegården og græskarkonkurrence i oktober, men i løbet af dagtimerne er husene tomme som alle andre steder i landet. Børn kommer i dagpleje, når de er ti måneder, og begge forældre går på arbejde, og ud over os er der kun én familie på øen, der hjemmeskoler. I det hele taget er vi så få, der lever sådan i Danmark, at vi ville være nødt til at bosætte os tæt på hinanden alle sammen, hvis vi skulle skabe den slags sammenhold,

som jeg kan mærke, at mine børn mangler: trygge relationer til andre, der har lige så god tid som os, og engagerede forældre, der har lyst og overskud til at involvere sig. Mine børn ved det ikke, men de savner også kulturelle tilbud, undervisningsforløb på højskoler eller i fritidsklubber, og ofte sidder jeg om aftenen og læser på Instagram eller blogs om engelske, amerikanske og australske hjemmeskolefamilier, der har store, faste grupper, som de mødes i, og undervisningsforløb særligt for hjemmeunderviste børn, og jeg bliver så misundelig.

“Må jeg, mor?” Jeg bliver revet ud af mine tanker, nikket til Storm og siger, at det må han gerne, så rejser Ilja sig også, og Live ser rastløst på mig. “Se, jeg har allerede skrevet så meget, mor,” siger hun, og hun har virkelig skrevet en del, min datter på syv, og det står så fint med bogstaver i mange farver, jeg smiler og aer hende over håret, sender hende på den måde af sted, halvt lettet og halvt bekymret. Hun buldrer ned ad trappen, kort efter hører jeg døren smække først én gang og lidt efter igen, og gennem vinduet kan jeg se dem alle tre myldre mod trampolinen. Kristian står et stykke derfra i køkkenhaven og kigger skråt op mod dem, jeg får lyst til at rábe ud ad vinduet, om han vil komme ind og tale med mig, jeg trænger til at græde i hans favn, samtidig kan jeg ikke bære den usikkerhed og frustration, det vækker i ham, at vi ikke formår at skabe en god hverdag,

når nu vi har givet det så meget. Jeg ved, hvordan han har det, han har det som mig, og hverken han eller jeg kan løfte mere end os selv lige nu. "Vi er to uger inde i skoleåret, og jeg har lyst til at viske mig selv ud," sukker jeg, da jeg falder om i den ene af to lænestole, der står med udsigt til havet. Jeg trænger til at græde, men der kommer kun en enkelt tåre i hver øjenkrog, inden noget stopper gråden igen, jeg synes ikke, det er så synd for mig, jeg har jo valgt det selv. Jeg bukker mig frem og sidder med hovedet mellem mine knæ et øjeblik, før jeg rejser mig og ser ud på børnene, der hopper, mens de snakker og griner. I det mindste giver jeg dem det, tænker jeg – tiden med hinanden.

I går sagde Kristian, at han er i tvivl om, om hjemmeskolelivet er den bedste løsning for vores familie. "Med børn som vores, der har det i blodet altid at udfordre systemerne, bliver det os, de kæmper imod de næste mange år," sagde han, mens han hurtigt satte de sidste tallerkener i opvaskemaskinen og tørrede hænderne i et viskestykke. "Jeg tænker, at det måske er bedre, hvis de får afløb for noget af deres energi et andet sted end herhjemme, så vi ikke både skal være deres forældre og lærere?" Kristian er kommet til at se en del ældre ud på det år, vi har haft børnene hjemme. En mathed har sneget sig ind og lagt sig på hans hud, selv når han er solbrun, er han også lidt grå. Jeg tænker, om det er ligesom med præsidenter og statsministre, der i

løbet af en enkelt periode på fire år trækker 20 års aldring ind i vævet, jeg tænker på de mindst fem kilo, nok nærmere ti, jeg selv har taget på, siden vi traf beslutningen om at ændre vores liv. Jeg, der var slank efter alle mine fødsler, er nu rund og blød og har sorte linjer under øjnene. Min mave buler, mine arme har appelsinhud, jeg tænker så dårligt om min egen krop, at jeg indimellem ikke føler, jeg er værdig til at være her. Jeg rakte ud og lagde min hånd mod Kristians skulder og spurgte ham, om han troede, vi kunne have børnene hjemme og samtidig nøjes med at være deres forældre. "Måske vi kan lægge lærerrollen på hylden, sådan som det var vores tanke, da vi begyndte at hjemmeskole, og bare have et dejligt liv med en masse fælles aktiviteter og inspirerende projekter?" Og jeg ved ikke, hvad det er, men vi var begge, så snart jeg sagde ordene, klar over, at af én eller anden grund er vi ikke i stand til at gøre sådan, selvom vi kender andre, der er. Måske vi har alt for meget ild indeni alle seks, vi løber i hver vores retning og lykkes kun kortvarigt med at skabe konsensus om noget som helst. Måske Kristian og jeg er for selvoptagede og altid længes tilbage til vores musik og det skrevne ord, måske vi ikke har ressourcerne, jeg tror ikke, vi har dem, selvom det er ulogisk at sige sådan. Det kræver helt ufattelige ressourcer at leve alternativt. Jeg troede, jeg kunne klare det, jeg troede, jeg bare skulle tage mig sammen, men det er ikke så nemt.

Jeg går ned ad trappen og træder i mine sandaler, her sidst i august har vi alle stadig shorts på, børnene har hentet en stak Anders And-blade og sat sig i græsset tæt på trampolinen med en højttaler, jeg sætter mig ved siden af og spørger, om de er sultne, og da de svarer ja, henter jeg en favnfuld æbler fra det lille træ bag bærbuskene, de er pink både indeni og udenpå. Jeg skærer æblerne i både og lægger dem i en skål, åbner den bog, jeg er i gang med, og lægger mig på et tæppe. Juno kravler hen og sætter sig op ad mig, jeg vender mig og løfter hende op på min mave, trykker hendes hoved mod min hals, dufter til de lyse krøller, spørger børnene, om de vil med ud at gå en tur. "Skal vi da gå en tur i stedet for at arbejde i skolebøgerne i dag?" "Jaaa!" råber de lettede. "Vil I med til Ærøskøbing, så giver far og jeg en is?" De trækker lidt på det, så lang en tur, ni kilometer, havde de måske ikke regnet med, men først siger Ilja ja, så er Storm også modvilligt klar, snart er alle enige. "Så smører jeg en madpakke, som vi kan spise halvvejs," siger jeg og sætter mig op for at gå ind i køkkenet. Det er jo det, jeg vil, tænker jeg, mens jeg rejser mig med Juno på hoften, jeg vil bare have så mange stunder som muligt med mine børn.

2018, oktober

Der går længe imellem, at Kristian og jeg ses med vores venner. Jeg har fokus på at danne relationer i hjemmeskolenetværket og finde en god rytme i vores hverdag, der synes at kræve alt af mig. Men i dag er vores nære venner kommet med deres tre børn fra København, og vi er med det samme i gang med den slags gode snakke, som jeg kan mærke, mangler lidt i vores liv. Snakke, der rækker ud over lige nu og her, som går dybt og kommer fra forskellige vinkler. Børnene er ved at lave en film i haven, og min veninde og jeg er gået en tur med de to yngste, mens mændene sidder ved bålpladsen og ser aftensmaden simre i den røde bålgryde.

Min veninde er den mest hengivne og kærlige mor, jeg kender, men hun har aldrig overvejet at have sine børn hjemme på fuld tid, det passer ikke til hendes temperament, siger hun og understreger, at hun godt kan forstå vores valg, hun kan også bare rigtig godt forstå, hvis jeg synes, det er hårdt: "Jeg elsker virkelig at aflevere mine børn." Juno har sluppet min hånd og er sammen med sin veninde løbet hen for at fange én af naboen's mange kattekillinger, jeg ser efter dem, mens jeg tænker, at jeg er ret overbevist om, at nogle er mere disponenterede for umiddelbart at føle sig tilpas i hjemmelivet end andre. Om det er genetik, miljø eller en

blanding, ved jeg ikke, men jeg føler mig sikker på, at hjemmelivet med flyverdragter, konflikter og et totalt fravær af alenetid – ikke engang toilettet har jeg for mig selv – falder nogle mennesker nemmere end andre. Det kan nok også handle om netværk, egne tilknytningsmønstre, parforhold, økonomi, psykisk helbred og andre faktorer, der i sidste ende koges sammen til en sum af ressourcer. Pointen er, at jeg ikke er én af dem, der har let ved det, faktisk er jeg den første til at sige ”Jeg forstår din magtesløshed,” når andre hjemmepassere rækker ud til mig og fortæller, at de er ved at bukke sammen, ligesom jeg er hurtig til at anbefale færre, korte institutionsdage frem for fuldtidshjemmepassing, hvis forældrene ikke har netværket eller de jobmæssige muligheder for at gennemføre det på en god måde. For for sytten altså, jeg synes, det er hårdt, det siger jeg til min veninde, som stopper op og ser mig i øjnene ”Jeg tror, du er den mest motiverede, men måske ikke den bedst egnede hjemmepasser,” siger hun, og det er virkelig morsomt, jeg er nødt til at grine højt, fordi det er så sandt. Men det gør også ondt, for hver dag ser jeg på Instagram og i lukkede hjemmeskolegrupper på Facebook, hvordan andre mødre og fædre skaber magiske rammer omkring deres hjemmeliv med hulebyggerier, vandture, lange rejser eller omfattende kreative projekter. Og intet af det magter jeg. ”Det betyder ikke, at det er umuligt,” siger min veninde så, ”eller

at der findes et bedre alternativ for jer, det betyder bare, at det kræver meget af jer.”

Jeg fortæller hende om de mails, der dagligt tikker ind i min indbakke fra kvinder, der skriver, at de ikke er skabt til at gå hjemme med deres børn, “selvom jeg gerne ville, men vi bliver vanvittige af at være sammen bare en enkelt fridag”, står der. Og det kender jeg så godt, det er mig før hjemmelivet. Det var den sidste bastion, da jeg egentlig godt vidste, at jeg ikke kunne blive ved med at aflevere mine børn og havde forstået hvorfor, og Kristian og jeg for så vidt var enige, da klamrede jeg mig endnu til: Vi bliver vanvittige alle sammen, og arbejdstiden ved skrivebordet er mit frirum. Nu har jeg erfaret, at det handler om flere ting, og ingen af dem er statiske. Det handler blandt andet om, at så længe man lever et liv med arbejde og institutioner, så er der mere pres på fridagene, fordi man ganske enkelt ikke er vant til at være sammen i så mange timer ad gangen, og den intensitet forsvinder efter noget tid, når man er sammen hver dag. Jeg har lært, at der opstår en anden synergি og et bedre flow, når man er sammen altid, og at der pludselig ikke findes nogen ulvetime. Jeg har også erfaret, at det er meget at være sammen hele tiden, men jeg tør ikke spørge mig selv, om det er *for* meget.

Min veninde rækker ud og hiver et blad af en busk.
“Jeg tror, jeres børn nyder at være hjemme, men hvis du

ikke kan holde til det, skal du ikke blive ved, Maj. Du er jo deres mor, så det vigtigste er, at du ikke går i stykker.” “Jeg går i stykker af det her samfund,” udbryder jeg frustreret. “Enten er det mig eller børnene, kan vi ikke bare alle sammen have det godt?” Hun lægger armen om mig: “Det er måske svært at have det helt godt, når man er så kritisk, som du er, men jeg synes sgu, du gør det så fint.”

2018, november

Det er så kold en morgen, at vinden trænger igennem termotøj og termostøvler, som var det tynde lagner. Vi spiller fodbold og samler blade, jeg nyder synet af børnenes røde kinder og af selv at være så kold, at mine fingre er stive i handskerne. Sådan her fryser vi nogle gange hvert år her på toppen af bakken, når en isnende blæst ruller ind fra øst, og børnene udbryder “Puuuhh, de må fryse i Rusland,” mens de skutter sig og ser den anden vej. Til sidst giver vi op og går ind, varmen er en luksus, vi læner os ind i den, slår armene ud og mærker ører og næser tø.

“Skal vi se en film og drikke varm chokolade?” spørger Kristian, og han og ungerne tager alle uldtæpperne fra sofaer, huler og lænestole med ind i den mørkeblå stue, hvor

han også tænder op i brændeovnen, og børnene tænder fjernsynet. Imens laver jeg varm chokolade, sådan som jeg bedst kan lide det, med sødmælk, mørk chokolade, rørsukker, kakaopulver og en sjat fløde, og Ilja pisker flødeskum, og det er lige meget, at den bliver lidt for fast, den smelter alligevel i koppen. Så sidder vi i sofaen, og havet udenfor går i ét med stuens mørke vægge, børnene har taget deres pyjamasser på, og vi ruller os ind i tæpper, sidder tæt og snakker i munden på hinanden. Før filmen er slut, har vi trykket pause 500 gange, nogle skal have en rugbrødsmad, andre skal på toilettet, der er spørgsmål og kommentarer, og børnene småskændes, og jeg ender med at sætte mig ved min computer i 20 minutter, inden jeg dumper ned i sofaen igen og får de sidste dråber af samvær med, før filmen slutter, dagen fortsætter, timerne flyder sammen. Sådan en dag tænker jeg, at vores liv føles som en utopi eller en parallelverden fra en anden tid, jeg ved ikke, hvad jeg skal mene om det, og jeg har glemt, hvad alternativet er.

2018, december

En journalist og en fotograf fra Information kommer til Ærø for at lave en reportage om vores mærkelige hverdag.

Sådan siger journalisten ikke, da hun ringer til mig et par uger forinden, men sådan føles det alligevel. Det er en ensfarvet og fugtig dag, lyset på billederne kan umuligt blive godt, tænker jeg, da børnene lukker de to gæster ind i vores hjem, og jeg ser på himlen bag dem. Jeg er spændt, journalisten har fortalt, at hun selv har et lille barn, der går i vuggestue, og nøj, hvor har jeg mange gange talt længe i telefon med tilrettelæggere, der gerne vil lave tv om vores familie, der alligevel aldrig bliver til noget. Tit har jeg lagt på med en følelse af, at samtalen rykkede ved noget i den anden part og skabte en tøven eller afstand, der ikke var min intention. Det er sket, når jeg har fornemmet, at de har koblet sig på den forførende historie om nødvendigheden af adskillelse og betydningen af at 'holde sig til', mens de samtidig giver udtryk for en tvivl og sorg, der dræner deres overskud. Så er det, jeg fortæller, at jeg kender splitelsen, at det er den, jeg forsøger at se i øjnene ved at leve, som jeg gør nu, og der sker et skifte i samtalen, måske vedkommende siger, at det er svært, "jeg ved ikke, hvad jeg skal stille op", ofte nærmest hvisker de, at man skal være enig med sin partner, eller man skal også kunne betale sine regninger. Bagefter tænker jeg, at det, jeg gør med mit liv, er ubehageligt for andre at forholde sig til, og samtidig bliver jeg bange for, om jeg ganske enkelt er en irriterende fantast, som ingen kan tage seriøst.

Men i dag skal vi tale om vores liv her på Ærø. Journalisten har mange spørgsmål, jeg taler skiftevis langsomt og velovervejet eller tændt og med mange bandeord. Hvis jeg skal udtale mig i et landsdækkende dagblad, skal jeg gøre det med hele hjertet, og jeg kan mærke, at det gør indtryk på journalisten, der både bliver provokeret og udmattet undervejs. Jeg siger til hende, at mit levede liv er politisk, at den måde, hvorpå jeg forvalter min tid, er en direkte kommentar til det samfund, som jeg mener, er kørt af sporet. Mens jeg taler, danser mine arme i luften, jeg skærer et æble i både til et barn og fylder en kande med vand. Hun spørger, om jeg aldrig drømmer om mere tid uden mine børn, og jeg står der midt imellem så mange små, snakende mennesker og siger ærligt, at jeg kan blive ufatteligt udmattet af samværet, men at det hurtigt går over. Så ser jeg hende lige i øjnene og forklarer, at jeg er mere bekymret over, at vi har skabt en kultur, hvor mange forældre glæder sig til mandag morgen, hvor de kan komme væk fra børnene, og inden hun kan kigge væk, fortsætter jeg: "Men jeg vil ikke lyde frelst. Jeg har selv været der, hvor jeg afleverede mine børn til andre og troede, at det var bedst for alle."

Fotografen går rundt i baggrunden og tager billeder af børnene, der er i gang med utroligt mange forskellige ting: Live sidder på gulvet og klipper i et stykke karton, Ilja ligger på sofaen med en tegneserie, Juno har lavet en hule

mellem to stole, og Storm er gået ned på sit værelse for at høre en lydbog. Jeg har lyst til ikke at sige et ord mere, for jeg er så bange for, hvordan det vil blive modtaget, men jeg kan ikke stoppe. Mens jeg følger fotografen med øjnene, forklarer jeg, at jeg ikke mener, at alle skal lægge deres liv radikalt om og flytte ud på en ø og begynde at hjemmeskole. Jeg ønsker sådan set bare, får jeg sagt, mens jeg rejser mig og begynder at dække bord til frokosten, at folk tager stilling til deres liv. For døden kommer en dag, og den dag kan lige så godt være i morgen, og derfor giver det mening at forholde sig til, hvordan man bruger sin tid på jorden bedst. Jeg står stille et øjeblik, mens journalisten tager en note på sin blok, kort efter er der frokost: varm mad, efterfulgt af en rolig stund i stuen. Efter interviewet kører jeg med journalisten og fotografen til færgen, de skal tilbage til København, og jeg skal holde et foredrag på Fyn i aften, inden jeg skal holde tre i København i morgen. For to uger siden var Kristian og jeg i Aftenshowet, siden har flere andre programmer igen rakt ud til mig, og vi overvejer nøje, hvad vi kan og ikke kan forestille os at deltage i, det hele er et spørgsmål om balance. Børnene græd, da jeg tog af sted, Juno er egentlig for lille til at undvære mig i to-tre døgn, synes jeg, men der er samtidig denne vilde ild i mig, som må ud.

Lørdag tager jeg på biblioteket for at se artiklen i Information, og dér står Live på forsiden af avisens i sin blå kanvasjakke med et *fierce* udtryk i blikket og på toppen af en bunke muld i grøntsagshaven. Hold kæft, hvor ser hun *sej ud*, tænker jeg og bliver så stolt. Jeg kunne råbe ud over havet, men fandeme også ind i hovedet på alle dem, der synes, jeg er forkert på den, jeg kunne råbe SER I HENDE, HVA? SER I, HVOR SEJ HUN ER? Artiklen breder sig over to hele opslag, og der er en længere række billeder af os alle seks, og jeg synes, at jeg taler fra et rummeligt sted om, at vi alle sammen og vores børn fortjener bedre end det, de fleste nøjes med.

I løbet af få timer stikker kommentarsporet på Facebook helt af, hundredvis af mænd og kvinder fordømmer vores livsstil, kalder mig arrogant og bekymrer sig for vores børns trivsel. Jeg læser med og ser, at mange spørger, hvordan mine børn skal lære at begå sig i verden, hvis ikke de er i institution, nogle skriver, at jeg undergraver vores velfærdssystem, mens andre er overbevist om, at mine børn aldrig vil få hverken venner eller uddannelse. Jeg modtager trusler i min indbakke, én skriver med store bogstaver, at jeg burde hoppe ud fra en bro, mens en anden spørger, hvordan min mand kan holde mig ud. Først bliver jeg bange og fortryder underligt, at jeg ikke holdt min mund, men så får jeg øje på kommentarerne fra dem, der skriver, at de

ville ønske, deres forældre havde arbejdet mindre, og fra alle dem, der lige nu sidder og tænker, at de måske også kan træffe nogle anderledes valg og skabe en bedre hverdag. Jeg får øje på den konflikt mellem linjerne, som jeg jo netop forsøger at pege på: splittelsen mellem vores natur og kultur og den smerte, det medfører. Jeg ånder lettet op, lukker computeren og går ind til min familie med en følelse af, at jeg har været med til at kaste lys på noget, der kan gøre en forskel.

2019, januar

For tredje år i træk har vi fyldt vores bil og tagboks med varmt tøj, skiudstyr, bøger og legoklodser og er kørt 800 kilometer nord for København til Kristians families ødegård, hvor vi skal kælke, bygge sneforter, skøjte på søen og drikke varm kakao hver eftermiddag i den næste måneds tid. På gode morgener viser termometret uden for stuevinduet minus 10, på de bedste er det minus 15.

Ødegården ligger så langt fra Ærø, at det ikke giver mening for os at køre herop for mindre end en uge, og når først vi er her, kan jeg stort set ikke forestille mig at tage hjem igen, jeg elsker virkelig vinter, og jeg elsker virkelig

skoven. De uendelige rækker af høje træer dækket med rimfrost, vidtstrakte snekristaller på vinduerne i udestuen, sne så dyb, at den når børnene til livet, når de træder ud mellem træerne første gang, det er en helt særlig form for eupori, der fylder mig hver dag, når jeg mærker frosten og ser lyset genspejlet i alt det hvide udenfor. Vi har pakket bøger om bjergbestigere og modige søfarere, om opfindere og detektiver, og vi sidder på slagbænken i køkkenet nær den koboltblå brændefyrede ovn og drikker varm kakao, mens jeg læser højt, og Kristian laver aftensmad, luften er varm og knitrende. Ødegården er det perfekte gemmested. Når vi er her, har jeg ikke de samme forventninger til, hvem vi skal være, eller hvor meget netværk vi behøver for at have det godt. Her har vi det fint, bare os seks, med det, der optager os hver især i løbet af den tid, vi er her.

En del af det arbejde, som Kristian og jeg har levet af i de senere år, hvor vi har solgt kursusforløb til udsatte unge, føles efterhånden drænende, kommunerne har ingen penge, og de unge, vi får tildelt, bliver dårligere. Derfor bruger vi noget af tiden her i Sverige på at mærke efter, hvad vi vil fremadrettet. Flere retreats for både mænd og kvinder samt foredrag er vi enige om, vi laver en kalender og idéudvikler på temae og locations, og så en dag, da jeg ligger på slagbænken og ser på min telefon, får jeg en besked på Instagram fra en kvinde, der spørger mig, om Kristian og

jeg kunne overveje at lave noget i stil med vores retreats, men for hele familien. "En slags familiehøjskole, måske?" skriver hun og uddyber, at det, hun savner, er meningsfuldt samvær og fællesskab faciliteret af nogle, der tager ansvar for rammerne. "Pling!" lyder det indeni, jeg kan med det samme mærke, hvor fedt det kan blive, og siger til Kristian: "Hør her, jeg ved, hvad vi skal!" To dage senere er ødegården pakket sammen, den seneste måned er fløjet af sted, og vi sidder i bilen alle seks med kurs mod Ærø. Hele turen hjem idéudvikler Kristian og jeg på den familielejr, som vi vil holde til sommer. Jeg tager noter og skriver fra forsædet af bilen de første mails til mennesker i vores netværk, som vi kunne tænke os at arbejde sammen med. Da vi nogle dage senere er landet trygt derhjemme, deler jeg en aften et billede på Instagram af Kristian, der sidder ved computeren og laver et *vision board*: "Vi er ved at lægge sidste hånd på den familielejr, som vi vil afholde til sommer. Hvem vil med?" skriver jeg med en boblende fornemmelse af, at vi ikke kan være de eneste, der savner ligesindede at være sammen med. Næste morgen vågner jeg til mere end 150 beskeder fra familier, der vil høre mere, og i løbet af få uger har vi to udsolgte familielejre den kommende sommer. Vildt nok, som tingene indimellem falder i hak.

DEL 3

2019, juli

“Til Salg” står der med sorte, malede bogstaver på det hjemmelavede skilt, vi har sat op foran vores hus. Haven med alle roserne, den runde sten ved indkørslen med “Rosenhøj” skrevet i messing, det helt grønne, helt bløde græs, det gule hus med sort træværk og sprossede vinduer. Her har vi boet i de seneste fem år, her er Juno født, her har jeg fundet mere af mig selv og haft både ro og fuldkomment kaos. Her har Kristian trukket sig tilbage, dyrket jorden og er dukket frem igen som en anden udgave af sig selv, naboerne har været som familie, vi har kælket og solbadet og været i havet mange dage hvert år. Her har vi hjemme. Ærø er vores hjem.

“Til Salg” står der på skiltet foran hækken, og flere biler er allerede kørt forbi i sagtnet fart, huset har én af de bedste udsigter på øen. I dagene inden vi satte skiltet op, fortalte vi vores naboer, at vi ville flytte. Vi sad over kaf-

fen og sagde gennem børnenes høje, legende stemmer, at vi er på vej videre. Det smagte af svigt og skam og grundløs tvivl, spændingen ved alt det nye forsvandt, når vi prøvede at forklare, hvorfor vi ville forlade den ø, der i så høj grad er vores fælles ståsted. Den ø, jeg selv har gjort så meget for at sætte fokus på via mine sociale medier, den ø, mine børn kalder hjem, og som jeg ikke kan forestille mig et liv uden. "Vi savner simpelthen at være tæt på mange andre, der lever som os, så vi har besluttet at flytte til et sted, hvor der er flere hjemmeskolere, og hvor det er nemmere at lave de kurser, vi lever af." Naboerne blev overraskede, nogle blev triste eller skuffede, andre virkede ligefrem vrede. Nu ser jeg skiltet stå der, det er en skamplet, men også en form for håb.

Indenfor leger børnene og deres venner med nerf-guns, jeg kan høre råb af lige dele begejstring og kampgejst, grin efterfulgt af skrig, og over mig fløjter fuglene, der er altid så mange af dem, deres evne til at forsvinde mellem bladene gør, at jeg flere gange hver dag prøver at forstå, hvor lyden kommer fra. Jeg går ud og stiller mig på den forhøjning, hvor der engang var et hønsehus, til den ene side har jeg udsigt over havet, til den anden kan jeg skimte vejen, og foran mig ligger en gammel jolle, som vi kun har haft i vandet få gange de seneste år. Vi vil ellers gerne sejle, men det er et slæb at få jollen på vores trailer og køre den ned til

stranden med traktoren og så samme procedure hjem igen. Det er ellers en stor oplevelse at sejle ud fra vores egen lille strand, det at se kysten lidt udefra giver mig altid et andet perspektiv på mit hjem. "Men ikke mit hjem meget længere," tænker jeg og mærker sorgen. Mest ville jeg ønske, vi bare kunne få det til at fungere her, det ville være nemmere og måske også mere kærligt mod både børnene og os. Nu flytter vi, det tror jeg, at vi gør, det føles, som om vi har truffet en beslutning, men stadig har jeg begge ben her. Jeg sætter mig på jollen, der ofte før har fungeret som siddeplads, når vi fordriver timer ved bålet med den store horisont foran os, vinden i vores ansigter, aftensmad i gryden over gløderne, den måde, samtaler former sig lidt anderledes, når man er udenfor. Kristian plejer at sige "Jeg er bedre til at hæve mit blik over livets små problemer, når jeg står her, hvor jeg kan fornemme, hvor lille jeg er," og når han siger sådan, er jeg nødt til at gå hen og stille mig ved ham, for det gør mig tryg, at han også kan se problemerne og ikke bliver slæt omkuld. Sammen kan vi alt, hvis vi skiftes til at holde balancen, og nu har vi sat huset til salg, så må vi se, hvad der sker.

2019, december

“Dem kunne jeg virkelig godt lide,” siger Kristian, da vi sidder i bilen på vej væk fra en hjemmeskolegruppe, vi netop har tilbragt nogle timer med i skoven ved Vejle. “Det var nogle rare mennesker – og gode aktiviteter.” Der er stille på bagsædet, børnene har hvert deres sæt hovedtelefoner på, de ser ud ad vinduerne og hører musik. Under deres fødder ligger regntøj og gummistøvler, som de har sparket af, vi har kurs mod det sommerhus, som vi har lejet i den næste uge uden for byen for at fornemme området. På vejen stopper vi ved en Rema, jeg løber ind og køber de få ting, vi mangler til aftensmaden. Vi har ingen Rema på Ærø, tænker jeg, sikke et spændende udvalg.

“Det var fedt, at der var både mødre og fædre i gruppen,” siger Kristian, da vi senere står i det glatte, hvide sommerhuskøkken og laver aftensmad, mens børnene ser tegnefilm i ét af de tre soveværelser. Skufferne indeholder kun det mest basale, alt er i plastik og metal, der er intet keramik eller træ, og gulvet er dækket med den slags fliser, som jeg forbinder med udlejningssommerhuse eller slagtehaller. “Jeg kan bedre se mig selv byde ind i den gruppe end i nogen af de andre, vi har besøgt,” siger Kristian. “For det første var der mange fremmødte, det gør det mere fleksibelt, og så var det mændene, der havde taget initiativet,

det synes jeg, er positivt.” Sådan står vi lidt side om side og udveksler tanker og mærker efter i os selv og hinanden, mens vi koger pasta og laver bolognese, vi hører musik, jeg har sommerfugle i maven. Det er kun en måned siden, vi var på Djursland i en uge, hvor vi besøgte et par familier, der havde inviteret os for at fortælle om området. Vi mødte dog ikke ret mange andre, der hjemmeskolede, og selvom naturen virkelig ramte mig i maven, vidste vi, da vi kørte hjem igen, at det ikke var der, vi ville bo. Men i Vejle er der både det hjemmeskolenetværk, vi har besøgt i dag, og så bor vores virkelig gode venner her, dem har vi længe haft lyst til at bruge mere tid med.

Dagen efter ser vi på et hus uden for byen, det er det eneste i området, vi har bestilt en fremvisning af. Det er en hvid ejendom med sort tag og ærligt talt alt for prangende til min smag med den sorte, fjernstyrede jernport og dobbeltcarporten med alarmklistermærker. “Der kunne nærmest sidde en guldløve på hver søje,” joker jeg til ejendomsmægleren, som ikke ved, om jeg ville ønske, at det var tilfældet, men der hører en dal til stedet, hvilket jeg næsten ikke kan begribe, og man kan se skoven fra alle vinduer. Det er et stort sted, som ud over hovedhuset råder over et baghus med en lejlighed, et lille hus i skovbrynet med en ægte pizzaovn og plads til mange gæster omkring bordet, en stor stald og et eksternt kontor. Det hele ligger mindre

end et kvarter fra vores venner og alligevel langt nok ude på landet til, at vi kan se os selv bo her. Jeg forestiller mig, hvordan jeg laver kreaworkshops for hjemmeskolere fra hele området – Vejle, men også Ry og Aarhus – hvordan vi bager pizzaer til hele flokken, går på opdagelse i skoven, sover i shelter i dalen med udsigt over den lille å. Jeg kan lige se det hele for mig.

2020, marts

Vi sidder i sofaen hjemme i stuen på Ærø med udsigt til havet og er rykket tæt sammen, så alle kan se den bærbare computer, hvor vi har tændt for DR i god tid før pressemødet klokken 20:30. Vi har hørt, at statsministeren vil lukke Danmark ned, ligesom det er sket i flere andre lande i Europa på grund af den nye sygdom, som ingen rigtigt ved noget om. Børnene taler i munden på hinanden, så Kristian siger til dem, at de må tage deres iPad og gå ovenpå og se tegnefilm, og da de går, slår det mig, at pressemødet måske slet ikke er egnet for børn, at der er tænkt over tidspunktet, så voksne kan se det i fred og ro. Otte ben løber hurtigt op ad trappen, døren bliver lukket, jeg kan høre dem grine. Så kommer statsministeren i billedet, og man mærker, at der

er en alvor over dette møde, som jeg ikke kan huske at have oplevet siden 9/11, jeg kan egentlig godt lide det. Måske jeg altid har ventet på, at noget skulle ske. *Et eller andet.* Er det nu?

Statsministeren tager ordet: "Det, jeg vil sige i aften, det kommer til at få store konsekvenser for alle danskere." Jeg trækker vejret dybt, det er spændende, uventet og måske godt. Eller er det farligt? Skal vi snart dø, mister vi vores frihed? "Der vil komme svære situationer nu for riktig mange borgere, og der bliver brug for, at vi hjælper hinanden," fortsætter statsministeren og forklarer, at Danmark lukkes ned i foreløbigt to uger. Skoler, institutioner og dagtilbud lukkes, der bliver lavet et forsamlingsforbud for flere end 100 personer, vi forstår, at det betyder, at vi helst ikke skal mødes ret mange ad gangen. Offentligt ansatte, der ikke har en kritisk funktion, sendes hjem. "Alle de drastiske ting, jeg her har nævnt, betyder, at vi danskere kommer til at se mindre til hinanden i de kommende uger."

Da mødet slutter, udbryder jeg, at det er vildt, at vi netop i går fik den sidste underskrift på salget af vores hus og samtidig endelig har købt ejendommen i Jylland. "Der var vi måske rigtig heldige," siger jeg med tanke på, at huspriserne sandsynligvis vil falde drastisk, når økonomien kommer under pres som følge af alt det, der nu vil gå i stå i erhvervslivet. Kristian er først stille, så ser han på mig: "Jeg

kan ikke lade være med at tænke, om det i virkeligheden er et dårligt tidspunkt at forlade Ærø.”

En uge senere kommer der forbud mod at samles mere end ti personer, og samtidig lukker frisører, restauranter og storcentre, ligesom alle konfirmationer udskydes til efter 1. juni. Kristian og jeg sætter vores kursusforløb på pause, vi taler om, hvad vi skal gøre, hvis vi er nødt til at aflyse familielejrerne til sommer, det er virkelig mange penge, vi skal betale tilbage, og en vigtig del af vores årsindkomst, vi vil miste.

Dagene går, en ny virkelighed udspiller sig i og omkring os, der er frygt og løftede pegefingre, skepsis og løftede øjenbryn. Men hvis ikke det var for vores egen økonomiske usikkerhed, ville jeg næsten kun have godt at sige om alt det, der sker omkring os lige nu, eller alt det, der ikke sker. Vores børns rutiner er ikke som sådan ændret, men nu, hvor skolerne er lukket ned, er livet meget sjovere, end vi er vant til, det her er jo den hverdag, jeg har sukret efter: Nu er børnene hjemme i nabohusene, og deres forældre har overskud til at være nærværende og tage initiativ. I løbet af et par uger aftaler vi med to andre familier, at vi er hinandens ’cirkel’, børnene leger hver dag, og vi laver bål i haverne, spiser aftensmad udenfor, vænner os til at gå i termotøj det meste af dagen. Der er en påpasselighed over for hinanden, som ikke falder mig naturligt, men jeg er til

gengæld taknemmelig for den tid, vi får med dem tættest på, fordi alle andre tilbud er væk.

Næsten dagligt deler jeg videoer på min Instagram, hvor mit budskab er at gibe denne enestående tid til at gøre noget anderledes: "Drop de læreplaner, jeres børns skoler sender jer, I er ikke deres lærere," siger jeg, "det her er en undtagelsestilstand, og den skal ikke bruges til først og fremmest at imitere hverdagen. Brug i stedet tiden til at være sammen om noget, der gør jer glade." Jeg indspiller en podcast, som jeg kalder "Livsværdier i en coronatid". Jeg tænker: Måske det er nu, alt ændrer sig for altid. Måske vi stopper med at flyve, når vi forstår, at himlen over storbyerne kan blive stjerneklar igen, måske vi skruer ned for arbejdsbyrden og op for timerne sammen, når vi mærker, hvor godt det er. Måske vi erkender, at det ikke giver mening at løbe så stærkt, måske, måske, måske. Kristian og jeg taler om, hvorvidt det er nu, hele verden forstår, hvor dejligt man kan have det, hvis man tør bevæge sig lidt langsommere.

"Jeg modtager dagligt beskeder fra mennesker, der skriver, at de aldrig vil have travlt igen," siger jeg en aften, hvor Kristian og jeg sidder med tæpper omkring os på terrassen og ser ud over det mørklagte vand. Børnene sover, vi har været udenfor meget af dagen, men der er en energi i luften i denne tid, en art sitren, der holder os vågne. "Man-

ge skriver, at det har været en brat opvågning at mærke, hvor meget overskud de har, fordi alt i deres kalender er aflyst, det er sgu tankevækkende, at de fleste bruger så meget tid på noget, de inderst inde håber, ikke bliver til noget,” siger jeg og ser på Kristian. Længe har jeg følt mig på kanten af samfundet, men nu er alt omkring mig med ét forandret, ingen ved helt, hvad de skal gøre af sig selv, det er vores fælles lod at skulle træde en ny sti i fællesskab. Pludselig er vi i samme båd, vi er måske ikke enige, men vi er hjemsendt, afskåret, nulstillet. Det er længe siden, mine børn har haft så mange gode timer med deres venner, Storm laver et overnatningsmaraton med sin kammerat, ti dage i træk sover de skiftevis ved den ene og den anden familie, de snakker til langt ud på natten, hopper på trampolin, cykler uden at brokke sig over de ni kilometer fra hjem til hjem, læser tegneserier og gamer. Det er ingen hemmelighed, at meget af det her ligner min inderste drøm, og jeg har ikke travlt med at komme tilbage til noget som helst.

2020, maj

“Jeg vil gerne begynde i skole,” siger Live. Hun har sagt det nogle gange før, og jeg har spurgt til, hvad det er, hun vil,

men hun behøver egentlig ikke at svare. Hvis Kristian og jeg havde et godt alternativ – en ild indeni, der virkelig brændte for vores hjemmeskoleliv, hvis vi troede på det og kunne se en vej – ville jeg ikke overveje at give hende lov. Jeg har nul procent tillid til, hvad skolen kan give mine børn, men jeg orker samtidig ikke at have dem hjemme meget længere. Vi er trætte, trætte af at stå alene med ansvaret, trætte af usikkerheden og af aldrig at synes, at vi gør det godt nok, så jeg siger: "Okay, du må begynde i skole, hvis vi kan finde én, vi synes, virker god."

Jeg bruger nogle uger på at komme frem til, at de tre ældste vil have godt af at komme i skole, og Kristian er enig. Det er forår, alt bliver grønnere hver dag, børnenes akvareller hænger i solen og tørrer, vi har dyppet tærne i havet for første gang i år, vi har solgt vores hus og købt den hvidkalkede ejendom i Vejle. Vi besluttede os for at flytte, fordi vi ville styrke vores hjemmeskoleliv, nu ved jeg ikke, hvor vi er på vej hen, men jeg erkender, at jeg ikke har energi til at kæmpe imod, jeg vil bare gerne kunne følge med. Jeg står på terrassen med albuerne på rækværket og ser ud over havet og ringer til Steinerskolen i Vejle, men de har ikke plads, og det passer mig måske udmarket, at jeg ikke skal tage stilling til, om det er det rigtige at gøre. Kan jeg egentlig se mine egenrådige børn trives der, bare fordi jeg selv er tiltrukket af idéerne og æstetikken? Derefter ringer jeg

til en friskole, der ligger tre kilometer fra vores kommende hjem, og taler med sekretæren, der er venlig og fortæller, at de netop har fået en plads i det, der bliver 5. klasse efter sommerferien, hvor Storm kan begynde, og tvillingerne kan de nemt finde plads til på 2. årgang. "Det er kun vores ældste søn, der har gået i skole tidligere," siger jeg, "de har alle tre været hjemme med os i tre år."

Storm er den eneste, der ikke synes, det føles ret fedt at skulle i skole igen. Vi siger, at vi synes, han skal give det en chance. Af vores fire børn er han den, jeg oplever, har størst behov for at komme hjemmefra, der er ikke mange hjemmeskolede børn på hans alder i Danmark, og han er gået lidt i stå i sin hverdag, det er, som om vi alle sammen er løbet tør for inspiration. "Det er en god måde at finde venner i det nye område," siger vi, "og hvis det ikke fungerer, kan du altid blive hjemmeskolet igen." Ilja er også i tvivl, indtil Live og Kristian en dag kører til Jylland, hvor de besøger den kommende skole, og Live har en time sammen med den klasse, hun og Ilja skal begynde i. Om aftenen ringer hun hjem og spørger, om hun må tale med sin tvillingebror. Han tager telefonen og går ind på deres værelse, hvor han lukker døren efter sig. Jeg står på den anden side og lytter, jeg må vide, hvad der foregår inden i mine børn, for jeg aner ikke, hvad der foregår i mig selv. Ilja har endnu ikke lært at holde telefonen op til øret, så han sæ-

ter den på højttaler, og jeg kan høre Lives stemme: "Det er lige en skole for os, Ilja! Lærerne er søde, og de andre børn føles allerede som venner. Jeg snakkede med en dreng, der sagde, at han glæder sig, til du også kommer og besøger dem!" Ilja griner med en høj og klukkende lyd, sådan som han gør, når han bliver overvældet af spænding, i min egen mave basker begejstrede sommerfugle. Gid de ikke bliver skuffede, gid det er det rigtige for dem, gid de må føle sig velkomne og mærke, at også de hører til. Eller: Gid de må finde ud af, at det er meget bedre at være hjemmeskolede, gid vi finder det bedste hjemmeskolenetværk ved Vejle, gid jeg pludselig får energi til at gøre drømmen til virkelighed.

I månedsvise har jeg levet forskudt fra min egen midte, som om jeg er blevet skubbet helt forsigtigt ud af den livsnerve, jeg plejer at være ét med. Et par gange om ugen tænker jeg: Er jeg mon gået i stykker?, der hviler en træthed eller svimmelhed, eller hvad det nu er, mellem mine ører, bag øjnene, i mit væsen. Det er kun, fordi jeg allerede havde det sådan her, før corona kom til Danmark, at jeg ikke tænker, at jeg har senfølger, og det er kun, fordi jeg stadig ofte griner højt, at jeg ikke overvejer, om jeg er ramt af stress eller har en depression. Indimellem når der er ro et øjeblik, når børnene leger, eller Kristian og jeg går en tur, og han lægger armen omkring mig, er det, som om sløret løftes fra mine øjne, og jeg kan mærke mig selv igen

i et splitsekund: Jeg er derinde. Den lettelse leder jeg efter konstant. Alt dette kan jeg ikke sætte ord på over for andre, det er en diffus og ukonkret følelse, som at skulle forklare smerten i et ben, der er blevet sat af. Jeg føler ikke, der er nogen vej udenom, så jeg går i et indre mørke og håber, at der kommer lys igen en dag.

2020, maj

Nogle hundrede meter oppe ad vejen fra vores hus i retningen væk fra vandet ligger en lille hvid gård med et slidt, rødt tegltag, afskallet murværk og pink stokroser i gårdspladsen. Første gang, jeg gik hen og bankede på for fem-seks år siden, åbnede kvinden, som dengang boede der med sin mand, og inviterede børnene og mig ind. Så stod jeg i hendes køkken med to børn i hænderne og ét, der cyklede rundt på gårdspladsen, jeg kan huske, at jeg så mig omkring og udbrød "Sådan her bor en engel", for lyset væltede ind fra de store vinduer, jeg havde lyst til at tage solbriller på, eller ganske enkelt slå mig ned. Hun havde malet alt hvidt: gulvet, væggene, fliserne, møblerne, selv vandhanen var hvid, det var vildt og overjordisk. Hun viste os rundt i huset, der var sammensat af skiftevis store og små værel-

ser, og op og ned ad stejle trapper til førstesalen, som hun og manden indtog meter for meter, når han arbejdede sig vej gennem loftet med isolering og gipsvægge. Vores eget hus lå 700-800 meter nede ad vejen med en enestående havudsigt, men de rullende marker, man kunne se herfra, og søgerne og de høje træer gav mig følelsen af at være på eventyr og hjemme på samme tid. Siden er jeg gået forbi ikke hundred-, men tusindvis af gange, altid ser jeg ind i gårdspladsen og bliver glad. Englehøj kalder vi det.

Nu er vi på vej væk fra Ærø, og jeg ser, at det hvide hus er kommet til salg. Skiltet er banket i jorden foran den høje, skæve hæk, det er blåt og orange, og jeg synes, han ser så irriterende ud, mægleren på billedet, han smiler stort og fjoget. Det irriterer mig, at han skal sælge det hus, så kan hvem som helst jo komme og købe det. Jeg tjekker annoncen på nettet, det er sjovt, for selvom jeg går forbi huset hver eneste dag, sidder jeg længe og ser på billedeerne, som ikke engang er særligt gode, de er vel taget med en mobiltelefon, men lyset: Det nærmest kaster sig ind i rummene. En tanke slår ned i mig: Vi er nødt til at eje det hus, det siger jeg til Kristian, og jeg kan se, at han har tænkt det samme, det føles knap som en beslutning, det er mere en kraft, der manifesterer sig i verden. "Det kan I ikke," indvender banken dagen efter, da vi henvender os med et regnskab nedfældet på bagsiden af en konvolut. Vores eget salg bur-

de være afsluttet, men der bliver ved med at være indsigler fra købers advokat, processen har været i gang siden november og føles langsommere end evolutionen. "Derudover har I allerede købt huset i Jylland," siger bankdamen, og vi ved godt, at det hus i sig selv er en fuldkommen vild investering for os, det var det ikke på samme måde, da vi besluttede at købe det, men verden har ændret sig på få måneder, corona truer med at udhule vores arbejde, og vores økonomi er mere usikker end nogensinde.

Som et tog rammer sorgen mig, tung og uden en udvej, jeg kan ikke finde op eller ned, kan ikke mærke mig selv. Vi ville flytte, fordi vi savnede et større hjemmeskolenetværk, nu vil børnene begynde i skole. Vi ville flytte, fordi vores arbejde kaldte på mere fysisk fremmøde, nu har verden været lukket ned i ugevis, og alt vores arbejde er aflyst. "I første omgang skal det fungere som et sommerhus," siger vi til vores nabo, da vi dagen efter står på hendes gårdsplads ved de pink stokroser og vinrankerne, der kravler langs stalddøren, "og så er det vores plan at komme tilbage til Ærø, når børnene ikke bor hjemme længere." Det er jo vanvittigt sagt, jeg, der ikke er i stand til at planlægge længere ud i fremtiden end til indeværende uge, og vores yngste er fire år, så hun flytter i hvert fald ikke hjemmefra snart. Men det er vigtigt for os at få det her hus, vi kan lige så godt være ærlige, og vores nabo bliver overraskende begejstret.

“Mener I det?” nærmest jubler hun og kalder på sin mor og datter, der begge er flyttet ind siden mandens død et par år forinden. Hun forklarer dem, hvorfor vi er kommet, og vi er nødt til at indrømme, at vi simpelthen ikke ved, om det kan lade sig gøre økonomisk. Det forbliver usagt, at vi også er her for at fornemme, hvor langt de er villige til at gå ned i pris. “Banken siger umiddelbart nej, men min mor vil måske give os et arvforskud,” forklarer Kristian, og alle sætter deres lid til min svigermor.

Senere samme dag sender naboen en sms, hvor hun skriver, at hun elsker vores børn, og det vil gøre hende lykkelig, hvis det bliver os, der køber huset. “Jeg ville forære det til jer, hvis jeg var millionær,” skriver hun, men hun er bestemt ikke millionær, faktisk har banken en klar grænse for, hvor langt hun må gå ned i pris, og den grænse ved vi ikke, om vi kan komme op på.

I de følgende uger bliver der hver dag booket fremvisninger af huset, Ærø er blevet populært, ejendomspriserne stiger, og mange huse når ikke at komme på nettet, før de er solgt. Hver gang der er en fremvisning, skriver naboen til mig, om vi ikke kan få det til at falde på plads snart, hun vil bare gerne sælge til os, og hver gang går jeg forbi og kigger på de fremmede biler, der holder foran huset, og ønsker inderligt, at de af én eller anden grund ikke vil købe.

En aften beslutter jeg at skrive en historie om, at huset bliver vores. Det er en metode, Kristian og jeg har brugt på de kurser, vi har afholdt de seneste år: at fortælle en historie med så stor indlevelse og overbevisning, at man kan mærke den blive sand. Det kan være godt for selvværdet at høre sig selv sætte ord på noget, man har svært ved at tro på, og historierne kan være med til at skabe et momentum, fordi man på den måde fokuserer sin opmærksomhed ét sted. Jeg skriver: *På mandag ringer Dorthe fra banken og siger, at vi har fået grønt lys til at købe Englehøj. Hun siger, at vi kan underskrive med det samme, og vi ringer straks til vores nabo og deler den gode nyhed. Hun bliver henrykt og lettet, og jeg fyldes af den største taknemmelighed, det føles så rigtigt. Kristian og jeg kalder på børnene og fortæller dem, at nu kan vi altid komme hjem til Ærø, vi kan blive her så længe, vi vil, holde kontakt med alle deres venner på øen, nyde vores somre på den strand, vi kender så godt. Vi spørger vores nabo, om vi må komme forbi og fejre det, og vi tager blomster med fra haven, chokolade og hjemmelavet saft. Da vi sidder på gårdspladsen i solskinnet, ser børnene sig omkring i huset og finder hurtigt ud af, hvilke værelser de vil sove i, når vi kommer til at være der i fremtiden. Vi omfavner hinanden. Englehøj er vores, og det vil det blive ved med at være i mange år.*

Den næste morgen får jeg en besked fra naboen: "Jeg er så spændt her til morgen, fordi det føles, som om der

sker noget vidunderligt! Jeg kunne næsten ikke sove hele natten. Der er en slags magi, som suser rundt ... Ved du, hvad det er?"

Et par dage senere går jeg en tur med min veninde langs øhavsstien, og jeg er så nervøs, at mine hænder er kolde, selvom solen er varm. Banken har sagt, at i dag får vi svar på, om vi kan købe Englehøj, men vi har intet hørt, og flere andre har tilkendegivet, at de også gerne vil købe huset. Min svigermor har givet os et arveforskud, og vi har lavet et budget til banken, hvor huset er udlejet det meste af året til turister, selvom jeg ikke tror, vi kan få os selv til det. Det er blevet rigtigt forår nu, verden er sprunget ud, der er knaldgule rapsmarker og små, lyserøde knopper på roserne. Klokken 16:30 ringer jeg til Kristian for at høre, om vi har fået svar, det er torsdag, og banken lukker klokken 17. "Nej, jeg har ikke hørt noget," siger han, "skal vi ikke aftale, at hvis de ringer og giver os grønt lys, så hejser jeg flaget, så I kan se det, når I kommer hjem?"

En times tid senere drejer vi ned ad vejen, og jeg ser som det første, at flaget er hejst. Jeg løber de sidste 100 meter hjem og råber fra indkørslen til Kristian: "Jubiii! Jeg ved ikke hvorfor, men det sted er vigtigere for mig, end noget andet hus nogensinde har været det!" Vi finder en æske chokolade i et køkkenskab, tager en flaske hjemmelavet juice ud af fryseren, plukker en buket blomster og samler

børnene for at gå op til naboen. Kort efter sidder vi i den klare forårssol og skåler, der er en fornemmelse af eupori omkring os, nu er de fri til at komme videre, og vi har fået lov til at have en krog i Ærø.

Da vi en måneds tid senere skal flytte til Jylland, kører vi et par trailerlæs til Englehøj, hvor vi kan have nogle ting stående i stalden, indtil vi overtager den lille gård. Flere af vores bøger hører til på Ærø, ligesom en del af vores keramik og enkelte malerier gør det. Første gang, vi er på ferie i huset, køber vi en lille mønstret sofa i Røde Kors og sætter gamle fletstole rundt om det store spisebord, som er efterladt til os. Jeg ser på det hele og mærker, at selvom det er overvældende at eje to huse og have et banklån, så kunne det ikke være anderledes. Det her sted føles som en nødvendighed. Eller måske snarere som kærlighed.

2020, juni

Vi flytter ind i det hvide hus i Jylland i slutningen af juni, og sommeren er en blandet oplevelse. Vi ved ikke, hvad vi skal gøre af os selv, når solen Skinner, vi plejer at være ved stranden i mange timer hver dag, men her ligger stranden en køretur væk og er på ingen måde vores. Her er knap nok plads

til os, da vi ankommer med håndklæder og dykkerbriller. I stedet går vi ture i skoven og besøger vores venner, der har badebassin i haven. Vi tager ind til Aarhus en dag og er på Moesgaard et par gange, og i august begynder Storm, Live og Ilja på friskolen, mens Juno, der er fire år, bliver hjemme hos os.

Den første skoledag står vi mellem hundreder af forældre, der givetvis aldrig har overvejet andet end at sende deres børn i skole, og vi ser ud, som om vi bare lige er kommet fra en anden by og måske lidt tilfældigt har sendt vores børn herhen. Men jeg betragter mine børn og fornemmer, at årene hjemme med os har haft en betydning alligevel, de er ranke og stolte, jeg synes, de ser stærke ud. Vi har købt skoletasker i genbrugsen, dem smider de fra sig og løber af sted, da de har fået øjenkontakt med nogle af de andre børn. Juno kravler på et klatrestativ, mens skolelederen holder velkomsttale, og jeg går hen for at hjelpe hende med at gå armgang, da en anden mor kommer og stiller sig i nærheden. Hun smiler forsigtigt. "Velkommen til," siger hun, "vores børn skal gå i klasse sammen." Jeg smiler og siger, at det lyder godt. "Jeg har læst med på din Instagram i nogle år," siger hun, "og jeg vil bare sige, at du har inspireret mig til at være mere sammen med mine børn. Jeg har faktisk også været til ét af dine foredrag for et par år siden." Jeg har aldrig helt vidst, hvad jeg skal stille op, når nogen

kommer til mig på den måde, jeg ved ikke, om jeg skal være overstrømmende glad eller en smule forbeholden, mine følelser er ingen god rettesnor, jeg er både taknemmelig for, at min families valg gør indtryk, og samtidig blufærdig over, at vi ikke er det ubeskrevne blad, jeg havde regnet med. "Tak, det gør mig glad," siger jeg og ser på mine fodder i sandet, de slidte kondisko og benene, jeg ikke har barberet den sidste uge, de blå shorts, der måske er lidt for små igen i år, jeg havde virkelig håbet, at jeg ville tage mig over sommeren. I stedet føler jeg mig kraftig og alt for voluminos nu, jeg burde have købt nye shorts. "Tak for en fin velkomst," siger jeg og fanger hendes blik, "mon ikke vi ses igen?" Jeg rækker ud mod Juno, der tager min hånd, min sikre havn, mit værn mod verden.

2020, september

Hverdagen i det nye hjem ved skoven uden for Vejle former sig til at blive helt okay. Jeg kan lide det engelske tapet på væggene og den lyserøde farve, vi har malet i køkkenet. Jeg kan lide pizzahytten, som vi bruger tit, og naboen, der har heste og swimmingpools og mange store biler, men som også har taget godt imod os, selvom vi ikke har alle

de ting. Jeg kan lide køleskabet med isterningemaskinen og *quookeren*, som jeg aldrig selv ville have købt, men nu laver jeg mig tit en kop te på under et minut. Jeg kan lide det enorme vindue, vi har fået sat i spisestuen, så vi føler, at vi bor midt imellem træerne, og jeg er så utroligt glad for dalen, som vi kan se fra næsten alle rum. Når der på efterårsmorgener ligger en dis over græsset på de stejle bakker og ned mod bunden, hvor en lille kilde bugter sig mellem træernes rødder, fyldes jeg med en hjemløs længsel, som jeg genkender fra barndommen, og det, jeg længes efter, føles som noget hinsides, noget, der ikke kan erfares i dette liv. Jeg bliver så draget af skønheden, og samtidig er det ikke helt mit, stedet her. Jeg ved ikke, om jeg nogensinde bliver ét med det, jeg spørger mig selv, hvad der skal til, før man synes, at her har man hjemme? Jeg sætter pris på naturen omkring mig og på min veninde, som jeg kører hjem til flere gange hver uge. Hun og jeg har kendt hinanden i mange år, og vi griner altid, også af hinandens bløde maver og høje tindinger og af vores børn, som vi ikke helt forstår, men gør os meget umage med.

Størstedelen af min familie er i Aarhus og omegn og kun lidt mere end en halv time væk, og nu, hvor vi bor her, ser vi dem oftere, og det er godt at kunne ses på den måde, hvor man kommer og går samme dag. Jeg kan lide nærheden til flere byer, også selvom jeg kun har været i Vej-

le og Aarhus få gange, fordi alt har været lukket på grund af corona, men måske også, fordi det ikke falder mig ind, selvom det er rart at vide, at museerne, de store biblioteker og teatret er tæt på. En dag, når verden åbner igen, kan jeg holde foredrag i Aarhus og køre hjem igen samme aften eller spise frokost i byen med min mor på en hverdag, uden at nogen behøver at opdage det, tænker jeg. Men hånden på hjertet passer det mig fint, at den slags ikke er en mulighed. Jeg befinder mig stadig i den boble, jeg ikke kan sætte ord på, og jeg ville ønske, jeg kunne tage min hjerne i hænderne og støve den af eller banke let på den for at se, om noget faldt ud, eller en løs forbindelse ville blive genoprettet. Der er ligesom en bedøvende hinde rundt om min forstand, jeg er stadig glimtvis glad, men jeg har ikke den samme energi, jeg har ikke lyst til at skabe noget eller klare noget, jeg har mest lyst til at sidde i sofaen med benene oppe og læse eller kigge ud på dalen. Juno er stadig hjemme hos os, og virker så glad for sit liv. Nogle gange mødes vi med legegruppen i skoven, ellers kører vi på biblioteket eller bare af sted uden et mål, som regel hører vi musik i bilen, og Juno har altid noget at sige om himlen, vejret eller lyset, det er som en ventil for mig at sidde der med hende og bevæge mig gennem livet. Hendes søskende er i skole de fleste dage, men holder egentlig også ret ofte fri. Det falder os så naturligt at tage en hjemmedag, vi tænker ikke videre

over det, behovet for ro har vi for længst accepteret, og jeg skriver til læreren med selvbevidst sikkerhed, hvordan det forholder sig: "Han har brug for en dag hjemme, vi skal nok sørge for nærvær og almen dannelses, til han kommer i skole igen i morgen."

Ofte spørger jeg mig selv: Går mine børn så bare i skole nu, har jeg glemt alt det, jeg troede på? Er jeg uenig med mit tidligere jeg, har jeg givet op, eller var det umuligt, det, jeg ville? Svarene findes ikke, men tvivlen føles som et blødende sår, der drypper ned i mine øjne, det forvirrer mig og hvisker mine tanker ud, jeg ved ikke længere, hvem jeg er, det handler ikke blot om nogle konkrete spørgsmål, jeg føler simpelthen, at jeg ikke længere er den samme uden at vide, hvem jeg er ved at blive til. Sådan her har jeg aldrig haft det før.

2020, oktober

Jeg er begyndt at ride, og det eneste, jeg tænker på, er heste. Vores nabo har tre islandske heste, men savner ofte én at ride sammen med, og jeg er så glad for, at jeg en dag havde modet til at sige, at jeg gerne ville med. "Kom i morgen, så låner du min bedste hest, og vi tager en tur i skoven,"

svarede hun. Sidst, jeg red ofte, var i årene, inden jeg blev gravid med Live og Ilja, og i tiden, der siden er gået, har lysten ligget i dvale. Den første dag, vi skulle af sted, stod vi på min nabos gårdsplads, jeg havde lånt ridebukser, handsker, hjelm og en vest af hende, og vi hentede de to heste – den brogede, som hun selv er ved at ride til, og den sorte, som jeg fik lov til at låne. Vi sadlede op, og jeg var i tvivl om alt, næseremmen og gjorden, sadlens placering, stigbøjlerne. Jeg grinede nervøst og rystede på mine hænder, men da jeg først sad i sadlen, havde jeg lyst til at blive der for altid. Vi red op langs markerne og ind i skoven, og da min nabo ikke har børn og kun indimellem har en bagkant, red vi i flere timer allerede den første dag.

Nu rider vi sammen flere gange om ugen, vi begynder på skovvejen og drejer ind ad en lille sti, som man kun kan se, hvis man kender den, ind mellem træernes endeløse stammer, alt er irgrønt, og farven nærmest råber KOM NU til mig, der måske er lidt beklemt ved at låne en hest og tage væk hjemmefra i timevis. Vi rider ned ad en stejl skrænt, og på det mindste tegn, da vi når øen i bunden, galopperer hestene langs den, indtil vi kommer til en stejl bakke, som de sprinter op ad. Min nabo råber begejstret til mig, og jeg svarer med et "Yihaaaa!!!!!", jeg forestiller mig, at vi rider over den endeløse prærie, jeg forestiller mig, at det her vil være evigt.

De næste mange uger spørger min nabo, i al fald hver anden dag, om jeg vil med på en ridetur, og jeg har egentlig ikke tid, for vi rider om eftermiddagen, når hun har fri fra arbejde, og mine børn er kommet hjem, det er der, jeg plejer at være sammen med min familie, alternativet er ukendt land for mig. Alligevel siger jeg for det meste ja, jeg vil ikke skuffe hende, og jeg vil heller ikke gå glip af en ridetur, så jeg henter den sorte hest i folden, sadler op uden hjælp og er hurtigt klar. Men når vi rider ind i skoven, og de lange stier venter foran os, bliver jeg hver gang ramt af en tvivl, der begynder i min mave, bevæger sig op i mit bryst og får mig til at stivne i mine bevægelser. Hesten under mig mærker det og bliver usikker i sin fremdrift, det er, som om den tænker "Er du med mig?", og det er jeg ikke. Sandheden er, at jeg i mine tanker forsvinder hjem til min familie, hvor Kristian er midt i dét, jeg så ofte selv har stået midt i uden ham, men som jeg langt sjældnere har forladt. Det er en ny erfaring at lave noget parallelt med min familie, noget, der endda ikke er et job, som jeg tjener penge på. Ridningen er derimod forbundet med udgifter, den tager tid og handler udelukkende om min nydelse – mig, mig, mig.

Efter de første rideture kommer jeg hjem som en flod af lykke, jeg hælder mit overskud i alt, jeg snakker og griner og spørger til børnenes dag, rydder op efter aftensmaden og skruer op for musikken i køkkenet og bruger opvaske-

børsten som mikrofon. Efterhånden går det op for mig, at jeg gerne vil blive ved med at ride, at det ikke bare var en lille flirt, og i den erkendelse afløses letheden af en tyngde. Jeg bliver i tvivl om, om jeg kan jeg tillade mig selv den luksus? "Alene det, at du har det sådan, er grund nok til, at du skal ride igen i morgen," siger Kristian, og jeg svarer, at jeg ikke føler, jeg kan finde ud af at tage vare på mig selv, det er forbundet med smerte og sorg, når jeg forsøger, men i det her liv må man passe på sig selv, for der er ingen andre til at gøre det.

Derfra træner jeg mere bevidst mine tanker og følelser, mens jeg rider. Når fornemmelsen af at blive bremset indefra opstår, spørger jeg mig selv: Hvorfra kommer begrænsningen? Og svaret falder prompte: Der er ingen begrænsning. Jeg er bare lige her, midt i skoven på den sorte hest, mens min familie er hjemme og i færd med at vænne sig til en ny virkelighed, hvor jeg ikke altid er hos dem. Jeg begynder at betragte det som en vigtig opgave at lære at nyde. Hver gang jeg vender tilbage fra en ridetur, har jeg arbejdet med min evne til at have det godt uden at skulle distrahere mig med negative tanker eller føle, at jeg opbygger gæld. Mine børn begynder at opfordre mig til at tage af sted. "Du bliver så glad af det," siger de, og rideturene bliver lettere, efterhånden rider jeg oftest alene, jeg har fået lov til at låne hesten, når min nabo er på arbejde, og nogle dage er jeg i

stand til at ride i flere timer uden at føle dårlig samvittighed, men stadig dukker de begrænsende tanker op med få minutters mellemrum, så sidder jeg der og tænker på regninger, der skal betales, eller på vasketøj og børnene, som sidder hjemme på Zoom, fordi skolerne er lukket igen.

Når jeg tænker på mine forældres generation, slår det mig, at ingen af dem nogensinde talte om nydelse, mens jeg voksede op, nærmest tværtimod. De talte om, at man skal yde, før man kan nyde, at livet er hårdt, at penge hænger ikke på træerne. Én af mine veninders far sagde ofte til sine børn ”I skal holde jer til”, som om livet passerer én forbi, hvis man sætter sig bare et øjeblik og trækker vejret dybt. Jeg gætter på, at ikke én gang er nogen, jeg kender fra den generation, vågnet en morgen og har stillet sig selv spørgsmålet: ”Hvad kan jeg gøre for at få en dejlig dag i dag?” Jeg tror, de ville synes, det var forkælet eller naivt at gøre sådan. Der var noget andet på spil, måske frem for alt en følelse af at skulle have mere, end man allerede havde. Jo dybere, jeg graver i mine personlige erfaringer og gransker vores kollektive arv, jo bedre forstår jeg, hvorfor det kan være så svært at læne sig ind i tilfredsstillelsen, den simple væren.

En dag går jeg ned i dalen med en bog og sætter mig på et tæppe for at læse. Jeg filmer min tur ned ad den

græsklædte bakke, stiller skarpt på de små gule blomster, som vokser tæt der, og skriver på Instagram, at "I dag sad jeg her i en time og lavede ingenting andet end at øve mig i at have det godt." Da jeg tjekker min Instagram samme aften, er der kommet overvældende mange beskeder fra kvinder, der skriver, at de har svært ved at læne sig tilbage og bare nyde ikke at gøre noget for en stund. Deres mand vil helst ikke have, at de tager væk, skriver de, og deres børn giver udtryk for at savne dem. "Jeg føler, at jeg bærer hele familien på mine skuldre, hvordan skal jeg så kunne nyde at være væk?"

2020, december

Det er december, vinteren er sært stille, meget er lukket på grund af corona, men det er blevet lovligt at mødes i lidt større grupper, så jeg har planlagt et retreat på Djursland. 15 kvinder er tilmeldt, og jeg har booket adskillige oplægsholdere til at gøre det arbejde, jeg plejer at løfte med glæde på mine retreats: En kommer og afholder en ceremoni, en anden laver et oplæg om kvindens cyklus, en tredje laver en workshop med dans. Det eneste, jeg står for, ud over velkomsten og den overordnede tone i løbet af weekenden,

er et afrundende oplæg søndag aften. Jeg lever stadig i en boble parallelt med den virkelighed, jeg plejede at kende, og har ingen motivation til at tale højt eller få opmærksomhed. Måske samler jeg mest disse kvinder af vane, måske gør jeg det på grund af økonomi, måske ved jeg, at det vil være godt for mig, men jeg kan ikke sige, at jeg har lyst. I timerne op til min cirkel er jeg nervøs på en måde, jeg ikke kender, og min veninde, der har holdt et oplæg tidligere på weekenden, er nødt til at overbevise mig om, at jeg kan. "Du kan, og du skal, det er vigtigt for deltagerne at høre om dine erfaringer," siger hun. I et år har jeg været stille med undtagelse af vores familielejre, som slet ikke er til diskussion. Jeg vil bare have lov til ikke at sige eller mene noget, og samtidig er der ønsket om at finde mig selv, mens jeg taler til forsamlingen, tænk, hvis jeg kunne vende tilbage bare sådan lige.

Jeg går ind i rummet, hvor der ligger lammeskind i en stor cirkel på gulvet, og sætter mig i den ene ende, jeg begynder at tale. Til at begynde med er min stemme usikker. "Jeg har taget hul på en rejse, der føles lige så radikal som det at hjemmeskole mine børn," siger jeg. "Jeg har besluttet at sætte nydelse før ydelse, jeg vil aflære min hurtige hjerne at have så travlt. Det er min ambition fremover kun at tage ansvar for det, som er mit, og ikke overansvar for det, der ikke er." Der er stille i salen, mens jeg trækker vejret dybt og

ser på kvinderne, der sidder omkring mig. Sammenhængskraft, tænker jeg og håber, de føler det samme. "Som kvinde har jeg, fra jeg var helt lille, lært, at det at tage ansvar for andre er en del af min livsopgave – at det er derfor, jeg er her. Kvinder hyldes for at ofre sig, vi er billedet på den offervillighed, der i ordbogen beskrives som 'villig til at lide afsavn og ofre sig for en sag eller for andre mennesker,'" siger jeg og mærker efter, inden jeg taler videre. "Den beskrivelse ville jeg med stolthed have vedkendt mig for ikke så længe siden, jeg ville endda sige, at jeg stræbte efter at være sådan én: et menneske, der satte andre før mig selv. Men jeg har lært noget, siden jeg blev så utrolig træt sidste år, jeg har lært, at jeg er nødt til at fylde mine egne depoter, før jeg kan fylde andres, og at jeg ikke er i balance, når jeg ofrer mig for at skabe overskud et andet sted."

Jeg ser ned på mine ben, der er foldet under mig. Jeg har altid de samme røde leggings på for tiden og uldsokker på fodderne. "Lad mig tegne to scenarier for jer. I det første får du at vide, at du skal afholde en fødselsdagsfest for din svigermor i overmorgen. Der kommer 30 gæster, og hun er selv for afkræftet til at gøre ret meget, og din mand har travlt på arbejdet, så den hænger på dig. Det bliver regnvejr, og det er for sent at leje et sted. Du er på barsel med din datter og har begyndende brystbetændelse, men satser på at kunne holde inflammationen nede, hvis du hviler og

tager varme bade. Du beslutter, at festen kan holdes hjemme hos dig, så du får et budget fra din svigermor, lægger en plan og bestiller mad. Både hun og din mand er taknemmelige. Da dagen er omme, falder du omkuld, men hjælper naturligvis med at putte børnene og ammer din datter i løbet af natten.” Jeg kigger rundt, min nervøsitet er aftaget, det føles godt at tale højt igen, jeg tager en indånding og fortsætter. “I det andet scenarie får du besked på at tage til et naturskønt hotel 30 minutters kørsel fra dit hjem, hvor du ikke skal andet end at slappe af og være god ved dig selv i de næste 48 timer. Maden og en times massage er bestilt på forhånd, du skal bare møde op i dit blødeste tøj og med en god bog. Dine børn er store nok til at undvære dig i de to dage, dine veninder har booket opholdet til dig, og din mand opfordrer dig til at tage af sted, men du kan mærke, at han synes, det er en stor opgave, han tager på sig med børnene derhjemme. Har du nemmest ved at sige ja til scenarie 1 eller 2?”

Et par stykker griner højt, det gør jeg også, og så rækker de hænderne i vejret. Langt de fleste svarer 1, og for et par år siden ville jeg have sagt det samme. Nu er jeg mere i tvivl. Jeg fortæller om min ridning og om børnenes nye liv i skolen, om al den splittelse, som måske er en uundgåelig del af livet, når man er et sensitivt og kritisk tænksomme menneske. Jeg spørger, om der er nogen kommentarer

eller spørgsmål, og en kvinde, jeg kender fra et tidligere forløb, markerer: "Den anden aften kom min mand ind i stuen til mig, da han havde læst dit nyhedsbrev. Han sagde: 'Jeg plejer at synes, at hende Maj My er dejlig, men nu er hun altså gået for vidt, verden bryder jo sammen, hvis alle gør, som hun foreslår.'" Kvinden ser afventende på mig, og jeg ved ikke, om jeg skal smile eller rejse mig og gå. Men der er noget på spil, jeg synes, luften føles længselsfuld herinde, så jeg finder nyhedsbrevet på min telefon og læser højt: "Vi lever i en tid, hvor det mest bæredygtige, vi kan foretage os, er at prioritere vores egen trivsel og skrue ned for vores forbrug og produktivitet. For de fleste kræver det en del øvelse og kan i første omgang være nærmest umuligt at begribe, når vi er vokset op med den forståelse, at vores værdi afspejles i, hvor meget vi producerer, og hvor villige vi er til at ofre os for 'det kollektive'. Men den måde at leve på er ikke længere i balance, når de fleste af os har stress, og vores jordklode ikke kan holde til, at vi bliver ved med at forbruge så meget." Så ser jeg ud over forsamlingen og mærker en forbundethed, som måske er selve meningen med livet. Det, at vi er her sammen med ønsket om at tage vare på os selv og vores medmennesker, rører mig. Jeg ånder lettet op.

2020, december

Kristian og jeg er kaldt til møde på friskolen for at tale om Storms trivsel. Hans klasselærer og skolelederen er der, jeg kan godt lide dem, de siger, at de er glade for Storm, han er en dejlig dreng. Så forklarer de, at det var okay, at Storm var hjemme en dag hver uge i begyndelsen af skoleåret, men at de er nødt til at bede os sende vores børn i skole hver dag nu, hvor de er faldet til. De siger: "Det er vigtigt, at man kommer alle dage, fordi det er sådan, skolen er bygget op." Jeg siger: "Jeg tror, det er vigtigt for Storms overskud, at han ikke går i skole på fuld tid. Han er vant til en stor portion frihed og ro for sig selv." De rømmer sig, den ene folder hænderne på bordet foran sig. "Vi er bange for, at det kan smitte andre familier, som så også vil give deres børn flere fridage, og på den måde kan det jo brede sig meget," siger klasselæreren. Jeg tager en dyb indånding og svarer: "Hvis vi kan inspirere andre forældre til at tilbringe mere tid med deres børn, vil jeg sige, at mit mål er nået. For mig at se bør familien være det vigtigste fællesskab i et barns liv, hvis familien er velfungerende."

Jeg kunne også have sagt: Jeg anerkender ikke skolens rolle som uundværlig og afgørende for børnenes dannelse. Jeg anerkender ikke jeres autoritet alene i kraft af jeres rol-

le i systemet. Jeg længes efter visioner og ærlighed, mod og omsorg – men jeg anerkender, at I gør det, I tror, er bedst.

I bilen hjem siger Kristian, at det er problematisk, når et system, der i udgangspunktet har en formuleret humanistisk funktion, sådan som skolen for eksempel har det, kommer til i højere grad at arbejde for at opretholde sig selv end at understøtte de mennesker, som det er skabt til at tjene. Som når en lærer pludselig er mere bekymret for at holde fast i den strukturelle ramme, der måske har udtagt sig selv, end at følge med børnene og tilpasse sig deres behov. Jeg kigger ud ad vinduet og tænker på, hvad der ville ske, hvis vi begyndte at efterleve det, vi ved om børnens udvikling i dag. Hvad ville der mon opstå?

Jeg gætter på liv.

2021, februar

Der ligger is på den inderste del af vandet ind mod stranden, børnene har termostøvler på og bevæger sig forsigtigt længere ud. De skiftes til at få isen til at vugge ved at lægge deres vægt på først det ene ben, så det andet, og når den revner, ryger de nogle centimeter ned i grødisen, hopper op igen og bevæger sig videre. De skriger af grin, Ilja er

nødt til at støtte hænderne mod sine knæ for ikke at falde sammen, så meget griner han, da Storm med overlagt grove skridt går så langt ud, at han ender i iskoldt vand til knæene. Jeg råber ud over isen og havet, råber mod himlen og uendeligheden: "Jeg elsker mit liv, jeg elsker jer!" Og min sjæl folder sig ud, lyset bryder igennem og rammer mig i hjertet, en glædeståre løber over min kind.

Vi er de eneste på stranden uden for Ærøskøbing, hvor vi har spist frokost, inden vi købte ind til varm kakao og fryspizzaer, det er vinterferie, og for første gang siden nytåret er vi på Ærø. Børnene har hele tiden aftaler med deres næboer og andre venner, huset er skiftevis fyldt med larmende unger eller helt tomt og stille, det er jo det i livet, jeg elsker mest og aldrig kan få nok af: den naturlige vekslen mellem ebbe og flod af mennesker i vores hjem, nybagte boller, højtlæsning, legende børn, når det er ferie, og alle har tid. Vi har boet syv måneder i Jylland og dermed syv måneder væk fra Ærø, og noget er skævt, jeg kan egentlig ikke mærke det, når vi er i huset ved skoven, men herfra kan jeg se, at vores hverdag er tung og sløv, skolerne er lukkede, og børnene er frustrerede, men tiden går. Det har været nærmest umuligt at lære mennesker at kende omkring vores nye hjem, folk er bange for at blive smittet, der er restriktioner på alt. De drømme, vi havde om et større hjemmeskolenetværk, er underordnede nu, børnene er glade for at gå i

skole, og vores forretning, der i flere år har været at afholde retreats, familielejre og foredrag, er hårdt ramt. For ikke at sige: Vi kan ikke lave noget af det, vi har været vant til, så vi er nødt til at tænke i nye baner. Kristian holder fast i, at vi længe har haft lyst til at være mindre afhængige af det fysiske fremmøde, jeg siger, at jeg egentlig bare gerne vil have en stabil økonomi, men ved, at han har ret, så vi går i gang med at digitalisere vores arbejde. Kristian arbejder på et nyt koncept, nogle progressive lydmeditationer, der skal blive til en app.

“Hvordan er det med dit arbejde nu?” spørger jeg ham, “er der noget bestemt, du har brug for, eller kunne vi bo snart sagt hvor som helst?” Jeg tænker ikke på hvor som helst, da jeg spørger, jeg tænker på Ærø. Tidligere i dag gik jeg en tur ned til havet fra Englehøj for mig selv. Da jeg kom rundt i svinget på den grusvej, vi alle dage har gået eller kørt ned ad, når vi skulle til stranden, da jeg så det store blå hav og endnu vigtigere kysten, øens tydelige afgrænsning, sukkede jeg lettet. “Savner,” sagde jeg højt og slog armene ud. Jeg stod en tid i vandkanten og så først til den ene side, så den anden, hele vejen kunne jeg se strand og vand og enkelte træer, der hang over sandet, jeg mærkede et træk indeni, og det føltes glædeligt. Jeg vil have min familie med hjem.

“Jeg tror, vi skal flytte tilbage til Ærø,” sagde jeg, da jeg var tilbage fra stranden, og Kristian og jeg stod i køkkenet og smurte boller til en stor flok børn, der legede i den anden ende af huset. “Det føles rigtigt at være her og forkert at tage af sted igen. Alt det, der betyder mest, er lige her – børnenes venner, nærheden, følelsen af ikke at være ny, men derimod velkendt.” Kristian så bekymret på mig: “Flytte igen?” “Måske ikke lige nu,” svarede jeg, “men måske snart, hvorfor vente? Mærker du det også?” “Måske,” sagde han og så mig lige i øjnene. “Men lad være med at sige det til en levende sjæl, ingen skal vide noget, før det er helt sikkert, jeg vil ikke forvirre vores børn, de har allerede været kastebolde i vores søgen.” Han så træt ud, jeg forstod ham godt, åh, hvis jeg tænkte tanken til ende, ville jeg falde om af lige dele skam, sorg og udmattelse.

Nu står vi her ved stranden, børnene vipper på isen, deres bukser er våde, de griner og balancerer ved at bevæge sig langsomt. Kristian og jeg står med en meter imellem os, vores blikke mødes, han rækker sin hånd ud imod mig, og jeg går tæt på og står der i nogle sekunder, mærker det menneske, der er en forlængelse af mig, mærker hans åndedræt og føler, at jeg stadig har mine rødder her.

2021, marts

Jeg sidder på halvmuren, der bevæger sig hele vejen langs med den hvidmalede ejendom i Vejle, og taler i telefon med min veninde. Jeg siger, at jeg stadig føler mig ved siden af mig selv, ”sådan har jeg haft det i mere end et år nu.” Min veninde svarer, at hun synes, det lyder, som om jeg gør det helt rigtige, når jeg passer på mig selv, sidder stille, går lange ture i skoven. ”Hvordan var det at være på Ærø i ferien?” spørger hun så, og jeg har sådan håbet, at hun ville spørge. Jeg siger med bankende hjerte, at det var så rigtigt, at jeg har lyst til at flytte tilbage. ”Men jeg vil ikke nævne det flere gange for Kristian,” siger jeg, ”jeg er i tvivl om, om han synes, det lyder rigtigt eller fuldkommen uoverskueligt, og jeg orker ikke at tage initiativ til endnu en stor omvæltning. Det skal ikke være mig, der træffer beslutningen i al fald.” En solstråle falder på mine ben, det er én af de dage i marts, hvor vejret skifter fra vinter til forår i løbet af minutter, og jeg har en buksedragt på i kraftigt hør og en uldtrøje ud over. Jeg synes, at mine lår ser enormt tykke ud, som jeg sidder der, endnu tykkere end ellers, men jeg er også begyndt at spise chokolade og kage hver aften igen, jeg tror, det er, fordi vi ikke har nogen penge, og vi har ikke noget rigtigt liv her, vi har bare nogle begyndelser – enkelte anslag, men ikke mere end det.

Mine lyseblå sneakers er udtrådte, og der har løbet et spor af orange rust over begge skosnuder siden i går, hvor jeg løftede æsken med snekæder ud af bagagerummet på bilen, og der løb rust og vand ud gennem sprækkerne, som efterlod pletter på mine sko og på gruset i gårdspladsen. Jeg synes ikke, jeg har råd til nye, og jeg er nærmest ligeglads, det er kun, når jeg ser andres pæne tøj, at jeg kan blive ramt af ubehag. "Hvad med at sige til Kristian, at du har behov for, at han træffer beslutningen, og at du står bag ham uanset?" foreslår min veninde. "Måske han vil få energi af at vide, at du stoler på og støtter ham, men at det er ham, der skal gå foran?" Jeg sidder et øjeblik på de glaserede tegl og ser ned mod dalen, der ligner et udsnit fra et helt andet sted, Schweiz eller Vermont måske, høje træer omkranser den stejle bakke, bækken for foden bugter sig som en snog, og skoven strækker sig kilometer bagud. Den dal vil jeg savne, hvis vi skal herfra, dalen og skoven, min veninde og den korte køretur til familien ved Aarhus.

"Jeg vil gerne have, at du træffer beslutningen om, hvorvidt vi skal blive her eller flytte tilbage til Ærø," siger jeg, da jeg lidt efter står i Kristians lille lydstudie, der ligger i forlængelse af stalden. Jeg har lagt mine hænder på hans skulder. "Jeg har ikke overskud til at mærke, hvad vi skal, men jeg har bedt, hvem end der guider mig ovenfra, give dig de beskeder, du har brug for, og jeg er bag dig, uanset

hvad du beslutter. Giver det mening?” Kristian sidder lidt og ser foran sig. Vi har malet væggene i det lille rum i en varm gul, og han har lagt et tykt tæppe på gulvet og installeret en elvarmer for at kunne arbejde uforstyrret vinteren over, selvom børnene har været hjemme på grund af nedlukninger i december, januar og en del af februar. “Ja, det giver mening,” siger han så og folder hænderne, som han altid gør, når han søger et sted dybt i sig selv. “Jeg skal nok mærke efter.”

Da jeg går fra studiet, messer jeg “Gid han siger Ærø, gid han siger Ærø” og sætter mig så ved spisebordet foran det store vindue med Juno og tegner. Som timerne går, kan jeg mærke roen indfinde sig. Jeg stoler på Kristian, og der er en lethed forbundet med at have lagt ansvaret fra mig, så er det måske slet ikke så vigtigt, hvad vi gør. De andre børn kommer cyklende hjem fra skole, smider deres tasker i gangen og sætter sig omkring spisebordet for at få te og kage. Mens vandet koger, og børnene taler i munden på hinanden, kommer Kristian ind fra studiet. “Jeg har lukket ned for i dag,” siger han og krammer børnene på skift, inden han kommer hen og lægger armene om min talje. “Jeg har truffet en beslutning,” hvisker han i mit øre. “Når jeg mærker efter, er det klart, at vi skal hjem til Ærø.” Det føles, som om en klump is indeni smelter, en sten bliver til

sand, mine skuldre falder, jeg læner mig tilbage mod ham.
“Tak,” siger jeg.

Et par dage senere sidder Juno og jeg i sofaen og læser eventyret om Snehvid og Rosenrød, der bor dybt inde i en stor skov med deres mor. “Jeg vil også en dag bo helt inde i en skov,” erklærer Juno, uden for vinduet er dalen, og rundt om den er skoven, som jeg er kommet til at holde meget af. “Det kan jeg godt forstå,” siger jeg, “det har jeg også altid drømt om. Måske vi en dag skal have en lille hytte sådan et sted.” Jeg tager en dyb indånding og lukker min hånd om hendes, hendes hud er varm og blød. “Men først skal vi flytte hjem til Ærø, det har far og jeg besluttet.” Juno ser op på mig og dernæst ned i bogen, der ligger i hendes skød. “Endelig har I fattet det,” siger hun så.

DEL 4

aprendizaje de habilidades de trabajo en el
área de prácticas profesionales en la escuela.
Los egresados de la licenciatura en diseño
y desarrollo profesional tienen una amplia
variedad de trabajos profesionales y de
trabajo en las más variadas disciplinas.
También tienen una amplia gama de
posibilidades de desarrollo profesional en
el campo de las artes y las ciencias.
Los egresados de la licenciatura en diseño
y desarrollo profesional tienen una amplia
variedad de trabajos profesionales y de
trabajo en las más variadas disciplinas.
También tienen una amplia gama de
posibilidades de desarrollo profesional en
el campo de las artes y las ciencias.

2021, juli

Vi har været tilbage på Ærø i en måned, årets to familielejre er afholdt med succes, sommeren er ved at ebbe ud, men vi bader stadig dagligt, det er mig bydende nødvendigt at få mest muligt ud af det gyldne lave lys og den sprødhed, der blander sig med varmen. Vi har lynhurtigt slået rødder på øen igen, børnene er faldet ind i mønstre, de kender fra før, men er et år ældre og har oplevet flere omvæltninger, end det var min intention. Intet er forandret, og alligevel er alt nyt. At se Ærø med dette blik! At få denne ekstra chance! At indtage sit hjem på ny, føle sig som ubeskrevet i så velkendt et terræn.

Jeg bevæger mig som trækpapir gennem landskabet foran den lille gård, som vi troede, skulle være vores sommerhus, men nu er vores hjem. Englehøj. Jeg tager hver eneste krusning i kornet på markerne med mig, jeg er en lygte, jeg lyser af forventningsglæde, der er intet her, jeg

vil forandre, jeg er så lettet, så glad. Hjemme igen. Når vi sidder i køkkenet omkring det hvidmalede bord, som fulgte med huset, og ser ud ad vinduerne og på hinanden i vores nye hjem, føler jeg mig uendeligt heldig. Det er, som om vi blev reddet på målstregen.

Vi bor billigt og har et minimalt forbrug, mens Kristian stadig opbygger sin app, og jeg leder efter mig selv. Jeg tror, vi har mindre end næsten alle, vi kender, og langt mindre, end vi selv har prøvet før. Alt det, der kunne være dyrt, har vi valgt en hjemmebygget eller brugt version af, jeg har ikke længere overblik over, hvad andre bruger deres penge på, selv synes jeg ikke, at jeg mangler noget. Jeg kunne godt drømme om den økonomiske frihed til at tage mine børn på tur i en rummelig bil ned gennem Europa, overnatte skiftevis på små, skønne hoteller med udsigt over landsbyerne og intime pensionater i bjergene. Jeg kunne drømme om at lægge nyt tag på stalden, så vi kunne lave en entre og et badeværelse, men for nu lever vi med den iskolde indgang til vores hjem og brusekabinen i plastik, der er utæt og ligner noget fra en albansk campingplads. Aldrig har vi brugt så lidt, alligevel er der en frihed, en helt ubegribelig frihed, jeg er som svævende i livet, så lidt tyngde har jeg aldrig haft før. Jeg øver mig i ikke at gå i panik over alt det, der ikke fungerer i det her gamle hus, alt det, der helt oplagt ikke er den bedste løsning for os. Det faktum, at der ikke er børne-

værelser, at dørene ikke lukker tæt, at man skal vide, hvilke vinduer der tåler at blive åbnet, før man lufter ud. Alt er malet kridhvidt, og mange vægge har savsmuldstapet, køkkenet ligger i den forkerte ende af huset og er slidt ned og sort af os og fedt. Der er så meget, som tidligere udgaver af mig ville have haft nærmest umuligt ved at kapere, jeg ville have været desperat for at ændre det, ligge søvnløs og have hjertebanken, fordi vi ikke har råd eller overskud til at gøre noget ved det, men nu, nu tænker jeg, at det får vi styr på. At det sådan set er hyggeligt at sove i samme rum alle sammen på madrasser, som vi stiller langs væggene om dagen. Jeg tænker, at vi sagtens kan klare det, fordi det ved jeg, at vi kan.

2021, juli

Da jeg var barn, følte jeg mig altid forbundet til noget større end mig selv – hele tiden, og uden at tænke over det, var jeg forbundet med naturen, dyrene og de mennesker, jeg mødte på min vej. Uden den mindste tvivl mærkede jeg, hvordan alt og alle var brudstykker af en helhed, som jeg ikke kunne sætte ord på. Jeg mindes, at jeg kaldte det 'gud', fordi det var det eneste sprog, jeg blev givet. Jeg følte, at jeg

kunne afgøre en fodboldkamp ved at fokusere min energi i et punkt midt i panden og sende den som en laserstråle gennem tv-skærmen til spillerne, og jeg fik energien igen, når jeg sugede det orange lys fra solnedgangen til mig i mit vindue på mit børneværelse. Da jeg var i tyverne og boede i New York, fungerede regnestykket sådan, at jeg gik mange kilometer hver eneste dag med mine hovedtelefoner og lyttede til musik, mens jeg fik øjenkontakt med hundredvis af mennesker eller bevidst kiggede væk. Jeg fik energi af at være et blodlegeme i den enorme pulsåre af en by, det tankede mig op at se, høre, dufte, smage så meget og mærke de rytmiske stød under mine fødder, når *subwayen* susede forbi.

I dag er det i hverdagens små, trivielle handlinger, at forbindelsen til noget større finder mig. Det er i opvasken, som jeg stabler ved siden af den gamle porcelænsvask og arbejder mig igennem, mens jeg lytter til musik, eller når jeg hænger vasketøj i haven, smører madpakker, klipper knuder af den langhårede kat og lader pelstotterne flyve i vinden. Når katten efterfølgende ruller sig i solen, retter jeg mig op og ser, at lyset falder i lange striber på den vejrbidte, blåmalede kvist, og mærker, at alt er intet, og intet er alt. Følelsen af at være forbundet er den gave, jeg giver mig selv hver dag som tak for at bo på denne planet, hvor vi både har det frie valg og samtidig lærer mest, når livet også

gør ondt. Det er et komplekst regnestykke, og jeg har med tiden accepteret, at det tager mere end et liv at forstå. Og så dør vi.

Som barn fik jeg at vide, at der ikke var grund til at tro på noget som helst. Min far kaldte sig ateist, og min farmor kaldte han en hykler, når hun gik i kirke juleaften, han var vist den eneste i sin familie, der havde læst Biblen fra ende til anden. Da han selv blev voksen, fortalte han mine søskende og mig, at livet er, hvad man får, når man åbner sin hoveddør om morgenens. "Der er ingen højere mening, intet paradis, kun jord, hud og råddenskab. Vi er lavet af stjernestof, der bliver til planter, når vi dør." Han læste arkæologi for at forstå vores historie, men måske mest for at forstå sig selv. For mig var det et afsavn at måtte nøjes med naturvidenskaben, mine lærere talte om evolution og *big bang* og om tilfældigheder og sorte huller, de talte om dette ene liv og ingen skæbne, kun hårdt arbejde og held. I et forsøg på at skabe balance skrev jeg indimellem beskeder til Gud i en læderindbunden dagbog, som jeg gemte i min kommode, jeg så på skyerne, der spejlede sig i vandpytterne, og talte stjernerne gennem vinduet, mens jeg længtes efter mere, fordi solopgangen jo bare var jorden, der havde drejet endnu en gang om sin egen akse. Mens de fleste af mine jævnaldrende blev konfirmeret og tilbad Take That, Spice Girls, *Titanic*, øl, cigaretter og kys bag cykelskuret,

bekendte jeg mig til stilheden på mit værelse, hvor jeg tegnede og syede tøj og talte hemmeligt med min bedste veninde, og siden blev min religion de mænd, der begærede mig, og den by, der slugte mig, inden kræften ændrede alt i min familie, den spiste min bror og spyttede ham ud igen, den slog min far ihjel.

I dag er min religion kærligheden til Kristian, mit morderskab, vinden i poplerne langs marken, jeg tror på evigt liv, frihed og nærvær, og min tro er stærk, når jeg ser blikket i mine børns øjne, mens vi står i vandet om sommeren, og de råbende gentager efter mig: "JEG ER FRI! JEG ER ALTID ELSKET!" Den er også stærk, når jeg mærker barmhertighed mellem fremmede eller ved noget, der minder om et tilfælde, finder en bog i genbrugsen, der kaster lys på min vej. Jeg mærker livet intenst, når jeg hører musik, der løfter min sjæl, og i de øjeblikke, der vækker forundring, glæde eller melankoli. Jeg bekender mig til billedkunst, 80 procents chokolade, kærtegn og sort-hvide fotografier fra min barndom, jeg bekender mig til nyfalden sne og lyse nætter. Jeg føler mig forbundet med det alt sammen, jeg føler, at hver eneste af de elementer er hele universet og samtidig blot en gnist fra de 1.000 soles sol. Ligesom jeg er det: ubetydelig og uundværlig på samme tid.

2021, august

Børnene er begyndt i skole alle fire. Juno er snart seks år, og det er første gang, hun og jeg er adskilt fra hinanden hver dag, ligesom sine søskende har hun selv valgt at begynde i skole, og det er tydeligt, at hun trives i sin nye hverdag. Mange morgener tager jeg bussen sammen med børnene til Ærøskøbing og går de otte-ni kilometer hjem derfra, jeg tager ruten langs vandet.

Nogle dage bærer jeg på en smerte, som gør det nærmest umuligt at gå. Jeg synes, jeg kunne være sammen med mine børn i stedet for at gå her, jeg kunne være hjemmeskolemor, jeg kunne have holdt fast, have rummet mere, skyndt mig mindre. Jeg kunne, jeg kunne, men det lykkes ikke, og jeg er overbevist om, at jeg gjorde mit bedste, selv når det ikke var nok. Det er min erfaring, at følelser skal have plads for at finde vej, og derfor lader jeg dem folde sig ud og pakke sig sammen i deres utilregnelige liv, mens jeg går. Nogle gange krymper følelserne mig rent fysisk, så må jeg stoppe på en sti og læne mine hænder mod knæene, smerten sidder i solar plexus. Andre gange retter jeg mig ud og lader stoltheden vokse langs min rygrad, når jeg tænker på alt det, vi har oplevet sammen, min familie og jeg, alle de valg, vi har truffet. Der er: følelsen af at have

sluppet mine børn lige nu. Der er: følelsen af at have gjort mit bedste.

2021, september

I årene, hvor vi hjemmeskolede og hjemmepassede, smed vi vækkeurene væk og vågnede af os selv, og som tiden gik, slappede børnene mere af og begyndte at sove længere om morgen, særligt i de mørke måneder. Nu ringer alarmen hver morgen mandag til fredag, Kristian er oppe før os andre og koger vand på elkedlen i entreen, så lyden ikke generer dem, der sover endnu. Jeg står op og lader børnene sove 15 minutter længere, de skal kun tage tøj på og spise lidt morgenmad, inden vi skal hen til bussen, og jeg håber altid, at de når at vågne af sig selv, jeg tror ikke, det er sundt for børn, eller for den sags skyld voksne, at blive vækket.

I aftes havde vi huset fuldt af venner, der er på besøg fra USA, timerne var kompakte af samvær, derfor lavede jeg ikke madpakker, inden jeg gik i seng, og nu stiller jeg hurtigt madkasserne ved siden af hinanden og henter de to pålægskurve i køleskabet: den med ost, pesto og hummus, og den med leverpostej og spegepølse. Jeg tager tomater og agurker i grøntsagsskuffen, halverer fire boller, som er bagt

med squash fra haven, mine hænder arbejder hurtigt, jeg lytter til musik imens, fordeler maden, sætter låg på madkasserne, stiller dem til side. Imens vækker Kristian børnenne, og da jeg sætter havregrød over, kalder Juno på mig fra sin seng, Ilja sidder ved spisebordet i underbukser og læser en tegneserie, Storm er i bad, og Live kommer ned fra sit værelse og står foran os med sit bølgende hår og sine brune øjne. Der er en parathed i hendes blik, som jeg kender fra mig selv, hun er så vågen om dagen, at hun har brug for mere søvn end de fleste om natten. Det er ved at være lyst udenfor, fra køkkenet kan vi se solens stråler kaste sig som guldstøv på markerne. Jeg konstaterer, at vi har tid til at gå til bussen i stedet for at køre, det er de bedste morgener, jeg ved. Børnene er som vinger ud fra min krop, mens vi går, vi holder i hånd og skimter kirketårnet over bakken. Da vi, en halv time senere, har sagt farvel foran skolen i Ærøskøbing, drejer jeg om og går hjemad.

Mine mange traveture langs kysten har gjort noget ved mit perspektiv, jeg bemærker, at mine følelser om vores nye hverdag er begyndt at ændre form, min opmærksomhed har gjort ved dem, hvad lyset altid gør ved skyggen, og efterhånden trækker jeg vejret frit, mens jeg går. Der bliver plads til andre overvejelser: Måske det ikke er vigtigt, om man går i skole eller ej, men nærmere, hvilken energi man

bliver mødt med både derhjemme og i skolen? Måske det ikke er vigtigt, om jeg sidder ved computeren eller har bagt boller til børnene, når de kommer hjem, men nærmere, om jeg ser dem i øjnene og tager mig tid til at lytte? Måske det ikke er vigtigt, om man går ned med stress eller dyrker yoga otte timer om ugen, om man spiser kød eller bønner, måske det er summen af det hele – *det er altid summen af det hele* – måske det vigtigste i sidste ende er, at vi griner, når noget er sjovt, og græder, når det gør ondt, måske det eneste, der betyder noget, er de øjne, vi ser det hele med.

Jeg er nået til det sted, hvor stien hører op, og bukker mig for at komme under et elhegn. Jeg støtter min hånd mod den fugtige jord og fortsætter ud på den næste mark. Herfra er det op over bakkerne og gennem en lille lavning, inden jeg kommer til grusvejen, der tager mig til stranden. En ny tanke: Det er vigtigt, at vi tager stilling! Der er en pris ved at træde sin egen sti, men den er langt mindre end prisen, man betaler for at undertrykke sine drømme og gentage det, der er gjort 1.000 gange før, hvis det føles forkert. Det er et paradoks, men jeg er nødt til at placere mig i det: Jeg kan ikke planlægge en skid. Livet tager, hvad det vil, og giver mig det tilbage, som jeg er kommet for at få, om jeg føler mig klar eller ej. Derfor er jeg nødt til at turde tage ansvar for mig selv og stræbe efter det liv, jeg helst vil leve, også selvom jeg risikerer, at en hjemmefødsel

bliver til et kejsersnit med epidural, eller hjemmeskolelivet ender med en flok børn på en metaltræt folkeskole. Jeg ved to ting: Livet overrasker mig igen og igen, og det giver altid mest mening, når jeg træffer bevidste valg.

Jeg ser ud over markerne og havet for enden af dem, det kølige blå trækker i mig, jeg overvejer, om jeg skal svømme en tur og tørre i solen. Jeg tænker: Jo ældre, jeg bliver, jo større er mit blik på verden, men jo mindre vælger jeg samtidig at tage ind. Når jeg ser solen nu, ved jeg, at om lidt trækker den bort, vinteren kommer tilbage, og knap er jeg indhyllet i kulde og mørke, før foråret afbryder den indadvendte dans. Tiden rejser med stigende hast, og imens ser jeg de mindste ting, en snegl, der bevæger sig tålmodigt over stien, hvor jeg går, eller omridset af Kristian, når han trækker gulerødder op af jorden, de velkendte bevægelser, der føles som en forlængelse af mig selv. Jeg ved, at jeg er blevet mindre hård med årene, men jeg er taknemmelig for de kanter og den kompromisløshed, der har været med mig. Måske jeg har accepteret, at jeg i denne omgang ikke får at skabe det, jeg drømte om. Alligevel er jeg glad, indimellem sågar lykkelig. Da jeg når vandet, trækker jeg hurtigt mit tøj af og tripper ud i de første centimeter hav, derefter løber jeg, kaster mig, svømmer et par tag og løber op igen. Når jeg gransker mig selv indefra, kan jeg se, at jeg er stærkere nu, end jeg har været før, men jeg er også min-

dre sikker på noget som helst. Jeg husker alle årene, som var det i går, hver eneste dag er stadig den vigtigste i mit liv.

Hvis min inderside glimtvist viser sig på ydersiden, er jeg nået langt.

2021, oktober

Kristian og jeg har besluttet, at jeg ikke skal arbejde i min virksomhed i et stykke tid. Ingen kurser, retreats eller foredrag og faktisk heller ingen aktivitet på Instagram, for det er, som om alt, jeg kan, er at være her. Vi aftaler, at jeg i stedet er projektleder for håndværkerne, der er i gang med at få Englehøj gjort til vores. Jeg vælger farver og maler sammen med mine veninder, tager imod børnene, når de kommer hjem, øver mig i at være langsommere, at eksperimentere med at ligge på sofaen og stirre op i loftet, jeg kæmper stadig for at finde ind i den nye rytme, nu hvor alle fire børn går i skole, og jeg ikke længere er mor på fuld tid. Det går op for mig, at jo mere, jeg ærer mig selv og mine behov, jo mindre når jeg. Det er en frygtindgydende erkendelse i et samfund, der frem for alt hylder produktivitet, udholdenhed og vækst. Hvem er jeg, hvis jeg ikke længere først og fremmest ofrer mig for vores vedtagne 'fælles

bedste' i form af mine arbejdstimer uden for hjemmet, mit ubetalte arbejde i hjemmet og min velvilje til altid at skubbe mine egne behov til side for alle andres? Hvem er jeg, hvis jeg ser Netflix i stedet for at bage kage til skolens sommerfest? Hvem er jeg, hvis jeg fylder mit eget bæger, før jeg fylder alle andres, hvis jeg går i bad og gør mig klar, inden jeg hjælper min familie, når vi skal ud af huset? Hvem er jeg, hvis jeg går en tur hver morgen og på den måde bruger flere hundrede timer på at gå tur hvert år? Hvis jeg ikke først og fremmest drømmer om at 'nå noget', men i stedet blot er, uden travlhed, effektivitet eller behov for at imponere? Fordi jeg er tiltagende til stede i suet, bliver jeg også mindre effektiv, det slår mig, at ofte er produktivitet det modsatte af nærvær, og travlheden er en distraktion fra vores indre liv.

Da jeg efter nogle måneder i en puppe af stilhed begynder at skrive igen, synes jeg til gengæld, at det, jeg producerer, er bedre. Så kan jeg da godt skrive lidt hurtigere, stable et produkt på benene og sælge det, tænker jeg, men jeg opdager, at når jeg er produktiv for produktivitetens skyld, så afbryder jeg løbende kontakten til mig selv og bliver mere flyvsk, får flere materielle behov og bliver irriterabel. Jeg tænker: Så enkelt er det åbenbart, så konkret viser det sig for mig nu.

Jeg tænker: Hvis vi som frie mennesker vil have magten tilbage, må vi tage tiden tilbage først.

2021, december

“Når jeg bliver voksen, vil jeg bo i Bulderby,” siger Juno på seks. Hun sidder i sofaen med et uldtæppe om sig, hun har lidt feber, og vi har læst bøger i den seneste times tid. Jeg bliver både sorgmodig, desperat og glad over hendes ord, alting ligesom eksploderer inden i mig. Jeg er lykkedes med det! Hun drømmer om Bulderby! Jeg er samtidig mislykkesmed med at give hende Bulderby.

“Det forstår jeg,” siger jeg og kan ikke lade være med at tilføje: “Ærø er det mest bulderbyske, jeg kunne finde, men jeg ved godt, hvad det er, du savner.”

Jeg savner det også, tiden er løbet fra det, vi længes efter. Sådan én som jeg kan godt drømme om, at magtstrukturerne blev væltet omkuld, og alle vores vaner nulstillet. Jeg kunne godt ønske mig, at det gjorde lidt ondt for en stund, at vi snart forstod, hvor meget vi har, og hvor lidt vi skal bruge. Bare så vi i det mindste kunne mærke efter, hvad vi egentlig vil med vores liv – vores liv, hvorfor taler vi ikke hele tiden om det? Hvorfor er den vibrerende og

knuselskelige kerne i ethvert menneske ikke objekt for vores udvekslinger, hvorfor taler vi om renter og rande under øjnene, mens tiden flyver forbi? Hvordan kan det være, at nyhederne ikke bruger deres energi på at portrættere mennesker med vidt forskellige måder at leve på, vidt forskellige drømme og livssyn?

Selv Astrid Lindgren må have savnet det, hun skrev jo om en tid, der var svundet siden hendes barndom. Hun sad i sin lejlighed i Stockholm og hørte sporvogne blive til busser og børnefamilierne få stadig mere travlt, mens breve blev afløst af telefoner på gaderne under hende. Men hun drømte sig tilbage til dengang, hvor Madicken og Lisabet gik hele den lange vej fra Junibakken til Æblegården på den frosne å? Det gør jeg. Jeg vil have lange, strabadserende og iskolde vintre med sne, kakkelovne og luftige boller, og jeg vil have, at vi er nødt til at få tiden til at gå uden distraktioner. Jeg ønsker faktisk, at der skal være noget på spil, måske kommer man galt af sted, måske skal vi være der for hinanden, måske er vi nødt til at give en hånd! Hvad med at åbne døren og se på alle mulighederne derude? Kan man anlægge en grøntsagshave på den samme tid, som man bruger på Instagram? Er der nogen, der har lyst til at lave et puslespil eller læse den samme bog tre gange i træk, fordi den er så god, men fandeme også fordi: Hvad ellers?

Jeg savner det.

Jeg vil også bo i Bulderby, når jeg bliver voksen.

Jeg gør, hvad jeg kan.

I weekenden henter Juno æg ved naboen, og hvis ikke hun har nok, går hun til den anden ende af vejen og henter æg der i stedet. Om sommeren er vi på stranden mange gange hver dag, og børnene har en saftevandsbod, og jeg er ligeglads med myndighedernes krav, jeg bager cookies og muffins på livet løs, og de små søstre fra gården over for ekspederer kunder fra hele verden uden en trævl på kroppen. Intet kan følde mig, det gør mig så lykkelig, hvad mere vil du, hjerte mit, hvad mere? Tjo, jeg savner liv og fællesskab i hverdagen: Hvor er børnene – og deres forældre? Som barn legede mine søskende og jeg dåseskjul med alle naboungerne hver aften både forår og sommer. Når vi havde spist, mødtes vi ved den lille elboks foran Åse og Eriks hus og gemte os bag syrenbuske i forhaverne, ved cykelskurene på det fælles areal eller under havestole med maven mod det fugtige græs, efter at duggen var faldet. Vores øjne mærkede ikke mørket, der sænkede sig, og intet ud over vores forældres stemmer kunne drive os ind. Og kalde, det kunne vores forældre, men ikke før de havde siddet på hinandens trappesten og delt en flaske vin eller øl, der var helt klart for meget alkohol, men der var også fællesskab og en følelse af at høre til, når jeg lidt for sent kravlede under den kølige dyne og faldt i søvn på ingen tid.

Jeg tænker på Bulderby, som slet ikke ville eksistere, hvis begge forældre altid var på arbejde, og børnene gik i SFO til klokken 16. Hvad ville Bulderby være, hvis Lisa, Bosse, Lasse og de andre sad med bøjede nakker over deres mobiltelefoner hele eftermiddagen, hvis de ikke legede skibbrudne på skomagerens ø om sommeren, men derimod rejste væk for at komme på afstand af hverdagen? Hvem ville så gå til købmanden efter brystsukker, hyppe kartofler eller grave huler i høet på en regnvejrsdag?

Jeg savner det nærvær, som man er tvunget til at skabe, når alting ikke bare er lige dér foran en. Omtanke, nøjsomhed, et sår, der skal renses, og rødbeder i sylteglas. Tænk, hvor smukt samfundet kunne blive, hvis vi kombinerede vores teknologiske færdigheder med gamle håndværk og medmenneskelighed. Tænk, hvis vi forstod, at det, vi hele tiden halser efter, alt sammen findes indeni og lige omkring os allerede, og at intet af det, vi måler succes på i vores kultur, kan komme med os videre, når vi en dag skal herfra.

2022, februar

Jeg er i København for at høre min veninde spille en koncert og holde et møde om et muligt samarbejde. Det er sidst på eftermiddagen, da jeg kommer ud fra et kontor tæt på Købmagergade. Der er tæt af mennesker, særligt bemærker jeg de mange kvinder og mænd på min egen alder i hastige bevægelser, jeg sætter selv tempoet op. Der ulmer en jagende tilstand under vores fodder, jeg mærker det også, som om vi reelt kun kan komme for sent, som om ingen af os har tid til at nå det hele, som om 'det hele' i sig selv er en umulig størrelse, det er at gabe over for meget, det er dyrt tøj, flot hår og slanke, stærke kroppe, det er et godt job og penge nok, og *penge nok* er et begreb, der spænder uendeligt vidt, og vi er dømt til at mislykkes, alle os, der går her, det mærker jeg. Jeg synes pludselig ikke, jeg går så hurtigt, som jeg burde, jeg synes, at mit hår er kikset, det bliver stort set aldrig klippet, og mit tøj ... Tænk, hvis de vidste, hvordan jeg bor, at der er fugt i vinduerne i vores entre og blå slanger, der hænger ned fra loftet i køkkenet, fordi vi ikke har råd til at betale en tømrer for at komme og dække dem ind. Mange af de voksne, der ser ud til at være på alder med mig, har barnesæder foran eller bag på deres cykler, og sæderne er endnu tomme, klokken nærmer sig 16:30. Jeg tror, jeg ved, hvad det er for en umulig ligning,

de cykler imod, jeg synes, jeg kan se i deres blikke, at som de cykler der, har de ikke tid til at mærke efter, de har ganske enkelt ikke tid til at spørge sig selv, om det er sådan, de ønsker, det skal være.

Den følelse kender jeg, jeg har lovet mig selv aldrig at glemme den: følelsen af at have så travlt, at jeg intet når.

2022, maj

“Noget af neglen er faldet af, det meste af den er væk, måske ligger min negl på fliserne, åh! Jeg får altid skrammer!” Juno på seks sidder med sin veninde på bagsædet af bilen, og hendes veninde har skrabet sin ene tå mod asfalten, da de løb uden sko på legepladsen ved Marstal Havn. “Du er også en vild pige,” konstaterer Juno, der selv er plættet af sårskorper. “Det er bare godt!”

Det er en torsdag midt i maj, men vejret er mere som i juli, det er stillestående, varmt og tørt. I nat var der op mod 19 grader, og visov nøgne under tynde silkedyner med vinduerne åbne i alle værelser. Jeg har hentet de to piger efter skole, og nu sidder de med is om munden og sludrer om det, de har oplevet i dag, jeg smiler til dem i bakspejlet og tænker, at jeg ikke kender nogen voksne med samme

integritet som de børn, der møder mig i mit eget hjem og ude i verden. De er som vibrerende antenner sendt fra en fjern galakse med det formål at sønderrive alt, der skaber ubalance, og fylde kærlighed i alt på deres vej, koste, hvad det vil. Der er intet, jeg ønsker mere end at værne om deres autenticitet, og der er intet, der er sværere i vores kultur, hvor den stærkeste bevægelse fra fødsel til død er bevægelsen væk fra vores natur og ind i kulturen, der er så altover-skyggende, at vi ikke engang ser den.

Jeg kører roligt hjemad, der er ingenting, vi skal nå, jeg har én hånd på rattet og den anden gennem det åbne vindue, vinden deler sig mellem mine fingre. Jeg ved, hvor godt det er for min sjæl at opdage fårene på marken og dvæle ved påskeliljerne, der står i store klynger langs landevejen. Vi kører ned mod det store sving mellem Marstal og Ærøskøbing, hvor vandet lyser turkist mod os, og jeg mærker en nærmest fysisk tilfredshed skylle ud i hele min krop, pigerne taler om en dreng fra deres klasse, der har fået en hundehvalp, vandet blinker, luften er varm, stemmerne slår smæld.

2022, maj

Min far sagde, at jeg skulle gøre oprør. Han var selv rebel som ung, og til sin død i en alder af 53 år var han vred på systemet og frustreret over sine medmennesker. Jeg tror, han blev syg, fordi han ikke gjorde andet end at brokke sig over det. Men som barn var han modig, det ved jeg fra de historier, han nogle gange fortalte mine søskende og mig. "Jeg gik i 3. klasse, da vi skulle lave en opgave om at arbejde," fortalte han. "Vores lærer bad os nævne nogle sæsonjobs, og der var én, der rakte hånden op og sagde 'jordbærplukker', en anden sagde 'tækkemand', og så var der jo gartneren og landmanden, men det var mig, der kom med, syntes jeg selv, det mest geniale svar: 'julemand!' Min lærer blev så fornærmet, at han sendte mig uden for døren." Den historie grinede vi af, men der var en fælles smerte i det grin: følelsen af, at min far var misforstået og ikke blev set med kærlige øjne for det idérike, kreative menneske, han var.

Når jeg fik kritik for en opgave, jeg havde afleveret i min skoletid, lagde min far ikke skjul på, at han syntes, lærerne var nogle fjolser, også når jeg i retrospekt ganske enkelt ikke havde gjort mit bedste, sådan var det også, den gang min søster skulle skrive en stil om tidsfordriv, og han opfordrende sagde til hende: "Tegn pindemænd i dit stilehæfte" for så at blive vred, da hun gjorde det og fik en där-

lig karakter. Han fortalte med lige dele indignation og fryd om dengang, han til sin skriftlige prøve i 9. klasse havde analyseret et digt af Frank Jæger. Det var noget med røgen, der steg op af en skorsten i digtet, min far tog den meget bogstaveligt, mens læreren tillagde røgen større betydning og dumpede min far. I sommerferien fattede min far pen og papir og skrev til forfatteren, som snart besvarede hans brev: Frank Jæger erkærede sig enig i min fars analyse, men understregede, at ingen har patent på sandheden, hverken digteren, eleven eller læreren. Det brev tog min far med på første skoledag efter ferien, og han havde det endnu, da han mange år senere var blevet far til mig.

Jeg forstod tidligt, at det, der er 'rigtigt', 'godt' og 'moralsk' i et samfund, ikke er endegyldige sandheder, men derimod subjektive og kulturelt betingede normer, der ofte for længst har overskredet deres udløbsdato. At vurdere seksualitet, familieform, kropstype eller noget som helst andet ud fra et sæt kollektive normer er i bedste fald misforstået omsorg, men langt oftere et udtryk for, at samfundets hyrdehunde forsøger at holde os på plads, så vi ikke finder på at træffe ukonventionelle valg og leve alternative liv. Den slags kan nemlig både være uforudsigelige og koste dyrt i statskassen. Det er min oplevelse, at jeg har kunnet sige fra over for arbitrære forventninger og til over for min mavefornemmelse, fordi jeg som barn lærte at være på vagt, når

nogen bruger argumenter såsom ”sådan har vi altid gjort” eller ”det bør man”. Det er givetvis derfor, min livsbane ser noget ujævn ud, når jeg ser tilbage over årene, men jeg opdager også, at det ofte har været i de skarpeste sving, at jeg har fundet mig selv og samlet de erfaringer, der har åbnet nye døre. Derfor er det vigtigt for mig, at mine børn ikke tager andres sandheder til sig uden at mærke grundigt efter. Jeg vil hellere se dem skuffe alle omkring sig, end jeg vil se dem træde væk fra deres sti og i sidste ende skuffe sig selv. Jeg vil hellere se dem være autentiske og skabe uro, frustration og afmagt i de systemer, de forventes at indgå i, end jeg vil se dem dysse ned for det, der bobler indeni. Vi forældre bliver let forført til at tro, at vores børn skal være glade hele tiden, fordi vi er sovset ind i en kultur, der har lært os at sætte flueben, og det har vi så travlt med, at vi glemmer, at livet indimellem skal være genstridigt og gøre ondt, at vores børn gerne må være fulde af oprør og klovneri, tvivl og uforudsigelighed. Hvem ville vi i øvrigt selv være i dag uden vores dyrtkøbte livserfaringer?

Det er, som om meget af det, der før i tiden ganske enkelt var en del af livet, nu er blevet ubelejlige. Vitterligt intet er, som dengang vi var nye og prøvende på jorden, dengang vi lærte gennem erfaringer og blev klogere hver eneste dag, fordi der ikke var nogen anden vej. Men nu, nu lever vi i en tid, hvor polerne smelter, og forbruget er

blindt, og det eneste, der stopper os, er den vilde inflation. Der er så meget, vi skal leve op til, at fejl kun er velkomne i teorien, og hurtigt erfarer vi, at vores værdi som mennesker fastsættes ud fra vores målbare bidrag til verden: arbejdstimer, skatteydeler og evnen til at klappe hælene sammen, munden i og følge trop. I et præstationssamfund er målet altid at præstere, hvile er til for at samle kræfter til næste træk, og vores børn skal ikke mangle noget, men vi glemmer at se, at det eneste, de har brug for, er det, intet væsen kan klare sig uden, nemlig kærlighed. Og kærlighed er tid, men vi skynder os videre for at tjene penge til nye ridestøvler, skiferier og iPads.

Min far sad i sin gyngestol, da jeg var barn, han sad og læste om arkæologi, for han fandt trøst i at blive klogere på de oldgamle sten, der ligger gemt langt under det kortklipede græs i villakvarterne, og jeg begynder at se hvorfor: Vi kan kun leve vores eget liv og ikke en kopi af mange andres, hvis vi forstår, at vi hverken er de første eller sidste til at trække vejret her. Først når vi forstår, at vi kun er en flygning på jord, at vi hver især kun har lige præcis denne korte og magiske tid til rådighed, kan vi træffe de valg, vi aldrig kommer til at fortryde.

2022, maj

Det er en eftermiddag i det sene forår, og jeg kan mærke regnen under mine fødder blot ved at se den falde udenfor, dråber så store som fingerbøl rammer vinduet i køkkenet, hvor jeg står. Jeg kan høre mine to mellemste komme gående fra skolebussen, de har så meget på hjerte, at de nærmest råber til hinanden, jeg kniber øjnene sammen for at se, om børnene kan anes mellem vandet, der løber over glasset.

“I må ikke bebrejde dem deres begejstring,” siger jeg igen og igen til lærerne, når vi sidder til møder, hvor vi skal tale om mine børns forstyrrende adfærd, der i virkeligheden er utæmmet natur, der i virkeligheden blot er en menneskelighed, som ikke kan presses ind i de rammer, samfundet har sat op, uden at den i samme bevægelse går i stykker. Himlen er en vældig blågrå åbning over deres hoveder, solen bryder igennem, i det øjeblik de kommer over bakken, jeg kan se dem læne sig op ad hinanden, så meget griner de, før de går videre, drivvåde. De ved ikke, at jeg står her, teen damper fra koppen under min hage, jeg trækker den varme luft dybt ind, og nu går børnene ind på gårdspladsen, lyden af grus, der knaser, snart bliver døren revet op, og børnene råber efter mig: “Mor! ... Moaar!”

Stilhed afløses af kaos, min krop mærker overgangen, det føles som et voldsomt skift. Jeg har fået større respekt for overgangene, tillader mig selv at lade det tage et øjeblik og finder så mine børn, roder dem i håret og spørger til deres dag.

Min veninde sagde engang til mig, at det kun er sjovt at lege gemmeleg, hvis der er nogen, der leder efter dig.

2022, maj

Den værste følelse, jeg kender, er, når jeg presser mine børn til at ændre deres adfærd, fordi jeg vil have, at de skal passe ind, så noget bliver nemmere for mig, og de så gør det. Jeg ser, at de slipper en autentisk flig af sig selv for at efterkomme mit ønske, som er i modstrid med både deres natur og mine værdier, og med det samme mærker jeg, at det, som jeg har presset dem til, har erstattet den frihed og vildskab, der er deres væsen i ren, udestilleret form. I løbet af et splitsekund har jeg tilsat noget ligegyldigt, jeg har udvandet dem og måske undertrykt deres integritet, fordi jeg ville have, at de skulle passe ind. Det er den værste følelse, jeg kender.

2022, maj

De fleste dage bevæger jeg mig i mine vante cirkler og lader nogle ganske små ting fyldet hele. Jeg går fra Englehøj op i bakkerne, langs marker, der skifter farve året rundt, ser, at himlen og havet taler sammen, og at regnen indimellem forbinder de to. Jeg går og fokuserer på den lille plet i verden, som er blevet min, og forsøger at tage skyklapper på over for alt, der larmer på den anden side, hvor meget af det, som mange opfatter som 'helt almindeligt', for mig virker radikalt. Jeg oplever det som radikalt, at vi køber ting, der ikke gør os glade, med penge, som vi betaler for med vores liv. Jeg oplever det som radikalt, at vi uden tøven afleverer vores babyer til fremmede hænder i daginstitutioner, der er dokumenteret underbemandede, fordi vi har fået at vide, at det ikke kan være anderledes. Jeg oplever det som radikalt, at vi overgiver størstedelen af vores børns barndom og uddannelse til et skolesystem, der mere og mere minder om det arbejdsliv, vi voksne klager over, fordi vi savner mening og livskvalitet. Jeg oplever det som radikalt, at vi accepterer en hverdag for både os selv og vores børn, hvor vi har glemt, hvad vi brænder for, og mistet forbindelsen til, hvorfor vi er her på jorden. Ting og identitet stjæler vores tid, og dét selvom vi jo godt ved, at når vi en dag ligger på dødslejet og tænker over de år, vi fik, så er det ikke

tingene, vi vil mindes med glæde, men derimod dem, vi fik lov til at elske og følges med.

2022, maj

Jeg har det bedre i livet nu, end jeg har haft længe, og jeg tror, det er, fordi mine børn er blevet ældre. Jeg er ikke længere spidsbelastet, jeg er ude over at skulle tage stilling til, om de skal gå i vuggestue eller ej, mine børn er langt mere selvkørende, jeg har ikke samme presserende behov for det fællesskab, som alligevel ikke var der, da jeg manglede det mest. Nu nyder jeg at være alene med dem, når Kristian er væk, og min hverdag balancerer på den rigtige side af grænsen til den velkendte ensomhed og fortvivlelse, fordi jeg får søvn om natten. Mine børn kan gå og cykle, tale og børste tænder, de kan sågar tage bussen og lave morgenmad til sig selv. Alt sammen kvaliteter, som jeg har lært at se som en forudsætning for et mere mageligt liv i et samfund, hvor der ikke er plads til hverken børn eller hele voksne.

Hvis man kan tale om en evne, som vi sigter efter i vores kultur, må det være 'uafhængighed'. Børnehavebørnene skal kunne tage sko på, og skolebørnene gå på toilettet, og voksne skal også helst kunne alt i livet selv. Derfor føltes

det så strabadserende for mig, livet, da mine børn var mindre: Det var ikke muligt for mig at folde mine drømme ud og tage ansvar for børnenes liv uden at få en hjælp, der ikke fandtes. Jeg var klar til at æde de økonomiske konsekvenser af at vælge en anderledes vej, jeg var klar til at møde modstand, men jeg var ikke forberedt på at løfte opgaven uden støtte. Derfor lykkedes det ikke. Jeg ledte efter en landsby, jeg søgte desperat efter nogen at dele opgaven med, men vores samfund er ikke indrettet til næstekærlighed eller nærvær, det er centraliseret og bygget op omkring vækst. Det er derfor, vi afleverer vores børn til mennesker, de ikke kender, det er derfor, vi tror på, at når de rige bliver rigere, vil det dryppe på de fattige, det er derfor, vi slår hælene sammen, når vi får besked på at holde afstand. For hvem skal vi vende os imod, hvis vi beslutter at gøre oprør?

2022, juni

Jeg ligger på den madras, vi kalder KristianS og min seng, men som egentlig er alles. Den ligger på gulvet af det værelse, der er så lille, at ingen af børnene vil have det, så det er vores, indtil vi en dag får råd til at renovere en del af stallen og lave et soveværelse der. Jeg tænker: Hvis jeg blot må

forblive så glad, som jeg er nu, så vil jeg ikke bede om mere, og jeg er godt klar over, at det i sig selv er en del at bede om, så jeg siger det med ydmyghed. Der er alle de mennesker, jeg elsker, der er vores dyr, gårdspladsen med brostenene langs soklen, pærepræerne, den gamle hønsegård, kirsebærtræet, bakkerne uden for vinduet. Øjeblikkene, hver eneste dag er der øjeblikke, der indrammer det hele som for få minutter siden, hvor Juno vågnede med et sæt, da jeg lagde mig ved siden af hende. Det var min veninde, der puttede hende tidligere i aftes, mens Kristian, Storm og jeg var i biografen, og Juno havde savnet mig, da hun faldt i søvn. Nu spurgte hun forsigtigt ud i mørket "Hvem ligger jeg ved siden af?" og da jeg svarede "Det er mig," kastede hun sig om min hals ogsov videre med ansigtet mod mit.

Her ligger jeg i natten mellem to af mine børn, over mig står vinduet på klem, jeg er afhængig af at se det mørkeblå blive sort, og det sorte blive brudt af månens sølvskær, der siden drukner i morgensolens lys. Intet af det kan nogentage fra mig. Jeg vender mit ansigt mod først det ene sovende ansigt og så det næste, tager en lille hånd og lægger den mod min kind, jeg tænker på, hvor velsignet jeg er at have tallerkener, som jeg holder af, at have kunst på væggene, tæpper på gulvene, vand i hanen. Jeg tænker på, hvor velsignet jeg er, at jeg ikke hver dag frygter for mit liv. Der er krig, og mange mister deres hjem, hvis ikke livet, hver og

én har de mistet privilegiet til at sige, at de har en stol, de er særligt glade for, eller måske: at de holder af hverdagen. Da jeg som teenager lidt forlegent drømte om at være bud-dhist, var det netop denne forståelse af livets flygtighed, der trak i mig: Det eneste, vi kan beholde, er oplevelserne, og det gør ondt, men det gør endnu mere godt.

2022, juni

Der er noget ved den måde, lyset falder igennem vinduet på. Det er ikke vigtigt for mig, om det er aftenlys eller morgenlys, blot er det vigtigt, at det vælter ind ad vinduerne og på væggene og gulvet, det er kontrasten mellem skyggen og lyskeglen og så støvet, der flimrer, der gør mig så glad. Jeg skriver på listen over det, jeg er taknemmelig for: "Lyset! Fuglesang! Duften!" I efteråret skrev jeg: "Lyset! Farverne! Spindelvæv i hækken og dug på marken!"

Udråbstegn bruger jeg ellers ikke mange af, men her gør jeg, fordi livet i form af lys hengiver sig overalt omkring mig, generøst fordeler det sig i kroge og på flader, lyset lander både på kopper med skår og lidt for gamle frugter, lyset dømmer ingen, men gør derimod skyggerne smukke. Det er det, der giver mig lyst til at larme af glæde: Når solen

skinner så klart, at selv skyggerne bliver tydeligere, så ved jeg, at det nok skal gå.

2022, juni

Børnene og jeg har været på stranden i flere timer, nu går vi hjem i badetøj med store håndklæder over skulderen, mine sandaler skyder sand ud til siden, når jeg sætter fodderne mod den varme, bløde asfalt. Luften flimrer, alt langs vejen er grønt eller gyldent, de gule marker minder mig om det, jeg for evigt vil længes efter; de dufter af gamle dage og af børnenes forgangne somre, og jeg ved, at snart er det slut, så bliver dagene kortere, børnene flytter hjemmefra, livet er en cyklus. Jeg holder fast i øjeblikket ved at fæstne blikket på mine to døtre, der kører på deres løbehjul mange meter foran mig, de hilser råbende på naboen, mens de trækker helt ud i siden, da han passerer i sin lille røde traktor. Christen vinker og åbner munden i et smil, i år fylder han 82, han er solbrun og iklädt blå overalls, og han var blandt de første, der holdt Juno, da hun blev født. Den slags minder har han mange af, jeg tror, de sidder i ham som små dioder.

Hjemme i haven træder jeg ud af min badedragt og lader den ligge i solen og tørre, inden jeg går nøgen gennem haven, ind imellem pæreretræet og den runde busk og forbi det lille piletræ, hvor der hænger en vindfløjte og spiller. Et øjeblik står jeg stille foran den åbne udsigt med horisonten, den er alt, jeg kan se, og ingen i hele verden kan se mig. Jeg taler med mig selv, mens jeg står der og tørrer i solen. "Hvor skønt," nærmest sukker jeg og trækker vejret dybt. Det er på grund af de bølgende bakker med de gyldne strå, de røde køer, der græsser et par meter fra mig, og himlen, der fortsætter for evigt, at jeg er så taknemmelig, men jeg er også taknemmelig for mig selv, det tillader jeg mig at mærke. Hvis ikke jeg havde haft modet til at følge min intuition, så levede vi ikke det her liv, så havde vi sandsynligvis haft travlt lige nu, og jeg tror ikke, at det hele ville have været så magisk, som jeg synes, det er i dette og mange andre øjeblikke.

Bag mig er køkkendøren, den står åben stort set hele sommeren, og jeg stiller mig på de kølige fliser indenfor, mens jeg danner mig et overblik over dagens opgaver og trækker en gammel T-shirt over hovedet og nogle tyndslidte shorts på mine ben. Så finder jeg børnene og spørger, om der er nogen, der vil hente æg, så vil jeg lave spejlæg til frokost.

2022, juni

Jeg hænger vasketøj på snoren i haven bag huset, jeg bruger de vejrbidte træklemmer til at sætte store, hvide lagner og utallige pudevår på snorene, der er spændt ud mellem to solide sjøler. Det, jeg kan høre, er: klokkefrører i vandhullet på marken foran naboenes gård, jeg kan høre dem kalde døgnet rundt i disse uger, denne rytmiske vibreren, der kun overdøves af køerne, som indimellem brøler ud i natten. Tøjklemmerne har samme grå farve som cedertræ, solen skinner fra den klare blå himmel, og jeg ser det tyndslidte sengetøj bevæge sig i vinden. I dag er perfekt til at tørre tøj, og selvom jeg sætter en ære i ikke at vaske ofte eller ved høje grader, frydede det mig, da jeg her til morgen konstaterede, at det var på høje tid at vaske sengetøj, det ville næsten være synd at lade være på en dag som denne. Min krop kan lide at hænge vasketøj op, og min krop er klogere, end jeg har fået fortalt. Med solen i ansigtet og bare tær i græsset folder jeg de tørrede håndklæder fra strandturen i går og bærer dem ind i min favn.

2022, juni

Jeg tænker en del over, hvad man kan og ikke kan ændre ved. Jeg er optaget af de drømme, der brast, og det, der kom i stedet. Nu forstår jeg, at når kollektiverne i deres oprindelige form ikke overlevede i 70'erne, så er det ikke nødvendigvis, fordi de var en dårlig idé, eller deres kritik af kernefamilien var uberejligt, men derimod fordi det tager mere end én generation at skabe velfungerende alternativer til normen. Når man kaster alle skabeloner væk og indretter sit liv anderledes end flertallet, undgår man ikke at betale dummebøder i massevis, og man betaler med sit liv, der bliver objekt for langt mere kritik end den norm, der ellers koster dyrt på så mange planer. Når børn af 70'erne fortæller om de svigt, de var udsat for grundet deres forældres eksperimenterende livsstil, er det ikke ensbetydende med, at forsøget ikke havde gang på jord, det er blot et billede på, hvor svært det er at ramme plet i første hug. Kernefamilien er jo heller ikke en fuldtræffer. Med afsæt i mine egne oplevelser vil jeg sige dette: Min kritik af institutionerne har ikke ændret sig, men jeg har forstået, at det – for min familie – ikke behøver at betyde, at vi skal, eller er i stand til at, vælge dem fra. Mine børn ved, at livet kan leveres på mange måder, de forstår i deres celler betydningen af frie valg, af fordele og ulemper, og de er stadig de mest

besværlige elever i deres klasselokaler, hvilket ikke kun er en god ting, men bestemt heller ikke det modsatte. Oplevelser bliver først til erfaringer, når vi har taget os tid til at reflektere over dem, og jeg har lært at se min historie som netop en samling erfaringer, der alle har deres berettigelse, uanset hvor smertefulde eller kłodsede, uplanlagte eller overvældende de har været. Det er sådan, vi bliver klogere end dem, vi står på skuldrene af.

2022, juni

Vi er to uger inde i sommerferien, dagene glider over i hinanden, jeg har igen og igen købt nektariner, chokoladekiks og brikjuice og er kørt på stranden med en stor flok børn. Vi har spist aftensmad i haven, badet før sengetid, sovet lidt længere. Jeg har givet mig fuldstændig hen til samværet og udvasket de af mine egne behov, der rækker ud over symbiosen, så jeg har kunnet være i de utallige gøremål, i nærværet, i alt det, der gentager sig. Jeg mærker det ikke længere som en ensomhed, at det så ofte er mig, der siger: Jeg tager børnene med på stranden. Nu, hvor de er ældre, føles det nærmere som et privilegium, men som ugerne

går, bliver jeg alligevel træt, og jeg tager ikke de pauser, som jeg har lært, er gode for mig.

Men i dag har Kristian og jeg aftalt at dele timerne imellem os, så vi hver især kan nå lidt af vores eget arbejde, inden vi skal afholde to ugers familielejr for fjerde år i træk. Planen er, at jeg skal ned på biblioteket og skrive, når Kristian kommer tilbage fra et møde, men nu er jeg ved at bage med én af drengene og hans kammerat, pigerne leger på trampolinen, og jeg kan mærke, at det bliver svært for mig at gå midt i det hele. Både fordi jeg er æltet ind i dagen her, men også fordi det sidder så dybt i mig, at jeg bør byde ind. Kristians møde tager længere tid, end jeg havde regnet med, og da han endelig kommer glad ind ad døren, kan jeg næsten ikke se ham i øjnene. Børnene er løbet ud i haven, og han spørger med et smil, om jeg er klar til at tage af sted. "Det er lige meget, jeg bliver bare hjemme, nu hvor det alligevel er blevet så sent," siger jeg afværgende og ser den anden vej, jeg er så vred, at jeg enten sprænger i luften eller imploderer lige om lidt. "Mit møde tog præcis så lang tid, som jeg havde forventet," forsvarer han sig selv, "det kunne umuligt gøres hurtigere, og jeg ved ikke, hvorfor du regnede med andet, men du kan da sagtens nå at gå nu?" Jeg vrider en klud mellem mine hænder og smider den i vasekken, jeg har ikke ord for, hvorfor jeg er så vred, min hjerne

er en sump, jeg bliver ved med at synke i. Jeg går ind til mit skrivebord og pakker min computer i en rygsæk.

Kristian siger, at han sagtens kan overtage både bage-projektet og strandturen, alligevel er det umuligt for mig at gå uden at føle den splittelse, der er selve mit moderskab: Svigter jeg, hvis jeg forlader jer, og hvad er min værdi, hvis I kan klare jer uden mig? Jeg vender mig i døren, min stemme dirrer, jeg har tårer i øjnene: "Ved du hvad? Siden vi fik børn, har jeg haft langt mindre tid til mig selv, end du har. Jeg har prioriteret mig selv under dit arbejde og børnene. I hele mit liv er der ingen, der har taget mig på skødet og spurgt, hvad jeg har brug for, og selv du, der elsker mig så højt, ja, du glemmer at give mig det, jeg selv har så svært ved at tage: nemlig tid." Jeg står i hoveddøren med den ene fod i entreen og den anden på gårdspladsen og føler mig tåbelig med min rygsæk og hestehalen, der danser med mine bevægelser. Kristian er kommet ud til mig og ser på mig med et blik fuldt af omsorg. Jeg blinker tårer væk og skubber døren åben. "Jeg tror, at når man har giftet sig med én, der gerne venter og venter, så ender man med at tage lige præcis det, man vil have uden at tænke på, at der opstår en ubalance. Jeg ved, at det er mit eget ansvar at sige stop og tale om mine behov, det er bare så sindssygt svært, og det ved du godt." Jeg står helt stille og finder en pludselig ro i min krop, jeg ser ham direkte ind i øjnene: "Jeg er vokset

op med, at min mor overhovedet ikke kunne finde ud af at prioritere sig selv, og til sidst kunne hun ikke give mere til nogen. Nu er jeg snart 40, og jeg vil til at sige højt, hvad jeg har brug for: Jeg har brug for at vriste den følelse af tyngde og ansvar af mig, som generationer af kvinder har båret før mig. Jeg vil føle mig fri til at være god ved mig selv.”

Kristian træder tættere på, han siger, at han altid vil støtte mig, og at han altid har gjort sit bedste som far, og jeg ved, at han har ret. Men man kan godt gøre sit bedste, uden at det er godt nok. “Det ved jeg,” siger jeg blødt, men også træt. “Jeg kender ikke mange andre mænd, der er lige så opmærksomme og kærlige, som du er blevet, siden vi tog børnene ud af deres institutioner og besluttede at være mere ligeværdigt sammen med dem. Men i årene inden da gik jeg hver dag tidligt fra arbejde for at hente vores børn, og så arbejdede jeg igen, når desov. Hver aften var det mig, der sad med babyalarmen ved min side og blev afbrudt konstant.” Åh, jeg ville ønske, jeg kunne stoppe ordene, slippe det hele, lade det flyve væk, fordi der jo kun er nuet, og lige nu er alt så fint. Men i min krop sidder fortiden stadig, og jeg kigger på Kristian, der er helt stille, og taler videre. “Du lavede musik i fred og ro, mens jeg blev forstyrret hvert tredje minut.” Jeg ryster på hænderne, der er en følelse af skam flettet ind i min talestrøm, jeg ville så gerne bare give slip, men det er, som om ordene skal ud, hvis jeg til gen-

gæld skal være fri. "Det var mig, der stod for alt det praktiske omkring børnene, det er det på mange måder stadig: legeaftaler, fritidsaktiviteter, tøj, gaver, mails til skolen og så videre og så videre. Jeg ønsker virkelig ikke at straffe dig for, at det har været sådan, men det er først nu, jeg kan se de ubalancer, der har ædt sig ind på mig og som gør, at det lige nu er svært for mig at gå ud ad døren. Faktum er, at ét eller andet var alt for hårdt, jeg satte mig, som så mange andre kvinder før mig mellem to stole og svigtede både det ene og det andet og ikke mindst mig selv, og det vil jeg ikke længere."

Nu græder jeg, så det kan høres og ses, og Juno kommer ud til os, hun ser på mig, jeg står med min taske i hånden og ved ikke, hvilken vej jeg skal gå. "Du må ikke græde, mor," siger Juno fortvivlet, og jeg svarer, mens jeg rækker ud efter hende: "Jo, det må jeg gerne, jeg synes faktisk, jeg har grædt for lidt." Erkendelsen skyller ind over mig: Jeg har været på dybt vand så længe, at alt, jeg har kunnet gøre, var at padle. Ofte har det hele føltes som overlevelse, men nu kan jeg bunde, jeg trækker vejret rigtigt for første gang i årevæs, derfor græder jeg, derfor kan jeg pludselig sætte ord på alt det, der har gjort ondt. Kristian står lige foran mig og ser på mig med et blik, der rummer alt det, jeg lige har sagt, han lægger en hånd mod min kind, og jeg går ud ad døren, himlen er så lys, at det skærer i øjnene, grå, tynde

skyer glider over den, luften er lun. Da jeg er halvvejs over gårdspladsen, åbner Kristian døren bag mig og siger: "Maj, jeg elsker dig. Du har min fulde opbakning til at sætte dig hen og skrive så længe, du vil. Du skal være god ved dig selv hver dag."

2022, juni

Vi har spist morgenmad, tre af børnene er cyklet af sted til legeaftaler, og Ilja, Kristian og jeg er nu de eneste, der er hjemme, solen Skinner, blæsten er mild. Kristian og jeg beslutter at gå en tur, og vi vil have Ilja med, men han vil ikke, og da vi siger, at vi insisterer, bliver han så vred og frustreret, at han sparker til vasketøjskurven, der vælter, så tøjet falder ud på gulvet. Jeg siger højt: "Stop, Ilja!" Han ruller med øjnene og forvrænger sin stemme og gentager "Stoooop, Iljaaaa!", og jeg kan ikke lade være med at grine, og da jeg rækker hånden frem, tager han demonstrativt sin jakke og går ud ad den åbne hoveddør. Vi går bag om huset, Ilja slæber sin jakke over jorden, mens han slår til blomster og grene med en pind, men der går ikke mange minutter, før han indhenter os og begynder at tale. Det er som en dæmning, der er sprængt, nu fosser ordene ud, han har så

meget på hjerte, og Kristian og jeg smiler skjult til hinanden og lægger begge armene omkring vores søn. Jeg kysser hans hoved, mens vi går.

Vi bevæger os hen over marken, der former sig i bløde fald bag vores hjem, og Ilja taler om fodbold og om de store fodboldstjerner, som han har fulgt i mange år. "Ronaldo har 18 biler," siger han og forklarer, at Ronaldo har så mange penge, at han kan købe den by, han voksede op i. Vi går gennem stensætningerne, der i gud ved hvor mange år har adskilt den ene mark fra den anden, langs skellet vokser små, hårdføre buske formet af vinden. Jeg spørger Ilja: "Er det dit indtryk, at Ronaldo er glad?" "Ja, det er han!" svarer Ilja, "men han vil gerne kunne lave mere almindelige ting, og det kan han ikke, fordi alle kender ham, og fordi han har så travlt og har så mange penge."

"Det forstår jeg," svarer jeg. "Efterhånden er det sådan for mig, at alle de ting, jeg holder mest af, er gratis." Jeg siger ordene med en tyngde, der kommer bag på mig selv, jeg mærker, at det faktisk er sandt, at det ikke blot er noget, jeg finder på for at præge mit barn. "Som denne her tur med dig," tilføjer jeg.

"Men Ronaldo kan jo bare købe Ærø og så gå en tur lige her," siger Ilja, der har regnet ud, at Ronaldo har tjent 6.000 kroner, siden vi gik hjemmefra.

“Ja,” siger Kristian, “det er næsten umuligt at forstå, hvor rig han er, og penge kan helt sikkert købe mange ting. Men man kan ikke købe en ærlig samtale med sit barn.”

2022, juni

Storm er teenager nu, og hen over sommeren har jeg taget mig selv i at tænke: Det var så den barndom. Jeg har glædet mig lige så meget til, at mine børn blev store, som jeg har frygtet det. Jeg kan ikke tage æren for det vidunderligt fine menneske, han er i dag, men jeg kan takke mig selv for, at hele hans barndom ikke gled ud mellem fingrene på mig. Den anden aften, da jeg puttede ham, spurgte han: “Rykker dig og far egentlig stadig rundt mellem forskellige værelser og sover med de børn, der beder jer om det?” Han lå under den lyse dyne med sit blonde hår på puden og så på mig, gennem 1.000 universer har han og jeg rejst sammen. “Ja, det er vist lidt skørt,” svarede jeg med et lille smil, nærmest undskyldende. “Jeg synes, det må være dejligt, at der er så mange, der elsker en,” sagde han, og jeg blev glad og stolt.

2022, juni

“Jeg ringede til dig i går for at høre, hvor mange vi ville blive i dag.” Min bror ser først på mig og dernæst ud over de gæster, der er kommet for at fejre min 40-års fødselsdag. Der er flest naboer, enkelte venner, mine søskende med familier samt min mor og hendes mand. “Da vi talte sammen i sidste uge, sagde du, at det ville blive en intim fejring – bare den nærmeste familie – men jeg kender dig, så jeg måtte lige have seneste nyt.” Gæsterne griner, for vi er i hvert fald 35 mennesker på gårdspladsen. På borde i skyggen står hjemmelavede iskager, øl og saft, vi har hængt flagranker og vimpler i tagrenden, og børn og voksne er mætte af at spise boller med smør. “Da vi var børn, gik der et rygte på skolen om, at du havde hængt to drenge fra din parallelklasse op på knagerækken i deres kraver, fordi de drillede mig,” siger han og ser på mig med et stort smil. “På mange måder har du gjort mit liv nemmere, ikke mindst som voksen. Jeg ved for eksempel, at uanset hvad jeg finder på, så har du gjort noget, der er vildere, så det er sjældent mig, mor ryster på hovedet af.” Jeg ser på min bror, ham, der ikke kun overlevede, men rejste sig tifold efter et voldsomt kræftforløb. Jeg tænker på, at han er ét af de mennesker, der har haft størst indflydelse på, hvem jeg er i dag.

Min veninde og jeg henter en stak sanghæfter, og sammen synger vi *Livstræet*, *Joanna* og *Noget om helte*, børnene kan dem udenad, fordi vi synger dem hver dag på familielejrene, jeg står med armen om Lives skulder og synger højt, der er intet loft, jeg må gøre lige, hvad jeg vil. Jeg er fyldt 40 og behøver ikke spørge om lov, jeg gider ikke føle mig forkert eller for meget, for lidt eller for dum, jeg gider bare acceptere det, der er, og gøre mit bedste hver dag.

Senere går vi til stranden. Børn og voksne bevæger sig som en slange på den varme asfalt, til vi når havet, hvor mange hopper i det blå, blå hav. Storm tager sine kusiner med på paddleboardet, jeg løber ud og smider mig i vandet, og drivvåd omfavner jeg min søster, mens børnene hviner omkring os. Jeg ville dø lykkelig, hvis jeg døde i dette øjeblik, tænker jeg og lader mig falde bagover i vandet. Men jeg vil ikke herfra endnu.

Om aftenen, da kun min familie og bedste veninde er tilbage, sidder vi omkring det afskallede havebord og spiser spaghetti, og min mor rejser sig og ser ud over forsamlingen. "Jeg var 21, da jeg fik dig, og jeg er sikker på, at mine omgivelser var noget bekymrede for, hvordan det skulle gå. Kunne jeg klare det, ville jeg få en uddannelse, kunne jeg give dig det, du havde brug for? Det gik da meget godt, tænker jeg." Jeg ser på min mor med et smil, sommersolen kaster sit citrongule skær på roserne bag hende, hun siger:

"Du har truffet mange modige valg i dit liv, og du er ikke bange for at tage konsekvenserne af dine tanker og drømme. Det beundrer jeg, og jeg er for længst holdt op med at være bekymret. Jeg glæder mig bare til de næste mange år, vi skal dele, du og jeg. Tillykke med i dag, Maj." Vi råber hurra, snakker i munden på hinanden, jeg krammer min mor og hviler min kind mod hendes. Livet går i ring, og alle drømmer om at nå hele vejen rundt, inden det stopper. Vi sidder ved bordet, indtil børnene kommer ud i nattøj og spiller bordfodbold med bare fødder på gruset, mens solen går ned.

Det var mine tredivere, nu er de forbi, og på det seneste har jeg glædet mig til at fylde rundt igen. Et nyt årti, en helt ren side. Jeg pressede alt ud af de seneste ti år, nu vil jeg ikke presse på længere, nu vil jeg følge med i stedet, have tillid og tage imod.

Jeg lægger hovedet mod Kristians skulder. I morgen er en ny dag, og den kan blive rund, firkantet, ubekymret eller fuld af tvivl, den vil rumme kortslutninger og nye indsigter, hvad end jeg vil det eller ej. Men jeg tror, jeg har lært nu, at jeg altid er, hvor jeg skal være, om dagen så er lys, mørk eller midt imellem. Lige nu er jeg her, og frørerne larmer i søen, luften bliver køligere, det eneste, jeg har, er øjeblikket, og det vil jeg ikke bytte for noget.

TAK

Tak, Kristian, for at dele endnu et liv med mig.

Tak, Storm, Ilja, Live og Juno, for at åbne mine øjne igen og igen. Jeg håber, at I til enhver tid vil skuffe mig og alle andre, før I skuffer jer selv.

Tak til: min mor, Tobber, familien Humaidan, Katrine & Mads Schytz Haaning, Lise Rønne, Solveig Kolstad, Naja Helmer, Tine Bernth, Stine Spørring, Kathrina Rulle Haugaard og Camilla Jørvad for hjælp med tilblivelsen af denne bog samt meget andet.

ÆRØ MANIFESTET

Om længslen efter et andet familieliv
Maj My Humaidan © Gyldendal, 2023

Omslag: Louise Zyskind

Satsgrafik: Bettina Kjærulff-Schmidt

Bogen er sat med Whitman

Scandinavian Print Group

Printed in the EU, 2023

ISBN: 9788702386592

1. udgave, 2. oplag

Gyldendal Nonfiktion

Klareboderne 3

1001 København K

Tlf.: 33 75 55 55

www.gyldendal.dk

En del af Gyldendal-gruppen

Kopiering af denne bog må kun finde sted på institutioner,
der har indgået aftale med Copydan, og kun inden for de i
aftalen nævnte rammer.

"Far og jeg har besluttet, at I ikke skal gå i børnehave eller skole efter sommerferien. I skal være hjemme med os hver dag alle fire, og vi skal hygge os og lave projekter og drikke varm kakao og læse bøger."

Der er helt stille, jeg holder vejret, det føles, som om vi er i et rum mellem to virkeligheder, indtil Storm siger: "Lover du det?"

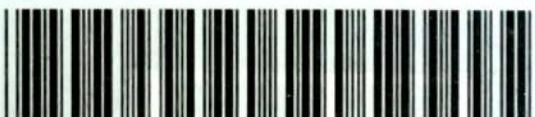
Uddrag fra bogen

Da forfatter og journalist Maj My Humaidan bliver mor, oplever hun livet i hamsterhjulet som ensomt og udmattende. Samtidig føles det ofte forkert for hende at aflevere sine børn i institution – men hvad er alternativet?

Sammen med sin mand vælger hun at sige farvel til et materielt overdådigt liv i storbyen og begynde en ny tilværelse på en lille gård på Ærø. De melder deres fire børn ud af børnehaven og skolen, smider vækkeuret ud og lever i tre år et liv på kanten af samfundet, hvor de dyrker afgrøder, bader, tegner, bygger og øver sig i at leve på en ny måde. Undervejs mærker de friheden og meningsfuldheden, men opdager også, hvor svært det er at leve anderledes.

ÆRØ MANIFESTET maner til mod og eftertanke. Det er en poetisk og normkritisk beretning om at vælge materielle goder og sam-fundsfortællinger fra – og mavefornemmelsen til.

AU Library, Emdrup

5382545089

9 788702 386592 >